

Lubuskie
Warte zachodu

**Aktualizacja
Programu ochrony powietrza
dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski
wraz z planem działań
krótkoterminowych**

KOD PROGRAMU: PL0801BaPa

Prace nad Programem ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski wraz z planem działań krótkoterminowych prowadzone były przy współpracy z Departamentem Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

Kierownik projektu	Wojciech Wahlig	ATMOTERM S.A.
Zespół autorski ATMOTERM S.A.	Magdalena Załupka Magdalena Jaśkiewicz Jacek Jaśkiewicz Wojciech Wahlig Tomasz Przybyła Ireneusz Sobecki	

Nadzór merytoryczny:

Artur Malec Dyrektor Departamentu Środowiska, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego

Mariola Wielhorska Kierownik Wydziału Pozwoleń i Programów Departamentu Środowiska, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego

Adrianna Wachowicz Główny specjalista w Wydziale Pozwoleń i Programów Departamentu Środowiska, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego

Spis treści

Wykaz pojęć i skrótów użytych w opracowaniu	4
1. Część I - opisowa	7
1.1. Cel, zakres i podstawy prawne przygotowania aktualizacji Programu	7
1.1.1. Cel i zakres opracowania oraz kod Programu.....	7
1.1.2. Podstawy prawne	8
1.2. Opis strefy objętej Programem.....	10
1.2.1. Strefa miasto Gorzów Wielkopolski.....	10
1.3. Opis stanu jakości powietrza w strefach.....	16
1.3.1. Klasyfikacja pod względem oceny jakości powietrza w strefie miasto Gorzów Wielkopolski.....	16
1.3.2. Wykaz substancji objętych Programem	19
1.3.3. Wyniki pomiarów jakości powietrza w strefie miasto Gorzów Wielkopolski w latach 2018-2021	20
1.3.4. Wyniki rocznej oceny jakości powietrza w 2021 roku	23
1.4. Bilans emisji substancji zanieczyszczających wprowadzanych do powietrza w strefie w roku bazowym	26
1.5. Analiza stanu jakości powietrza	27
1.5.1. Szacunkowy poziom tła zanieczyszczeń w roku bazowym 2021.....	27
1.5.2. Szacunkowy przyrost tła miejskiego oraz przyrost lokalny stężeń w roku bazowym 2021 w podziale na grupy źródeł emisji.....	28
1.6. Przewidywane poziomy substancji w powietrzu w roku prognozy.....	30
1.7. Bilans emisji w roku prognozy	31
1.7.1. Przewidywane zmiany wielkości emisji ze źródeł zlokalizowanych poza strefą w roku prognozy	31
1.7.2. Scenariusze wielkości emisji w roku prognozy.....	31
1.8. Działania wskazane do realizacji w celu osiągnięcia standardów jakości powietrza w strefie miasto Gorzów Wielkopolski	35
1.8.1. Informacja o możliwych do podjęcia działaniach w obszarach przekroczeń.....	35
1.8.2. Podstawowe kierunki działań.....	40
1.8.3. Wykaz i opis planowanych do realizacji działań naprawczych	40
1.8.4. Harmonogram realizacji działań naprawczych	41
1.8.5. Możliwe źródła finansowania działań wskazanych w Programie	44
1.9. Wskaźniki monitorowania postępu dla planowanych działań naprawczych ...	53
1.10. Lista działań nieobjętych Programem planowanych lub przewidzianych do realizacji w perspektywie długoterminowej	54
1.11. Działania ochronne dla grup ludności wrażliwych na przekroczenia	55
1.12. Plan działań krótkoterminowych	57
1.12.1. Podstawy prawne PDK.....	57
1.12.2. Ryzyko wystąpienia przekroczenia poziomów alarmowych i poziomów informowania społeczeństwa z listą działań krótkoterminowych zmniejszających to ryzyko	59
1.12.3. Analiza jakości powietrza w strefie miasto Gorzów Wielkopolski.....	59
1.12.4. Tryb wdrażania i ogłaszania działań krótkoterminowych	62
1.12.5. Działania krótkoterminowe ze względu na przekroczenia poziomów docelowych.....	73
1.12.6. Skutki realizacji planu działań krótkoterminowych, zagrożenia i bariery w realizacji....	77
2. Część II - Ograniczenia i obowiązki związane z realizacją Programu	79
2.1. Przekazywanie zarządowi województwa przez organy administracji informacji o wydawanych decyzjach oraz aktach prawa miejscowego	79

2.1.1. Obowiązki Prezydenta miasta Gorzowa Wielkopolskiego	79
2.2. Monitorowanie realizacji Programu	79
2.3. Obowiązki i ograniczenia podmiotów korzystających ze środowiska oraz osób fizycznych.....	80
3. Część III- Uzasadnienie zakresu określonych i ocenionych przez Zarząd Województwa Lubuskiego zagadnień	82
3.1. Uwarunkowania wynikające z planów zagospodarowania przestrzennego	82
3.2. Bilans substancji wprowadzanych do powietrza ze źródeł, dla których wskazano konieczność redukcji emisji	84
3.3. Szacunkowy czas potrzebny na osiągnięcie celów Programu.....	84
3.4. Działania naprawcze, które nie zostały wytypowane do wdrożenia	85
3.5. Podsumowanie analizy dokumentów, materiałów i publikacji wykorzystanych do opracowania Programu	85
4. Załączniki	89
4.1. Opis wykorzystanych w analizach modeli rozprzestrzeniania zanieczyszczeń	89
4.2. Opiniowanie projektu Programu i proces konsultacji	91
4.3. Wykaz literatury i źródeł	93
5. Załączniki graficzne.....	94
5.1. Podział administracyjny stref objętych Programem	94
5.2. Lokalizacja punktów pomiarowych	95
5.3. Lokalizacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski	96
5.4. Rozmieszczenie głównych źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza odpowiedzialnych za przekroczenia	98
Spis tabel	99
Spis rysunków	100

Wykaz pojęć i skrótów użytych w opracowaniu

- **benzo(a)piren** – skrót używany w opracowaniu: **B(a)P** – jest to wielopierścieniowy węglowodór aromatyczny (WWA); wykazuje małą toksyczność ostrą, zaś dużą toksyczność przewlekłą, co związane jest z jego zdolnością kumulacji w organizmie; jak inne WWA, jest kancerogenem chemicznym, a mechanizm jego działania jest genotoksyczny, co oznacza, że reaguje z DNA, przy czym działa po aktywacji metabolicznej;
- **biomasa**¹ – to produkty składające się z substancji roślinnych pochodzących z rolnictwa lub leśnictwa, które mogą być wykorzystywane jako paliwo w celu odzyskania zawartej w nich energii, oraz następujące rodzaje odpadów:
  - o odpady roślinne z rolnictwa i leśnictwa,
  - o odpady roślinne z przemysłu przetwórstwa spożywczego, jeżeli odzyskuje się wytwarzaną energię cieplną,
  - o włókniste odpady roślinne z procesu produkcji pierwotnej masy celulozowej i z procesu produkcji papieru z masy, jeżeli odpady te są spalane w miejscu produkcji, a wytwarzana energia cieplna jest odzyskiwana,
  - o odpady korka,
  - o odpady drewna, z wyjątkiem odpadów drewna zanieczyszczonego impregnatami lub powłokami ochronnymi, które mogą zawierać związki chlorowcoorganiczne lub metale ciężkie, w skład których wchodzi w szczególności odpady drewna pochodzącego z budowy, remontów i rozbiórki obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej;
- **efekt ekologiczny** – poziom ograniczenia emisji do powietrza w wyniku podjętych działań czy przedsięwzięć;
- **emisja**² – wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi: a) substancje, b) energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne;
- **emisja dopuszczalna do powietrza** – dopuszczalne do wprowadzania do powietrza rodzaje i ilości substancji zanieczyszczających. Dopuszczalną emisję ustala się (poza określonymi w przepisach wyjątkami) dla każdego urządzenia, w którym zachodzą procesy technologiczne lub są prowadzone operacje techniczne powodujące powstawanie substancji zanieczyszczających (źródła substancji zanieczyszczających), emitora punktowego oraz instalacji każdej jednostki organizacyjnej. Emisję dopuszczalną ustala się na etapie wydawania pozwoleń zintegrowanych lub pozwoleń na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza oraz w jest ona określona w standardach emisyjnych;
- **emisja wtórna** – zanieczyszczenia pyłowe powstające w wyniku reakcji i procesów zachodzących podczas transportu na duże odległości gazów (SO₂, NO_x, NH₃, oraz lotnych związków organicznych) oraz reemisja tj. unoszenie pyłu z podłoża (szczególnie na terenie miast);
- **emitor punktowy** – miejsce wprowadzania substancji do powietrza w sposób zorganizowany, potocznie komin;
- **FENIKS** - Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat I Środowisko 2021 – 2027³;

---

¹ Definicja za rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 marca 2018 r. w sprawie standardów emisyjnych dla niektórych rodzajów instalacji, źródeł spalania paliw oraz urządzeń spalania lub współspalania odpadów (Dz. U. z 2019 r., poz. 1806).

² Zgodnie z art. 3 ustawy POŚ

- **GIOŚ** – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska;
- **GUS** – Główny Urząd Statystyczny;
- **KOBIZE** – Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami. Na mocy ustawy o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji, realizacja zadań Krajowego ośrodka odbywa się w strukturze organizacyjnej Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie (IOŚ-PIB);
- **krajowy cel redukcji narażenia dla pyłu PM_{2,5}** – poziom określony ze względu na ochronę zdrowia ludzi, obliczany jako trzyletnia średnia krocząca uśredniona ze wszystkich punktów pomiarowych prowadzących pomiary wskaźnika średniego narażenia na pył PM_{2,5} dla obszarów tła miejskiego w miastach o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy i aglomeracjach na terenie całego kraju. W celu sprawdzenia dotrzymania krajowego celu redukcji narażenia dla roku 2021 w obliczeniach uwzględnia się pomiary z lat 2019, 2020 i 2021. Krajowy cel redukcji narażenia dla pyłu PM_{2,5} ustalono na poziomie 18 µg/m³ dla roku 2021;
- **NFOŚiGW** – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- **OZE** – (odnawialne źródła energii) źródła energii, których wykorzystywanie nie wiąże się z długotrwałym ich deficytem, ponieważ ich zasób odnawia się w relatywnie krótkim czasie;
- **PDK** – plan działań krótkoterminowych;
- **pellet** – rodzaj biomasy stałej, paliwo w postaci sprasowanej materii organicznej, mają kształt cylindryczny o średnicy 5-8 mm i długości 10-35 mm. Wytwarzane są z odpadów drzewnych tj. trociny, wióry o niskiej wilgotności, sprasowanych pod wysokim ciśnieniem w specjalnych prasach bez użycia dodatkowego lepiszcza. Jednostką handlową pelletu jest kilogram. Jeden metr sześcienny waży ok. 650 kg. Produkcję pelletu regulują odpowiednie normy europejskie;
- **PMS** – Państwowy Monitoring Środowiska;
- **PoliŚ** – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko;
- **PONE** – Program Ograniczania Niskiej Emisji;
- **POŚ** – ustawa Prawo ochrony środowiska⁴
- **Program** – Program ochrony powietrza dla województwa opolskiego;
- **poziom substancji w powietrzu**⁵ – stężenie substancji w powietrzu w odniesieniu do ustalonego czasu lub opad takiej substancji w odniesieniu do ustalonego czasu i powierzchni, przy czym:
  - o **poziom dopuszczalny**⁴ – jest to poziom substancji, który ma być osiągnięty w określonym terminie i który po tym terminie nie powinien być przekraczany; poziom dopuszczalny jest standardem jakości powietrza,
  - o **poziom docelowy**⁴ – jest to poziom substancji, który ma być osiągnięty w określonym czasie za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych; poziom ten ustala się w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego wpływu danej substancji na zdrowie ludzi lub środowisko jako całość,
- **poziom celu długoterminowego** – jest to poziom substancji, poniżej którego, zgodnie ze stanem współczesnej wiedzy, bezpośredni szkodliwy wpływ na zdrowie ludzi lub środowisko jako całość jest mało prawdopodobny; poziom ten ma być osiągnięty w długim okresie czasu, z wyjątkiem sytuacji, gdy nie może być osiągnięty za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych;

---

³ Źródło: <https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/nabory-wnioskow/>

⁴ Dz.U. 2022 poz. 2556 z późn. zm.

⁵ Zgodnie z art. 3 ustawy POŚ

- **poziom informowania** – wartość progowa informowania społeczeństwa o ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu PM10;
- **poziom substancji w powietrzu** – emisja;
- **pułap stężenia ekspozycji dla pyłu PM2,5** – poziom określony ze względu na ochronę zdrowia ludzi, obliczany jako trzyletnia średnia krocząca uśredniona ze wszystkich punktów pomiarowych prowadzących pomiary wskaźnika średniego narażenia na pył PM2,5. W celu sprawdzenia dotrzymania pułapu stężenia ekspozycji dla roku 2021 w obliczeniach uwzględnia się pomiary z lat 2019, 2020 i 2021. Pułap stężenia ekspozycji dla pyłu PM2,5 wynosi 20 µg/m³ dla roku 2020. Pułap stężenia ekspozycji jest standardem jakości powietrza;
- **SNAP** – kategoria źródeł SNAP – ujednolicona struktura źródeł emisji substancji (zanieczyszczeń) do powietrza, zgodna z wytycznymi Europejskiej Agencji Środowiska;
- **Program** – Program ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski wraz z Planem działań krótkoterminowych;
- **substancja** – ogólnie oznacza materię o niezerowej masie spoczynkowej; w kontekście ochrony środowiska oznacza pierwiastki chemiczne oraz ich związki, mieszaniny lub roztwory występujące w środowisku lub powstałe w wyniku działalności człowieka;
- **termomodernizacja** – przedsięwzięcie mające na celu zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii cieplnej w danym obiekcie budowlanym; termomodernizacja obejmuje zmiany zarówno w systemach ogrzewania i wentylacji, jak i strukturze budynku oraz instalacjach doprowadzających ciepło; zakres termomodernizacji, podobnie jak jej parametry techniczne i ekonomiczne, określane są poprzez przeprowadzenie audytu energetycznego. Najczęściej przeprowadzane działania to: docieplenie ścian zewnętrznych i stropów, wymiana okien i drzwi, wymiana lub modernizacja systemów grzewczych i wentylacyjnych;
- **„uchwała antysmogowa”** – Uchwała Nr XLVI/734/18 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 18 czerwca 2018 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze miasta Gorzów Wielkopolski ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw;
- **ustawa POŚ** - ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2022 r., poz. 2556 z późn. zm.);
- **WCZK** – Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego;
- **PCZK** – Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego;
- **WIOŚ** – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska;
- **WFOŚiGW** – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

1. CZĘŚĆ I - OPISOWA

1.1. Cel, zakres i podstawy prawne przygotowania aktualizacji Programu

---

1.1.1. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA ORAZ KOD PROGRAMU

Aktualizacja Programu ochrony powietrza, zwanego dalej w skrócie Programem, dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski wraz z planem działań krótkoterminowych, przyjętego Uchwałą nr XXXII/325/20 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 7 września 2020 r., wynika z art. 91 ust. 9c Prawa ochrony środowiska⁶. Przepis ten stanowi, że w przypadku stref, dla których programy ochrony powietrza zostały uchwalone, a poziomy dopuszczalne lub docelowe lub pułap stężenia ekspozycji są przekraczane w kolejnych latach, zarząd województwa jest obowiązany opracować projekt aktualizacji programu w terminie 3 lat od dnia wejścia w życie uchwały sejmiku województwa w sprawie programu ochrony powietrza, określając w nim działania ochronne dla grup ludności wrażliwych na przekroczenie, obejmujących w szczególności osoby starsze i dzieci. Sejmik województwa w terminie 2 miesięcy od dnia opracowania projektu aktualizacji programu ochrony powietrza określa, w drodze uchwały, aktualizację programu.

Przeprowadzone roczne oceny jakości powietrza wykazały wystąpienie w latach 2020 i 2021 przekroczenia poziomów określonych w przepisach prawa dla poszczególnych substancji zanieczyszczających powietrze atmosferyczne dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski – w odniesieniu do: poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi⁷.

Aktualizacja Programu objęła przegląd wskazanych działań naprawczych i ich ewentualną korektę w celu poprawy jakości powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi (osiągnięcie poziomu docelowego B(a)P) oraz określiła działania ochronne dla grup ludności wrażliwych na przekroczenie, obejmujących w szczególności osoby starsze i dzieci.

Aktualizację Programu opracowano zgodnie z wymaganiami Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów krótkoterminowych. Integralną częścią Programu jest plan działań krótkoterminowych (dalej PDK lub Plan).

Program składa się z:

- **części opisowej** (uwzględniającej charakterystykę strefy objętej Programem, analizę stanu jakości powietrza w zakresie B(a)P, działania naprawcze wraz z możliwymi źródłami ich finansowania oraz plan działań krótkoterminowych);
- **części wskazującej obowiązki i ograniczenia** związane z realizacją Programu;
- **uzasadnienia** zakresu zagadnień określonych i ocenionych przez zarząd województwa (informacje dotyczące uwarunkowań wynikających z planów zagospodarowania przestrzennego, charakterystyka źródeł emisji wraz

---

⁶ Dz.U. 2022 r., poz. 2556 z późn. zm.

⁷ Roczne oceny jakości powietrza w województwie lubuskim za rok 2020 i 2021, GIOŚ DMŚ, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze

z bilansem emisji B(a)P, analiza ekonomiczna możliwych do zastosowania działań, prognozy stanu jakości powietrza po zrealizowaniu działań naprawczych).

Niezbędne analizy do opracowania aktualizacji Programu zostały oparte na danych dla roku 2021 (rok bazowy), natomiast realizacja zadań zaplanowana jest do 2026 r. Wszystkie planowane zadania powinny zostać przeanalizowane i wybrane w taki sposób, by angażując dostępne środki finansowe, zapewnić uzyskanie jak największego efektu poprawy jakości powietrza.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza nadaje się kod Programu: **PL0801BaPa**

1.1.2. PODSTAWY PRAWNE

Konieczność opracowania aktualizacji Programu ochrony powietrza wynika z art. 91, ust. 9c ustawy POŚ, natomiast zakres i sposób przygotowania Programów wynika z wymienionych poniżej przepisów.

Dyrektywy

- Dyrektywa 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (CAFE);
- Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 12 grudnia 2011 r. ustanawiająca zasady stosowania dyrektyw 2004/107/WE i 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do systemu wzajemnej wymiany informacji oraz sprawozdań dotyczących jakości powietrza;
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r., w sprawie emisji przemysłowych - IED, (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola);
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2015/2193/UE z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza ze średnich obiektów energetycznego spalania;
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/2284/UE z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylecia dyrektywy 2001/81/WE.

Ustawy:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska⁸;
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko⁹,
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach¹⁰,
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. *Prawo energetyczne*¹¹,
- Ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej¹²,
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane*¹³,

---

⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 z późn. zm.

⁹ Dz. U. z 2023 r., poz. 1094 z późn. zm.

¹⁰ Dz. U. z 2022 r., poz. 699 z późn. zm.

¹¹ Dz. U. z 2022 r., poz. 1385 z późn. zm.

¹² Dz. U. z 2021 r., poz. 2166

- Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym¹⁴,
- Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska¹⁵,
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym¹⁶.

Rozporządzenia:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu¹⁷,
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych¹⁸,
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza¹⁹,
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu²⁰,
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań dla kotłów na paliwo stałe²¹,
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 grudnia 2022 r. w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych²².

Inne dokumenty

- Wytyczne Ministerstwa Środowiska i Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska zawarte w opracowaniu pt. „Podniesienie jakości i skuteczności zarządzania jakością powietrza w strefach w celu zapewnienia czystego powietrza w województwie”, Poradnik dla organów administracji publicznej”. Część I, Warszawa 2014;
- Wytyczne Ministerstwa Środowiska i Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska zawarte w opracowaniu pt. „Podniesienie jakości i skuteczności zarządzania jakością powietrza w strefach w celu zapewnienia czystego powietrza w województwie. Następstwa i konsekwencje prawne podjętych uchwał sejmików województw w sprawie Programów Ochrony Powietrza i Planów Działań Krótkoterminowych”. Poradnik dla organów administracji publicznej. Część II, Warszawa 2017;
- Wskazówki dla wojewódzkich inwentaryzacji emisji na potrzeby ocen bieżących i programów ochrony powietrza, Krajowe Centrum Inwentaryzacji Emisji w Instytucie Ochrony Środowiska; ATMOTERM S.A.; Warszawa 2003;
- Zasady sporządzania naprawczych programów ochrony powietrza w strefach, Ministerstwo Środowiska; Warszawa 2003;
- Aktualizacja zasad sporządzania naprawczych programów ochrony powietrza w strefach, Ministerstwo Środowiska; Warszawa 2008;
- Wskazówki metodyczne dotyczące modelowania matematycznego w systemie zarządzania jakością powietrza, Ministerstwo Środowiska i Główny Inspektor Ochrony Środowiska; Warszawa 2003;

---

¹³ Dz. U. z 2021 r., poz. 2351 z późn. zm.

¹⁴ Dz. U. z 2023 r., poz. 122

¹⁵ Dz. U. z 2021 r., poz. 1070 z późn. zm.

¹⁶ Dz. U. z 2022 r., poz. 503 z późn. zm.

¹⁷ Dz. U. z 2021 r., poz. 845

¹⁸ Dz. U. z 2019 r., poz. 1159

¹⁹ Dz. U. z 2023 r., poz. 350

²⁰ Dz. U. z 2020 r., poz. 2279 z późn. zm.

²¹ Dz. U. z 2017 r., poz. 1690 z późn. zm.

²² Dz. U. z 2022 r., poz. 2856

- Wskaźniki emisji zanieczyszczeń powietrza ze spalania paliw na potrzeby opracowania programów ochrony powietrza (materiały przekazane w dniu 13 sierpnia 2019 r. przez Ministra Środowiska marszałkom województw);
- Kalkulator do obliczania wielkości emisji z transportu drogowego (materiały przekazane w dniu 30 września 2019 r. przez Ministra Środowiska marszałkom województw);
- Roczne oceny jakości powietrza w województwie lubuskim za lata 2018-2021. Od 2018 roku są opracowywane przez Główny Inspektorat Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze,
- Wytyczne do przeprowadzenia inwentaryzacji emisji na potrzeby programów ochrony powietrza, KOBIZE, Warszawa, 2022.

1.2. Opis strefy objętej Programem

Niniejszy Program został przygotowany dla jednej ze stref oceny jakości powietrza województwa lubuskiego określonych w ustawie POŚ – dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski (kod PL0801). W strefie odnotowano wystąpienie w latach 2019-2021 przekroczenia docelowego poziomu benzo(a)pirenu, co było powodem konieczności opracowania aktualizacji Programu.

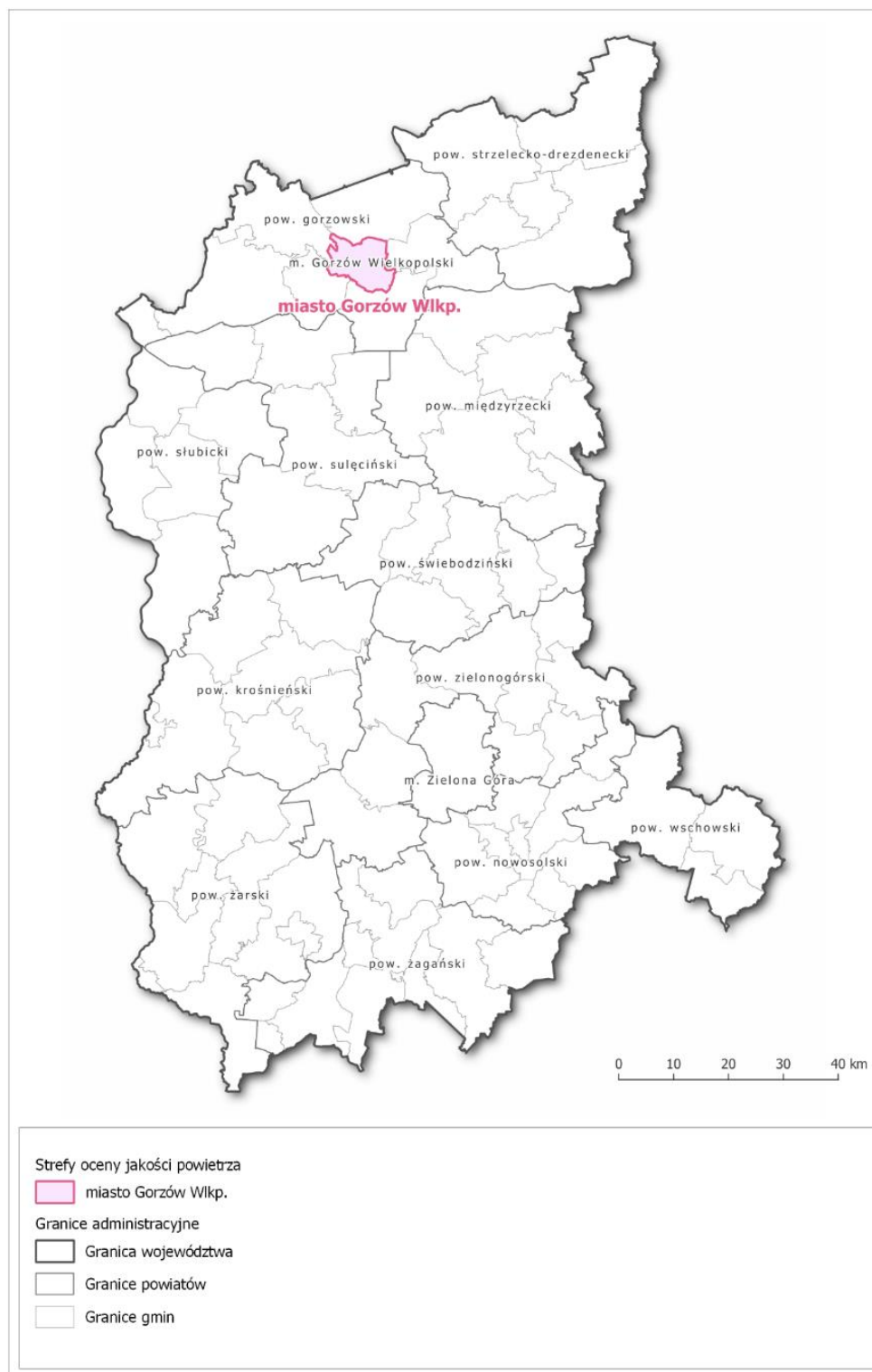
1.2.1. STREFA MIASTO GORZÓW WIELKOPOLSKI

1.2.1.1. POŁOŻENIE, DANE TOPOGRAFICZNE, KLIMATYCZNE I DEMOGRAFIA

Położenie strefy

Strefę oceny jakości powietrza tworzy miasto na prawach powiatu Gorzów Wielkopolski. Miasto położone jest w zachodniej Polsce, w północnej części województwa lubuskiego, 53 km od granicy z Niemcami i jest siedzibą władz wojewódzkich. Gorzów Wielkopolski zajmuje powierzchnię niespełna 86 km² i jest otoczone przez powiat gorzowski. Pod względem geograficznym Gorzów Wielkopolski usytuowany jest na skraju Kotliny Gorzowskiej leżącej na Równinie Gorzowskiej, u zbiegu dwóch rzek: Warty i Kłodawy, na wysokości od 18 do 82 m n.p.m. Strefa zajmuje powierzchnię 86 km², a zgodnie z danymi GUS w 2021 r. zamieszkiwało ją 119 638 osób.

Lokalizację strefy miasto Gorzów Wielkopolski przedstawiono na poniższej mapie:

Rysunek 1. Lokalizacja strefy miasto Gorzów Wielkopolski.²³

Dane topograficzne

Według regionalizacji J. Kondrackiego²⁴ miasto Gorzów Wielkopolski jest zlokalizowane na styku dwóch odrębnych morfogenetycznie jednostek. Północna część miasta leży

²³ Mapa opracowana na podstawie państwowego systemu odniesień przestrzennych, z wykorzystaniem materiałów i baz danych gromadzonych w państwowym zasobie geodezyjnym i kartograficznym.

w obrębie makroregionu Pojezierze Południowo Pomorskie, mezoregionu Równina Gorzowska. Południowa jego część natomiast leży w obrębie zachodniej części makroregionu Pradolina Toruńsko – Eberswaldzka, mezoregionu Kotlina Gorzowska. Biorąc pod uwagę budowę geologiczną obszaru położony jest on w północnej części monokliny przedsudeckiej.

Urozmaicona budowa geologiczna oraz morfologia terenu spowodowały, że miasto Gorzów Wielkopolski jest naturalnie podzielone na dwie części, lewo- i prawobrzeżną. Lewobrzeżna część miasta to część nizinna, która obejmuje płaską terasę zalewową wznoszącą się na wysokość dochodzącą do 19 m n.p.m. Natomiast prawobrzeżna część miasta znajduje się w obrębie północnej krawędzi Pradoliny, mocno pofałdowanej, o wysokościach kształtujących się na poziomie od 23 m n.p.m. do 82 m n.p.m.

Prawobrzeżna część miasta położona jest w obrębie makroregionu Pojezierze Południowo Pomorskie, mezoregionu Równina Gorzowska. Równina Gorzowska to wysoczyzna, którą w przeważającej części buduje sandr fazy pomorskiej zlodowacenia północnopolskiego. Sandr zbudowany jest z utworów piaszczystych i żwirowych pochodzenia wodnolodowcowego. Spod utworów sandru lokalnie wynurzają się na powierzchnię kępy morenowe zbudowane z osadów piaszczysto – gliniastych.

Warunki klimatyczne w strefie

Według regionalizacji klimatycznej²⁵ miasto Gorzów Wielkopolski jest położone na granicy dwóch regionów klimatycznych: VI – Zachodniopomorski i XIV - Lubuski. Region Zachodniopomorski (VI) po stronie polskiej, swym zasięgiem obejmuje w głównej mierze Nizinę Szczecińską.

Klimat w mieście Gorzów Wielkopolski jest umiarkowanie ciepły. Miasto charakteryzuje się znaczącymi opadami deszczu, nawet podczas najsuchszych miesięcy występuje sporo opadów. Opierając się na klasyfikacji klimatu Köppena i Geigera, ten klimat został zaklasyfikowany jako Cfb. Średnia roczna temperatura w mieście Gorzów Wielkopolski wynosi 9,1°C.

Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą 19,7°C, a najchłodniejszym jest styczeń z temperaturami około – 2,6°C. Średnia roczna suma opadów wynosi 544 mm. Miesiącem, w którym notuje się najniższe sumy opadów jest luty (ok. 28 mm), najwyższe sumy opadów notowane są w lipcu (ok. 70 mm). Najniższe sumy opadów występują w okresie zimowym, najwyższe sumy opadów występują w okresie letnim. Nad Gorzowem Wielkopolskim przeważają ruchy mas powietrza z kierunków zachodniego (13,3%), południowo-zachodniego (11,1%) i wschodniego (11,8%). Najmniej jest przepływów mas powietrza charakteryzujących się dużymi prędkościami (>5m/s). Wśród wielu typów topoklimatu na obszarze Gorzowa Wielkopolskiego istnieje szereg rodzajów, o cechach niekorzystnych. Typy te są związane przestrzennie z występowaniem dolin i różnej wielkości zagłębieniami terenu. Są to obszary o niewystarczającym przewietrzaniu, sprzyjające tworzeniu się inwersji temperatur oraz skłonnościach do utrzymywania się wilgotności i koncentracji zanieczyszczeń powietrza²⁶.

---

²⁴ Kondracki J., 2002 – Geografia regionalna Polski

²⁵ Woś A., 2010: Klimat Polski w drugiej połowie XX wieku. Wydawnictwo Naukowe UAM. Poznań.

²⁶ Program ochrony środowiska dla województwa lubuskiego do roku 2027

Demografia

W 2021 roku strefę zamieszkiwało 119 638 osób, z czego 19,13% stanowiły osoby powyżej 65 roku życia, a dzieci do 5 lat 4,8%. Gęstość zaludnienia wynosiła 1377 osób/km².²⁷

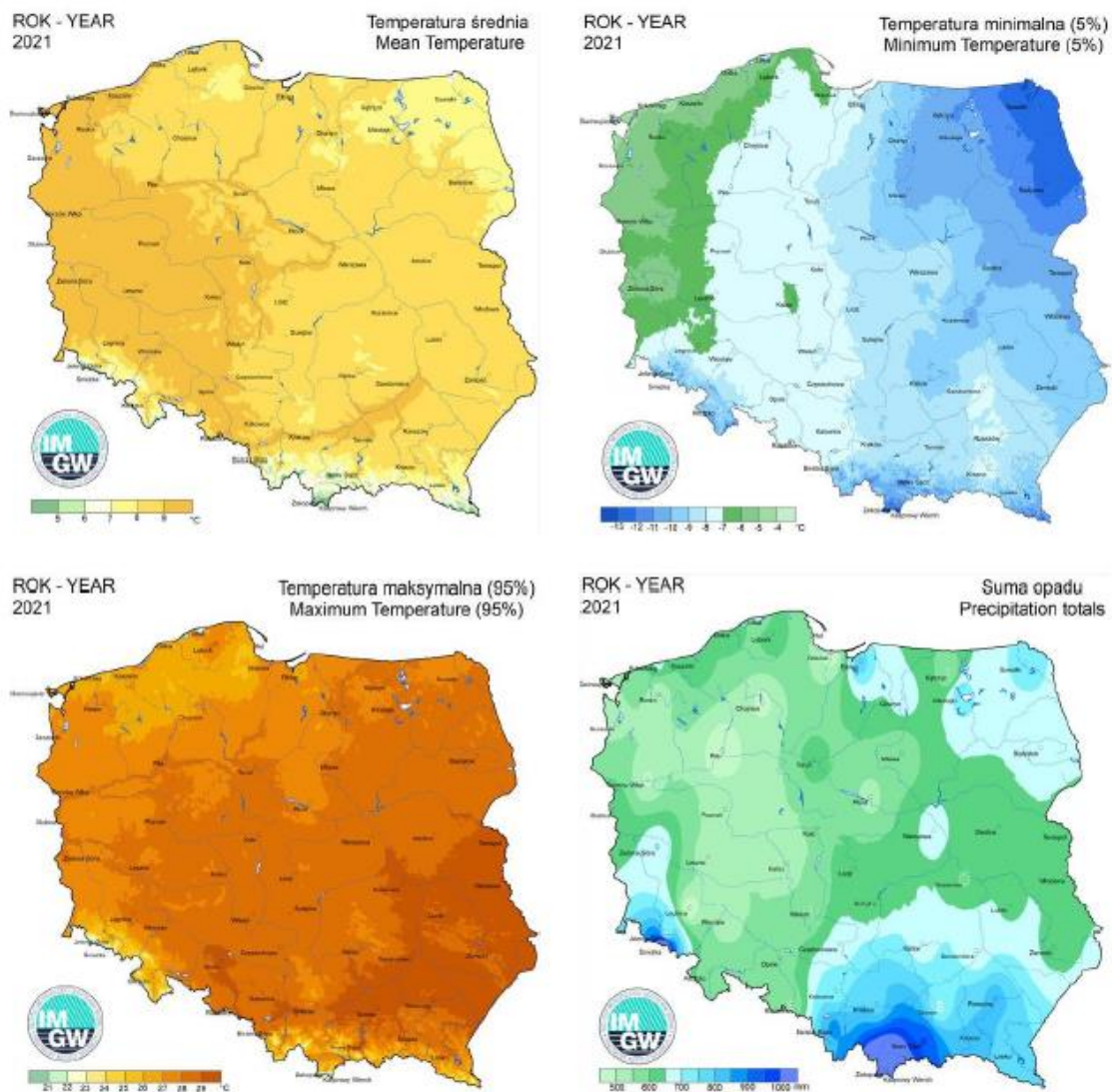
Warunki klimatyczne w strefie

Według danych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej na obszarze województwa lubuskiego w 2021 roku średnia temperatura powietrza należała do najwyższych w kraju. Maksymalna temperatura dobowa w roku oscylowała w granicach 26-29°C. Niżej, na mapach, podaje się charakterystykę meteorologiczną regionu w porównaniu do obszaru Polski wg. Rocznej oceny jakości powietrza w województwie lubuskim za 2021 r. (za IMGW-PIB) ²⁸

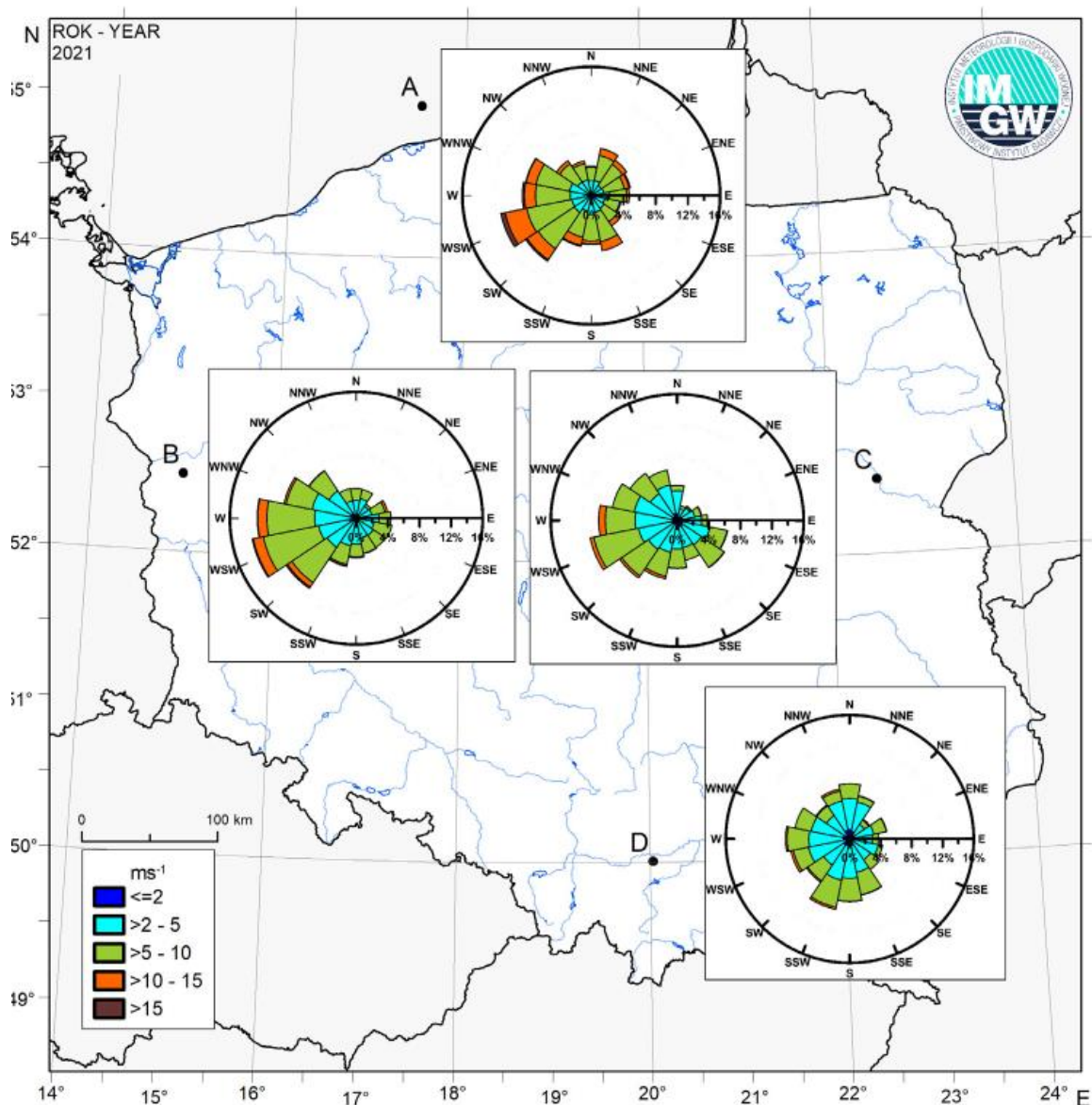
²⁷ Baza danych lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica> (wgląd 11.04.2023 r.)

²⁸ Roczne oceny jakości powietrza w województwie lubuskim za rok 2021, GIOŚ DMS, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze

Rysunek 2. Przestrzenny rozkład wartości niektórych parametrów meteorologicznych w Polsce w 2021 r.²⁹

²⁹ Roczne oceny jakości powietrza w województwie lubuskim za rok 2021, GIOŚ DMS, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze (za IMGHW-PIB)

Rysunek 3. Kierunek oraz prędkość wiatru w punktach reprezentatywnych sieci monitoringowej IMGW.³⁰

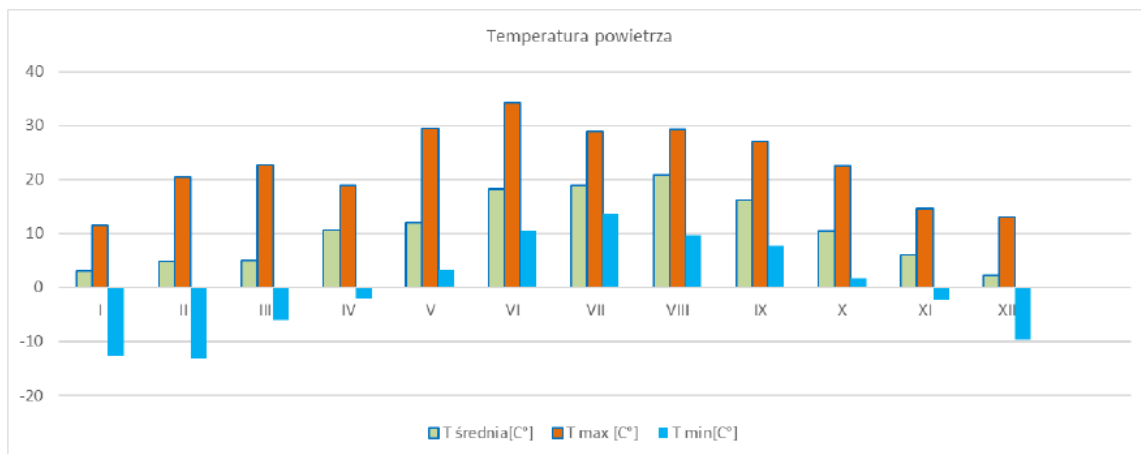
Warunki termiczne występujące w roku 2021 na obszarze całego kraju klasyfikują ten rok, zgodnie z przyjętą przez IMGW metodologią jako normalny. W okresie letnim odchylenie temperatury od średniej z wielolecia (z lat 1971-2000) wyniosło na obszarze prawie całej Polski pomiędzy 0 a 2°C, natomiast na znacznej części woj. lubuskiego – między 0 a 1°C.

Temperatura minimalna zanotowane w 2021 roku na obszarze województwa lubuskiego była jedną z najwyższych w skali kraju, co świadczy o stosunkowo łagodnej zimie w porównaniu do pozostałego terenu Polski. W okresie letnim zauważalny jest wzrost sumy opadów w stosunku do średniej wieloletniej, natomiast w okresie zimowym zaobserwowano niższy poziom opadów w porównaniu do średniej wieloletniej.

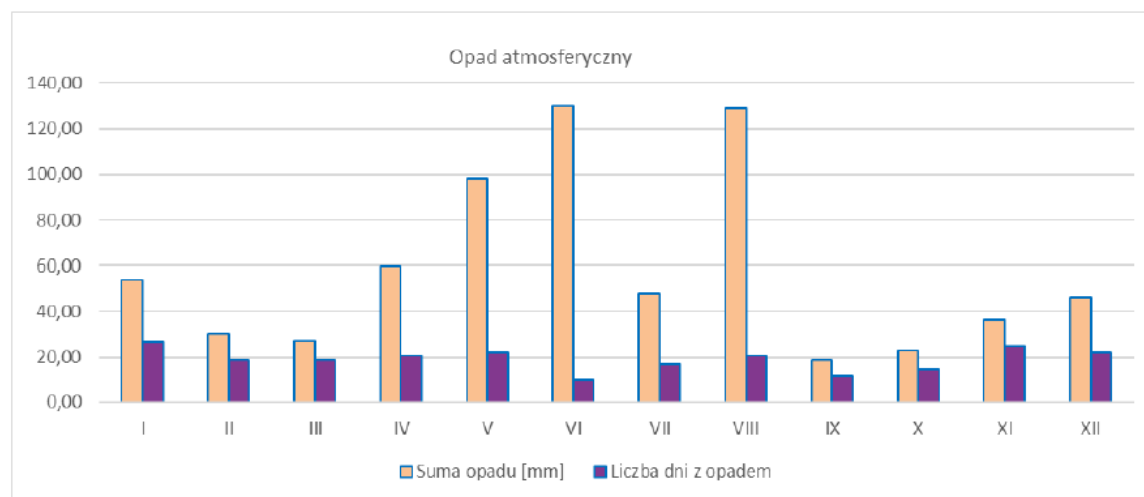
³⁰ Biuletyn monitoringu klimatu Polski rok 2021, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy, <http://klimat.pogodynka.pl/pl/biuletyn-monitoring/>, [dostęp: 12.05.2023 r.]

Warunki meteorologiczne w poszczególnych miesiącach 2021 r. przedstawione zostały na niżej zamieszczonych rysunkach na przykładzie danych zarejestrowanych na stacji synoptycznej IMGW zlokalizowanej w Zielonej Górze. Zaprezentowano zmienność miesięcznej temperatury średniej oraz absolutnych wartości temperatury minimalnej i maksymalnej. Drugi z rysunków prezentuje miesięczne sumy opadów atmosferycznych oraz liczby dni z opadami.

Rysunek 4. Miesięczna temperatura powietrza w Zielonej Górze w 2021 roku (źródło danych: IMGW-PIB)³¹

Rysunek 5. Miesięczny opad atmosferyczny w Zielonej Górze w 2021 roku (źródło danych: IMGW-PIB)³²

1.3. Opis stanu jakości powietrza w strefach

1.3.1. KLASYFIKACJA POD WZGLĘDEM OCENY JAKOŚCI POWIETRZA W STREFIE MIASTO GORZÓW WIELKOPOLSKI

Zgodnie z przeprowadzoną przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze roczną oceną jakości powietrza za

³¹ Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim, Raport za rok 2021, GIOŚ

³² Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim, Raport za rok 2021, GIOŚ

rok 2021 w województwie lubuskim, wydzielone strefy jakości powietrza zostały zaliczone do odpowiedniej klasy dla wszystkich substancji podlegających ocenie:

- **A** - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na jej terenie **nie przekraczały** odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych;
- **C** - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na jej terenie **przekraczały** poziomy dopuszczalne lub docelowe;
- **C1** – jeżeli stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5} na jej terenie **przekraczały** poziom dopuszczalny 20 µg/m³ do osiągnięcia do dnia 1 stycznia 2020 roku (faza II);
- **D1** - jeżeli stężenia ozonu w powietrzu na jej terenie **nie przekraczały** poziomu celu długoterminowego;
- **D2** - jeżeli stężenia ozonu na jej terenie **przekraczały** poziom celu długoterminowego.

Na terenie województwa wyznaczono strefy, w których wystąpiły w 2021 r. ponadnormatywne stężenia przynajmniej jednej z normowanych substancji. Strefy te zostały zakwalifikowane do klasy C, a tym samym zaistniała konieczność opracowania aktualizacji programów ochrony powietrza. W tabeli 1 zamieszczono charakterystykę strefy miasto Gorzów Wielkopolski oraz jej klasyfikację zgodnie z ocenami jakości powietrza za lata 2018-2021.

Tabela 1. Charakterystyka strefy miasto Gorzów Wielkopolski dla roku 2021³³

Województwo		Iubuskie
Nazwa strefy		strefa miasto Gorzów Wielkopolski
Kod strefy		PL0801
Na terenie lub części strefy obowiązują dopuszczalne poziomy substancji określone	ze względu na ochronę zdrowia [tak/nie]	tak
	ze względu na ochronę roślin [tak/nie]	nie
Aglomeracja [tak/nie]		nie
Powierzchnia strefy [km ²]		86
Ludność (2021 r.) ³⁴		119 638

Tabela 2. Klasyfikacja pod względem jakości powietrza strefy miasto Gorzów Wielkopolski za lata 2018 – 2021³⁵

Zanieczyszczenie	Wyniki klasyfikacji strefy w latach			
	2018	2019	2020	2021
SO ₂	A	A	A	A
NO ₂	A	A	A	A
CO	A	A	A	A
Benzen	A	A	A	A
PM10	A	A	A	A
PM2,5	A	A	A	A
BaP	C	C	C	C
As	A	A	A	A

³³ źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim za rok 2021, GIOŚ, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze

³⁴ źródło: Bank Danych Lokalnych GUS za 2021 rok, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> [dostęp: 30.05.2023]

³⁵ źródło: roczne oceny jakości powietrza w województwie lubuskim za lata 2013 - 2021, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim za rok 2021, GIOŚ, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze

Zanieczyszczenie	Wyniki klasyfikacji strefy w latach			
	2018	2019	2020	2021
Cd	A	A	A	A
Ni	A	A	A	A
Pb	A	A	A	A
O ₃	D2	D2	D2	D1

Zgodnie z informacją zamieszczoną w powyższej tabeli w latach 2018-2021, co roku strefa miasto Gorzów Wielkopolski była klasyfikowana z symbolem C, czyli stężenia zanieczyszczenia na jej terenie przekraczały poziomy docelowe dla B(a)P. Ponadto w okresie tym notowano przekroczenia poziom celu długoterminowego stężenia ozonu na jej terenie.

Przeprowadzona w roku 2021 ocena jakości powietrza oraz wynikająca z niej klasyfikacja strefy potwierdzają konieczność kontynuacji działań naprawczych, zawartych już w opracowanych programach ochrony powietrza w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw

Metody stosowane przy ocenie poziomów substancji w powietrzu

Klasyfikacji stref dokonuje się dla poszczególnych zanieczyszczeń, na podstawie ich stężeń występujących w rejonach, gdzie stężenia te są najwyższe na obszarze strefy. Zaliczenie strefy do gorszej klasy (klasa C), nie oznacza, że jakość powietrza na terenie całej strefy nie spełnia określonych kryteriów.

Rocznej oceny jakości powietrza dokonuje się na podstawie informacji dotyczących poziomów i przestrzennych rozkładów stężenia normowanych zanieczyszczeń. Informacji tych mogą dostarczać różne metody, do których należą:

Pomiary intensywne - do których zalicza się pomiary wykonywane na stałych stanowiskach w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, obejmujące:

- pomiary ciągle prowadzone z zastosowaniem mierników automatycznych;
- pomiary manualne prowadzone codziennie (jeśli metodą referencyjną jest metoda manualna);
- w odniesieniu do benzenu, As, Cd, Ni i B(a)P – również pomiary manualne prowadzone w sposób systematyczny, odpowiednio do metodyk referencyjnych.

Pomiary wskaźnikowe - obejmujące pomiary wykonywane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, dla których wymagania, co do celów jakości danych są mniej restrykcyjne niż dla pomiarów intensywnych. Do grupy pomiarów wskaźnikowych należą pomiary wykonywane w ograniczonym czasie (okresowe, cykliczne), w tym prowadzone z wykorzystaniem stacji mobilnych. Do grupy tej zaliczane będą również (na etapie wykonywania oceny) pozostałe pomiary, prowadzone na stałych stanowiskach, których kompletność nie spełnia wymagań stawianych pomiarom intensywnym.

Obliczenia z wykorzystaniem matematycznych modeli - transportu i przemian substancji w powietrzu.

Obiektywne szacowanie - w oparciu o analizę informacji o emisji zanieczyszczeń i jej źródłach, sposobie zagospodarowania terenu, warunkach topograficznych i klimatycznych rozważanych obszarów.³⁶

1.3.2. WYKAZ SUBSTANCJI OBJĘTYCH PROGRAMEM

W lutym 2020 roku Sejmik Województwa Lubuskiego uchwalił Program ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski ze względu na przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10³⁷. Ponieważ, zgodnie z wynikami przeprowadzonej rocznej oceny jakości powietrza za lata 2020 i 2021, utrzymują się ww. przekroczenia konieczne jest opracowanie aktualizacji Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski.

Benzo(a)piren jest zanieczyszczeniem powietrza, wody i gleby. Jego stężenie jest normowane w każdym z tych komponentów:

- w powietrzu normowane jest stężenie benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10: norma – 1 ng/m³;
- w wodzie pitnej – norma – 10 ng/dm³;
- w glebie – norma – 0,02 mg/kg suchej masy (gleby klasy A), 0,03 mg/kg suchej masy (gleby klasy B).

Należy wspomnieć, że w powietrzu WWA ulegają, pod wpływem działania promieni słonecznych, zjawisku fotoindukcji, które powoduje wzrost podatności do tworzenia się połączeń z materiałem genetycznym – DNA.

Benzo(a)piren oddziałuje szkodliwie nie tylko na zdrowie ludzkie, ale także na roślinność, gleby i wodę. Wykazuje on małą toksyczność ostrą, zaś dużą toksyczność przewlekłą, co związane jest z jego zdolnością kumulacji w organizmie. Podobnie, jak inne WWA, jest kancerogenem chemicznym, a mechanizm jego działania jest genotoksyczny, co oznacza, że reaguje z DNA, przy czym działa po aktywacji metabolicznej. W wyniku przemian metabolicznych benzo(a)pirenu, w organizmie człowieka dochodzi do powstania i gromadzenia hydroksypochodnych benzo(a)pirenu o bardzo silnym działaniu rakotwórczym. Przeciętny okres między pierwszym kontaktem z czynnikiem rakotwórczym, a powstaniem zmian nowotworowych wynosi ok. 15 lat, ale może być krótszy. Benzo(a)piren, podobnie jak inne WWA, wykazuje toksyczność układową, powodując uszkodzenie nadnerczy, układu chłonnego, krwiotwórczego i oddechowego.

Źródłem powstawania B(a)P jest niepełne spalanie paliw stałych w niskich temperaturach 300-600°C w indywidualnych, niskosprawnych kotłach grzewczych, spalanie odpadów w instalacjach do tego nieprzeznaczonych, liczne procesy przemysłowe (np. produkcja koksu, produkcja nawierzchni drogowych), a także takie procesy jak pożary lasów, dym tytoniowy oraz wszelkie procesy rozkładu termicznego związków organicznych przebiegające przy niewystarczającej ilości tlenu. Nośnikiem benzo(a)pirenu w powietrzu jest pył zawieszony, dlatego jego szkodliwe oddziaływanie jest ściśle związane z oddziaływaniem pyłu oraz jego specyficznymi właściwościami fizycznymi i chemicznymi.

---

³⁶ źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim za rok 2021, GIOŚ, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze

³⁷ Uchwała Nr XXII/325/20 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dn. 15 września 2020 r.

Tabela 3. Poziomy docelowe dla substancji objętych Programem³⁸

Substancja	Okres uśredniania wyników pomiarów	Poziom substancji w powietrzu
poziom docelowy		
B(a)P	rok kalendarzowy	1 ng/m ³

Dla benzo(a)pirenu nie zostały wskazane w Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2021 r., poz. 845 z późn. zm.) poziom informowania społeczeństwa i alarmowy.

1.3.3. WYNIKI POMIARÓW JAKOŚCI POWIETRZA W STREFIE MIASTO GORZÓW WIELKOPOLSKI W LATACH 2018-2021

Program ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski obejmuje analizy pomiarów jakości powietrza dla benzo(a)pirenu. Wstępnej analizy dokonano w oparciu o informacje zamieszczone w rocznych ocenach jakości powietrza sporządzonych dla województwa lubuskiego, dla lat 2018-2021, a także w oparciu o wyniki pomiarów przekazane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze.

Benzo(a)piren

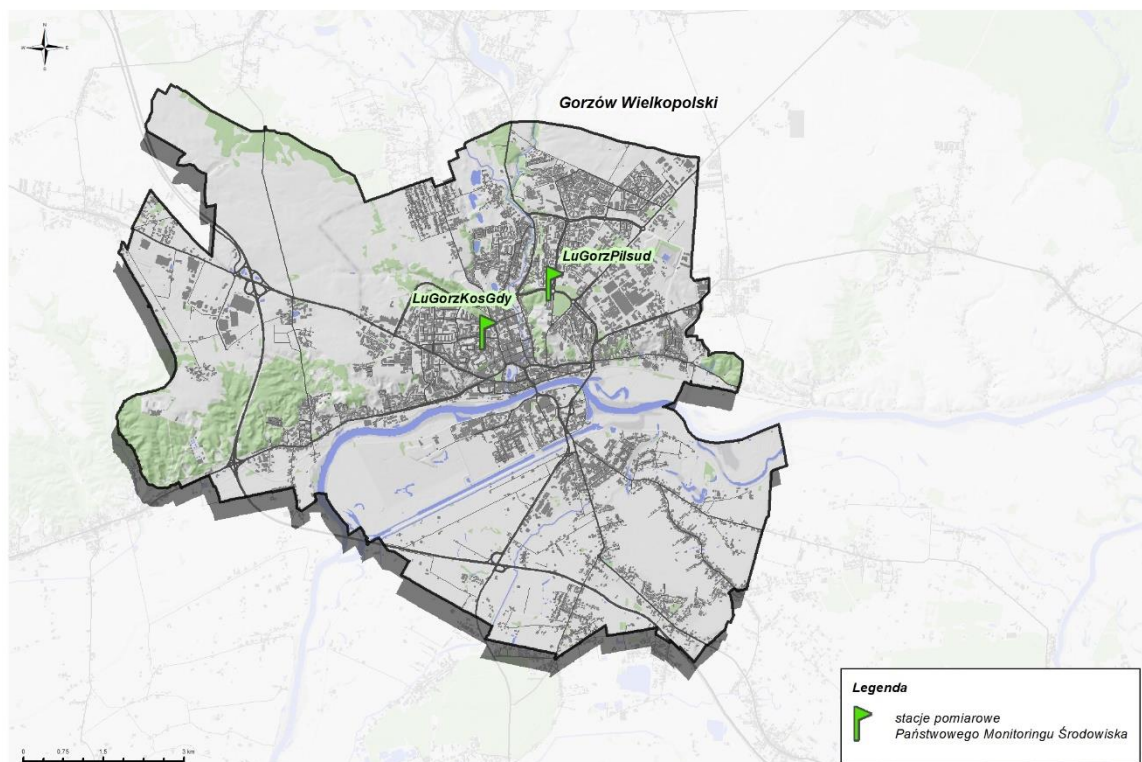
Na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski pomiary stężenia benzo(a)pirenu w powietrzu były prowadzone na dwóch stacjach pomiarowych tła miejskiego: przy ul. Kosynierów Gdyńskich, a także przy ul. Piłsudskiego. Pomiary prowadzono metodą manualną.

Tabela 4. Stacje pomiarowe w strefie miasto Gorzów Wielkopolski, na których dokonano pomiarów benzo(a)pirenu w roku 2021.³⁹

Lp.	Kod krajowy stacji	Nazwa stacji	Adres stacji	Typ stacji/ obszaru	Metoda pomiaru	Współrzędne geograficzne	
1.	LuGorzPilsud	Gorzów Wielkopolski, ul. Piłsudskiego	Gorzów Wielkopolski, ul. Piłsudskiego	tło/miejski	manualna	52,747044	15,246294
2.	LuGorzKosGdy	Gorzów Wielkopolski, ul. Kosynierów Gdyńskich	Gorzów Wielkopolski., ul. Kosynierów Gdyńskich	tło/miejski	manualna	52,738214	15,228667

³⁸ źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2021 r., poz. 845 z późn. zm.)

³⁹ Na podstawie danych GIOŚ

Rysunek 6. Lokalizacja stacji pomiarowych PMS w strefie miasto Gorzów Wielkopolski, na których wykonywano pomiary stężeń benzo(a)pirenu w 2021 r.⁴⁰

Poniżej zaprezentowano wyniki pomiarów B(a)P prowadzonych w latach 2018-2021 na stacjach pomiarowych w strefie miasto Gorzów Wielkopolski.

Tabela 5. Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski w latach 2018-2018⁴¹

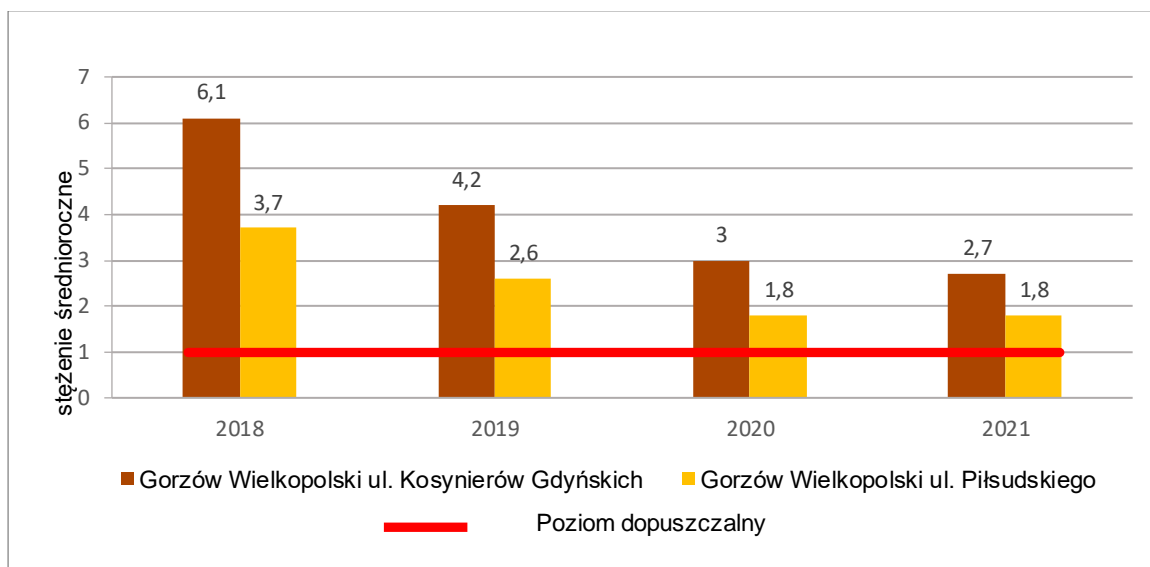
Kod stacji	Adres stacji	m/a	Stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu [ng/m ³]			
			2018	2019	2020	2021
LuGorzKosGdy	Gorzów Wielkopolski ul. Kosynierów Gdyńskich	m	6,1	4,2	3,0	2,7
LuGorzPilsud	Gorzów Wielkopolski ul. Piłsudskiego	m	3,7	2,6	1,8	1,8

norma - 1 ng/m³

m – stacja manualna

⁴⁰ Mapa opracowana na podstawie państwowego systemu odniesień przestrzennych, z wykorzystaniem materiałów i baz danych gromadzonych w państwowym zasobie geodezyjnym i kartograficznym.

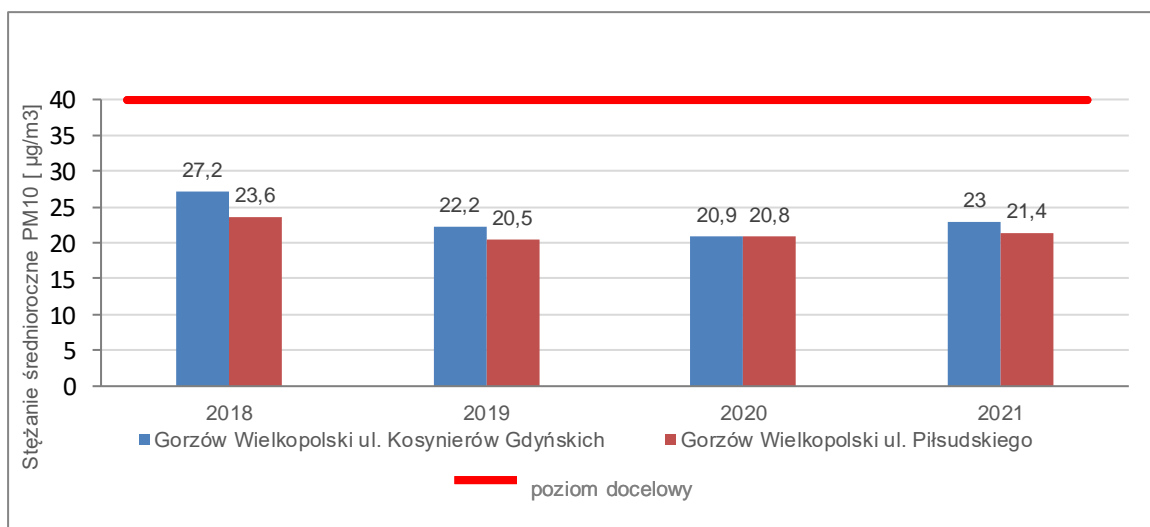
⁴¹ Na podstawie danych GIOŚ <http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/archives> [dostęp: 30.05.2023]

Rysunek 7. Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych B(a)P na stacjach PMS w strefie miasto Gorzów Wielkopolski ⁴²

Stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu w analizowanym okresie co roku przekraczały poziom docelowy (1 ng/m³). W latach 2018-2021 stężenia średnioroczne systematycznie spadały, przyjmując wartości od 6.1 ng/m³ w 2018 r. do 2,7 ng/m³ w roku 2021 (na stacji przy ul. Kosynierów Gdyńskich) oraz od 3,7 ng/m³ w 2018 r. do 1,8 ng/m³ w 2021 r. na stacji przy ul. Piłsudskiego.

Dla porównania na rysunku niżej przedstawiono stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 w latach 2018-2021 w tych samych punktach pomiarowych. W latach 2018-2021 wyniki układały się rokrocznie na podobnym poziomie. Warto zaznaczyć, że poziomy dopuszczalny pyłu PM10 w omawianym okresie, w strefie miasto Gorzów Wielkopolski nie były, na żadnej stacji przekroczone, zarówno jeśli chodzi o stężenia średnioroczne, jak i średniodobowe.

Rysunek 8. Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych pyłu PM10 na stacjach PMS w strefie miasto Gorzów Wielkopolski ⁴³

⁴² Na podstawie danych GIOŚ <http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/archives> [dostęp: 30.05.2023]

1.3.4. WYNIKI ROCZNEJ OCENY JAKOŚCI POWIETRZA W 2021 ROKU

Jako główną przyczynę występowania podwyższonych i wysokich stężeń zanieczyszczeń (zwłaszcza pyłu PM10 i zawartego w nim benzo(a)pirenu) roczna ocena jakości powietrza za rok 2021 wskazuje tzw. niską emisję, pochodzącą z sektora komunalno-bytowego i związanego z indywidualnym ogrzewaniem budynków – w tym wykorzystaniem paliw kopalnych oraz paliw o niskiej jakości. Dotyczy to gospodarstw domowych, a także niewielkich zakładów produkcyjnych i usługowych. Istotne znaczenie, w określonych przypadkach, mogą mieć również napływy zanieczyszczonego powietrza z obszaru innych stref, w tym spoza granic kraju.

Wymienione powyżej czynniki mogą prowadzić do występowania przekroczeń poziomów normatywnych (w tym benzo(a)pirenu), a także, zwłaszcza w sytuacjach wyjątkowo niekorzystnych warunków meteorologicznych, do powstawania epizodów wysokich i bardzo wysokich stężeń zanieczyszczeń, potocznie zwanych epizodami smogowymi. W przypadku zanieczyszczeń pyłowych i B(a)P mają one miejsce przede wszystkim w okresie jesienno-zimowym.

Niekorzystny wpływ na rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń w powietrzu ma również pionowy rozkład temperatury. Występowanie zjawiska inwersji termicznej, przy której temperatura powietrza rośnie wraz z wysokością, utrudnia pionowy transport zanieczyszczeń, powodując ich kumulację w dolnej, przypowierzchniowej warstwie atmosfery. Zjawisku temu często towarzyszy występowanie epizodów wysokich i bardzo wysokich stężeń zanieczyszczeń pyłowych. Innym czynnikiem meteorologicznym, który ma istotny wpływ na jakość powietrza jest prędkość wiatru, decydująca o prędkości przemieszczania się i rozprzestrzeniania zanieczyszczeń.

Wysokie stężenia benzo(a)pirenu na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski występowały w okresie zimowym i były ściśle powiązane z sytuacją meteorologiczną (niskie temperatury, inwersja termiczna i cisze). W pozostałych strefach na terenie województwa lubuskiego wysokie stężenia B(a)P występowały w tych samych okresach, w których wystąpiły na terenie miasta Gorzów Wielkopolski.

1.3.4.1. OBSZAR PRZEKROCZEŃ W STREFIE MIASTO GORZÓW WIELKOPOLSKI

Wysokie stężenia B(a)P na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski występowały w okresie zimowym i były ściśle powiązane z sytuacją meteorologiczną (cisze, inwersja termiczna, niskie temperatury).

Na potrzeby rocznej oceny jakości powietrza pod kątem zanieczyszczenia benzo(a)pirenem wykorzystano wyniki pomiarów intensywnych prowadzonych w roku 2021. Dodatkowo jako metodę uzupełniającą, wykorzystano obiektywne szacowanie oparte na analizie dostępnych wyników modelowania oraz danych dotyczących emisji benzo(a)pirenu.

Na dwóch stanowiskach pomiarów stężenia benzo(a)pirenu zawartego w pyłe PM10, zlokalizowanych na obszarze strefy miasto Gorzów Wielkopolski, wystąpiło przekroczenie poziomu docelowego określonego dla tego zanieczyszczenia ze względu na ochronę zdrowia ludzi. Na podstawie tych pomiarów uzupełnionych szacowaniem

---

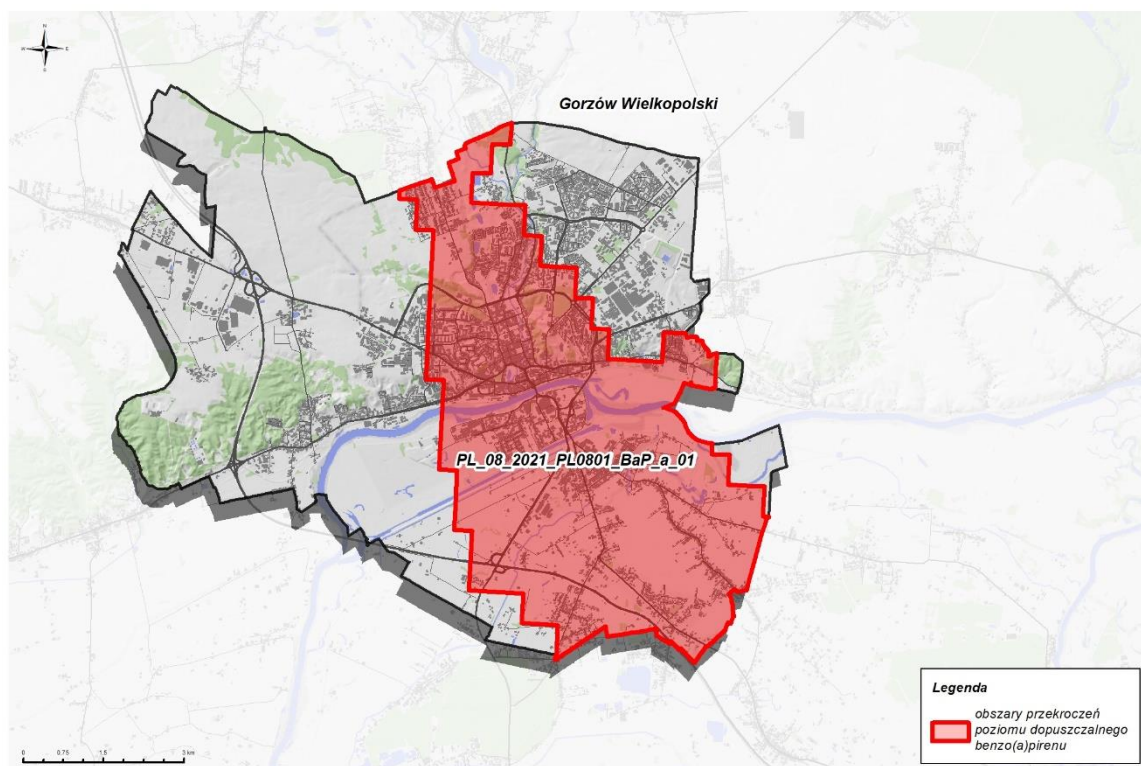
⁴³ Na podstawie danych GIOŚ <http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/archives> [dostęp: 30.05.2023 r.]

opartym o wyniki modelowania matematycznego, strefa uzyskała w ocenie rocznej klasę C, co spowodowało konieczność sporządzenia dla niej programu ochrony powietrza. W ramach modelowania matematycznego wykonanego na potrzeby sporządzenia rocznej oceny jakości powietrza wyznaczono obszary przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu, których charakterystyka została przedstawiona w Tabeli 6.

Obszar przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu zajmuje znaczną część strefy - ok. 40,5% jego powierzchni. Na podstawie rocznej oceny jakości powietrza dokonanej w województwie lubuskim na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski wystąpił jeden obszar przekroczeń benzo(a)pirenu. Zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza, nadano powyższemu obszarowi odpowiedni kod obszaru przekroczeń.

Obszar przekroczeń na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski obejmuje łącznie 34,8 km² (40,5% obszaru miasta). Obszar ten jest zamieszkały ogółem przez 74 648 osób (60,9% mieszkańców miasta), w tym blisko 1,9 tys. dzieci poniżej 5 roku życia oraz 10,3 tys. osób w wieku powyżej 65 roku życia. W obszarze przekroczeń zlokalizowana jest również infrastruktura związana z pobytem i opieką nad osobami starszymi i dziećmi, w tym 14 ośrodków związanych z osobami starszymi i 64 ośrodki związane z dziećmi. Do ośrodków związanych z osobami starszymi zalicza się domy pomocy społecznej, szpitale i hospicja, a do ośrodków związanych z dziećmi: przedszkola, szkoły i żłobki.

Rysunek 9. Obszar przekroczeń benzo(a)pirenu na terenie strefy Gorzów Wielkopolski w roku bazowym 2021.⁴⁴

⁴⁴ Na podstawie danych GIOŚ, za „Roczną oceną jakości powietrza w województwie lubuskim, raport wojewódzki za rok 2021”

Tabela 6. Charakterystyka obszaru przekroczeń benzo(a)pirenu na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski w 2021 roku.⁴⁵

Lp.	Kod obszaru przekroczeń	Lokalizacja (powiat, gmina)	Powierzchnia obszaru przekroczeń	Klasyfikacja obszaru	Maksymalne stężenie	Szacunkowa liczba osób narażonych na oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza			Infrastruktura związana z osobami starszymi i dziećmi		Szacunkowa łączna długość dróg w obszarze przekroczeń
			[km ²]		[ng/m ³]	ogółem	dzieci poniżej 5 roku życia	osoby starsze > 65 roku życia	liczba ośrodków, gdzie przebywają dzieci	liczba ośrodków, gdzie przebywają osoby starsze	[km]
1.	PL_08_2021_PL0801_BaP_a_01	gmina Gorzów Wielkopolski	34,83	miejski	2,57	74 648	1 847	10 343	14	64	241,80

⁴⁵ Na podstawie danych GIOŚ, za „Roczną oceną jakości powietrza w województwie lubuskim, raport wojewódzki za rok 2021”

1.4. Bilans emisji substancji zanieczyszczających wprowadzanych do powietrza w strefie w roku bazowym

Inwentaryzacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza prowadzona jest przez Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami KOBIZE. Prowadzona przez KOBIZE baza emisji pozwoliła na ustalenie wielkości ładunku analizowanych zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza w 2021 roku z obszaru strefy miasto Gorzów Wielkopolski. Całkowita wielkość emisji poszczególnych zanieczyszczeń jest sumą emisji z różnych kategorii źródeł:

- punktowej – przemysł i energetyka;
- liniowej – transport drogowy;
- powierzchniowej – źródła komunalno-bytowe z ogrzewania budynków;
- rolnictwa (z upraw i hodowli);
- ciągników rolniczych pracujących na polach;
- kolei;
- niezorganizowanej – kopalnie odkrywkowe, hałdy i wyrobiska;
- składowania odpadów;
- naturalna – z terenów leśnych i gruntów.

Emisja benzo(a)pirenu z terenu strefy miasto Gorzów Wielkopolski występuje tylko ze źródeł powierzchniowych (sektor komunalno-bytowy), liniowych (transport drogowy) i punktowych (przemysł i energetyka).

Tabela 7. Wielkość emisji benzo(a)pirenu z obszaru strefy miasto Gorzów Wielkopolski w 2021 roku w podziale na kategorie SNAP.⁴⁶

Typ emisji	Typ SNAP	Emisja zanieczyszczeń objętych Programem w roku bazowym	
		B(a)P [Mg]	B(a)P [%]
przemysł i energetyka	1	0	0
	2	0,0006	0,98%
	3	0,0003	0,53%
	4	0	0
	5	0	0
	6	0	0
	9	0	0
komunalno-bytowa	0202	0,0638	98,11%
niezorganizowana (z hałd i wyrobisk)	5	-	-
transport drogowy	7	0,0003	0,39%
ciągniki rolnicze	8	-	-
kolej	8	0	0
lotniska (Babimost)	8	-	-
ze składowisk	9	-	-
z hodowli i upraw	10	-	-
z lasów i gruntów	11	-	-
SUMA		0,0650	100%

⁴⁶ Centralna Baza Emisji KOBIZE za 2021 rok

Powyższe obliczenia wskazują, iż zdecydowanie największe ładunki benzo(a)pirenu pochodzą z sektora komunalno-bytowego. Emisje pochodzące z innych źródeł wykazują śladowy udział.

Bilans emisji zanieczyszczeń objętych Programem z terenu 30 km wokół strefy

W celu określenia wielkości tła regionalnego w podziale na tło naturalne, transgraniczne oraz krajowe przeprowadzono modelowanie matematyczne rozprzestrzeniania zanieczyszczeń w roku bazowym 2021 uwzględniając emisje z terenu jednostek administracyjnych ościennych względem miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Poniżej przedstawiono szacunkową wielkość emisji zanieczyszczeń objętych Programem poza omawianą strefą w pasie 30 km wokół niej.

Tabela 8. Szacunkowa wielkość emisji zanieczyszczeń objętych Programem w 2021 roku z pasa 30 km wokół strefy miasto Gorzów Wielkopolski.⁴⁷

Obszar do 30 km wokół strefy	Szacunkowa emisja zanieczyszczeń objętych Programem z obszaru 30 km wokół strefy [Mg/rok]
	B(a)P
strefa zachodniopomorska	0,2101
strefa lubuska	0,7219

1.5. Analiza stanu jakości powietrza

Analiza stanu jakości powietrza wykonana w ramach Rocznej oceny jakości powietrza przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska jednoznacznie wskazuje na wysokie przekroczenia poziomów docelowych benzo(a)pirenu. Osiągnięte wartości stężeń średniorocznych są składową wielu czynników, które mają wpływ na zanieczyszczenie powietrza, w tym czynników mających swe źródło poza granicami strefy miasto Gorzów Wielkopolski. Jednym z czynników są poziomy tła zanieczyszczeń zanotowane w 2021 roku.

1.5.1. SZACUNKOWY POZIOM TŁA ZANIECZYSZCZEŃ W ROKU BAZOWYM 2021

Tabela 9. Poziom regionalnego tła zanieczyszczeń w roku bazowym 2021.⁴⁸

Lp.	Kod strefy	Nazwa strefy	Szacunkowy poziom tła regionalnego dla B(a)P [ng/m ³]			
			krajowe	transgraniczne	naturalne	inne
1.	PL0801	miasto Gorzów Wielkopolski	0,17 - 0,17	0,11 - 0,13	0,00	0,00

Wartości tła, wynikające z przeprowadzonego modelowania matematycznego rozprzestrzeniania zanieczyszczeń wskazują, iż największy udział posiada tło krajowe, którego zakres wynosi ok. 0,17 ng/m³, w drugiej kolejności tło transgraniczne (0,11 do

⁴⁷ Centralna Baza Emisji KOBIZE za 2021 rok

⁴⁸ Na podstawie przeprowadzonego modelowania matematycznego (model Calpuff)

0,13 ng/m³). W przypadku tła naturalnego oraz pozostałych źródeł – wartość tła jest zerowa.

1.5.2. SZACUNKOWY PRZYROST TŁA MIEJSKIEGO ORAZ PRZYROST LOKALNY STĘŻEŃ W ROKU BAZOWYM 2021 W PODZIALE NA GRUPY ŹRÓDEŁ EMISJI

W celu określenia działań naprawczych mających na celu poprawę jakości powietrza poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza, konieczne jest określenie przyczyn występowania przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu – wskazanie źródeł w największym stopniu odpowiedzialnych za te przekroczenia. W tym celu przeanalizowano wyniki modelowania dyspersji zanieczyszczeń modelem CALPUFF pod kątem każdego rodzaju źródeł uwzględnionych w inwentaryzacji emisji. Pozwoliło to na wskazanie dla poszczególnych obszarów przekroczeń lokalnego przyrostu stężeń w strefie miasto Gorzów Wielkopolski w podziale na poszczególne źródła emisji.

Zgodnie z wymaganiami rozporządzenia w sprawie programów ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych przedstawiony został również procentowy udział substancji w powietrzu wprowadzanych w strefie w ramach powszechnego i zwykłego korzystania ze środowiska.

Zgodnie z zapisami ustawy Poś (art. 4 ust. 1) „powszechne korzystanie ze środowiska” przysługuje z mocy ustawy każdemu i obejmuje korzystanie ze środowiska, bez użycia instalacji, w celu zaspokojenia potrzeb osobistych oraz gospodarstwa domowego, w tym wypoczynku oraz uprawiania sportu.

Szacunkowy przyrost tła miejskiego oraz przyrost lokalny stężeń w strefie w podziale na grupy emisji przedstawiony jest dla obszaru przekroczeń w poniższej tabeli.

Tabela 10. Przyrost tła miejskiego oraz przyrost lokalny stężeń w roku bazowym 2021 w podziale na grupy emisji dla benzo(a)pirenu.⁴⁹

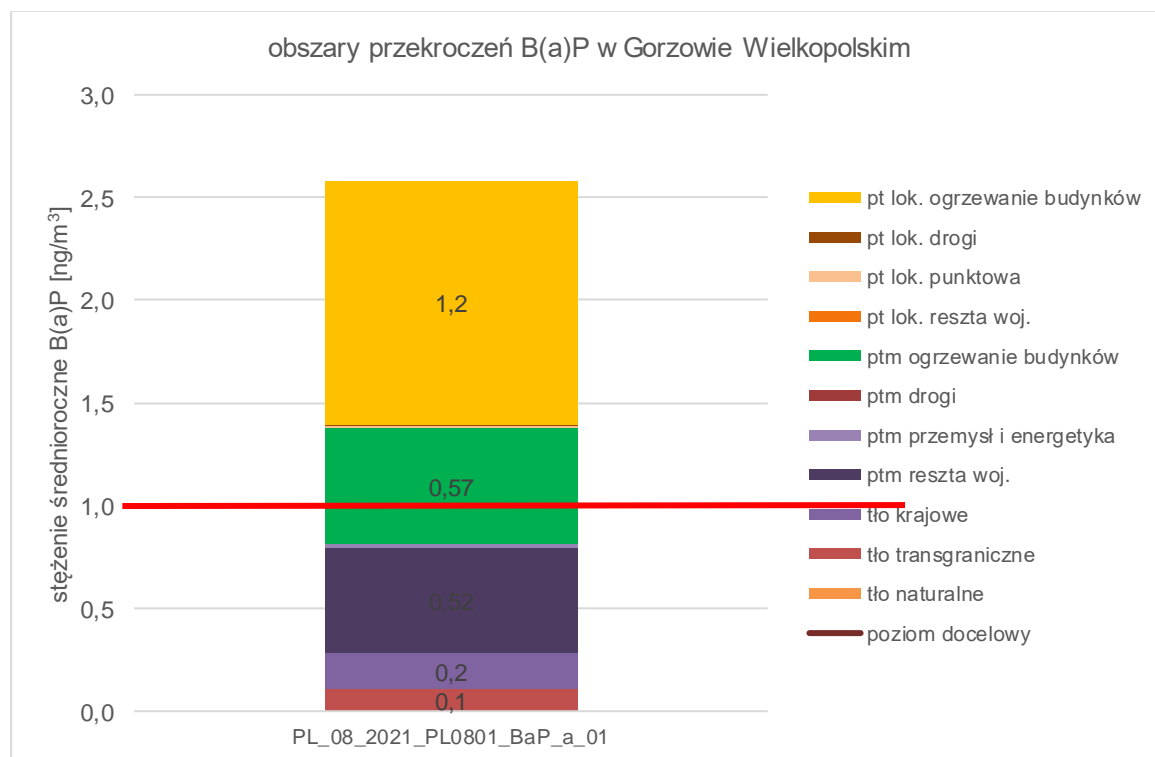
Tło lub przyrost tła	Rodzaj źródeł odpowiedzialnych	Kategorie SNAP	Kod obszaru przekroczeń dla B(a)P
			PL_08_2021_PL0801_BaP_a_01
Szacunkowy poziom tła regionalnego dla B(a)P [ng/m ³]	transgraniczne	-	0,11
	krajowe	-	0,17
	naturalne	-	0
Szacunkowy przyrost tła miejskiego dla B(a)P [ng/m ³]	inne strefy województwa	-	0,52
	rolnictwo	10	0
	przemysł oraz produkcja ciepła i energii elektrycznej	01, 03-06	0,01
	niezorganizowana	5	-
	transport drogowy	7	0
	sektor handlowy i mieszkaniowy, usługi, rzemiosło	0202	0,57
Szacunkowy przyrost lokalny stężeń dla B(a)P [ng/m ³]	inne strefy województwa	-	0
	rolnictwo	10	-

⁴⁹ Na podstawie przeprowadzonego modelowania matematycznego (model Calpuff)

Źródło lub przyrost ła	Rodzaj źródeł odpowiedzialnych	Kategorie SNAP	Kod obszaru przekroczeń dla B(a)P
			PL_08_2021_PL0801_BaP_a_01
	przemysł oraz produkcja ciepła i energii elektrycznej	01, 03-06	0,01
	niezorganizowana	5	-
	transport drogowy	7	0,01
	sektor handlowy i mieszkaniowy, usługi, rzemiosło	0202	1,18
Udział substancji w powietrzu wprowadzanych w strefie w ramach korzystania ze środowiska	powszechnego	-	68%
	zwykłego	-	0%

Wyniki wskazują, iż największy udział w przyroście ła miejskiego pochodzi ze źródeł zlokalizowanych w sektorze handlowym i mieszkaniowym, usługach i rzemiosle, zlokalizowanych na obszarze strefy miasto Gorzów Wielkopolski. Podobnie jest w przypadku przyrostu lokalnych stężeń.

Uwzględniając poziom docelowy benzo(a)pirenu stężeń przedstawiające przyrost ła miejskiego oraz przyrost lokalny stężeń zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Rysunek 10. Analiza udziałów przyrostu ła miejskiego oraz przyrostu lokalnego stężeń w obszarze przekroczeń B(a)P.⁵⁰

Zanieczyszczenia pochodzące spoza Gorzowa Wielkopolskiego (tło krajowe i transgraniczne oraz emisja poza granicami strefy) mają niezbyt duże znaczenie dla wielkości stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu. W sumie odpowiadają za ok. 30% poziomu docelowego. W przypadku zanieczyszczeń na terenie Gorzowa

⁵⁰ źródło: na podstawie przeprowadzonego modelowania matematycznego (model Calpuff)

Wielkopolskiego duże znaczenie ma emisja napływowa – tło krajowe, które odpowiada za ponad 50% poziomu docelowego. Ostatnim elementem jest emisja pochodząca ze źródeł zlokalizowanych w sektorze komunalno-bytowym. Łącznie (przyrost tła miejskiego oraz przyrost lokalny stężeń) źródła komunalno-bytowe generują stężenia benzo(a)pirenu na poziomie ponad 1,2 ng/m³, co zobrazowane jest na powyższym wykresie powyżej poziomu docelowego.

Kolejność ułożenia poszczególnych typów źródeł w słupku stężenia jest nieprzypadkowa – najniżej przedstawione są poziomy tła transgranicznego, krajowego i naturalnego, następnie przyrost tła miejskiego, obejmującego obszary zabudowane strefy miasto Gorzów Wielkopolski. Najwyżej znajduje się przyrost lokalny stężeń.

Wskazania te są podstawą do określenia działań naprawczych dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski w zakresie redukcji emisji powierzchniowej, pochodzącej z ogrzewania budynków. Podobne działania wskazywane są dla stref sąsiadujących z Gorzowem Wielkopolskim, w szczególności w strefie lubuskiej.

1.6. Przewidywane poziomy substancji w powietrzu w roku prognozy

Przewidywane poziomy stężenie benzo(a)pirenu w roku prognozy (2026) dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski wynikają z przeprowadzonego modelowania rozprzestrzeniania zanieczyszczeń w powietrzu.

W przypadku realizacji działań wskazanych prawem oraz działań wynikających z realizacji Programu ochrony powietrza, nastąpi obniżenie stężeń benzo(a)pirenu. Jest to uwarunkowane przede wszystkim realizacją zapisów ujętych w uchwale Sejmiku Województwa Lubuskiego w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa lubuskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw⁵¹. Realizacja wpłynie na obniżenie emisji pochodzącej z sektora komunalno-bytowego i pozwoli na dotrzymanie poziomów docelowych substancji w powietrzu.

Wynik modelowania dla roku prognozy pozwala założyć, że maksymalna wartość stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski wyniesie 1,49 ng/m³.

Tabela 11. Przewidywane poziomy substancji w powietrzu na podstawie przeprowadzonego modelowania po realizacji działań wskazanych prawem i Programem ochrony powietrza.⁵²

Okres	Strefa miasto Gorzów Wielkopolski
stężenia w roku bazowym [ng/m ³] - 2021	0,8-2,5
stężenia w roku prognozy [ng/m ³] - 2026	1,49

⁵¹ uchwała Sejmiku Województwa Lubuskiego nr XLVI/734/18 z dnia 18 czerwca 2018 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze miasta Gorzowa Wielkopolskiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw

⁵² Na podstawie przeprowadzonego modelowania matematycznego (model Calpuff)

1.7. Bilans emisji w roku prognozy

1.7.1. PRZEWIDYWANE ZMIANY WIELKOŚCI EMISJI ZE ŹRÓDEŁ ZLOKALIZOWANYCH POZA STREFĄ W ROKU PROGNOZY

Zgodnie z założeniami programów ochrony powietrza dla pozostałych stref w województwie lubuskim (strefa miasto Zielona Góra i strefa lubuska), a także zgodnie z założeniami programów ochrony powietrza przygotowywanymi, bądź realizowanymi w województwach ościennych, w wyniku przeprowadzenia działań naprawczych nastąpi redukcja emisji, głównie z sektora komunalno-bytowego. Wielkość emisji w województwach ościennych została określona na podstawie bazy emisji KOBIZE i pochodzi z pasa 30 km wokół granic strefy miasto Gorzów Wielkopolski. W prognozie przyjęto redukcję dla strefy lubuskiej zgodnie z harmonogramem działań naprawczych w tej strefie (około 40%), natomiast redukcja dla pozostałych obszarów poza województwem lubuskim została oszacowana na poziomie 25%.

Tabela 12. Porównanie emisji powierzchniowej benzo(a)pirenu w roku bazowym i w roku prognozy dla obszaru poza strefą miasto Gorzów Wielkopolski⁵³

Obszar do 30 km wokół strefy	Wielkość emisji w roku bazowym 2021	Stopień redukcji (%)	Wielkość emisji w roku prognozy 2026
	[Mg/rok]		[Mg/rok]
strefa zachodniopomorska	0,2101	24%	0,1597
strefa lubuska	0,7219	43%	0,4115

1.7.2. SCENARIUSZE WIELKOŚCI EMISJI W ROKU PROGNOZY

Scenariusz bazowy

Scenariusz bazowy określa redukcję, która nastąpi w wyniku realizacji obowiązujących przepisów prawa.

Emisja punktowa

Analiza wpływu źródeł punktowych na wielkość stężeń na obszarach przekroczeń pokazana w rozdziale 1.5 wykazała, iż źródła te mają niewielki wpływ na jakość powietrza.

Zgodnie z krajowymi prognozami w horyzoncie czasowym do 2030 r. największym wyzwaniem dla przemysłu będzie adaptacja do postanowień pakietu klimatyczno-energetycznego UE, która będzie związana z koniecznością podejmowania działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej we wszystkich sektorach gospodarki. Zgodnie z przyjętymi postanowieniami celem polityki UE w zakresie energii i klimatu w perspektywie do 2030 roku jest przyjęta 40% redukcja emisji gazów cieplarnianych (odniesienie do poziomu z roku 1990 – cel realizowany wyłącznie za pomocą środków krajowych). W przypadku sektorów nieobjętych europejskim systemem handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, emisje powinny zostać ograniczone o 30% poniżej poziomu z 2005 roku. Zwiększenie efektywności energetycznej wiązać się będzie z koniecznością wprowadzenia odpowiedniej infrastruktury, która umożliwi

⁵³ Centralna Baza Emisji KOBIZE za 2021 rok

będzie wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych i włączenie jej do systemu elektroenergetycznego.

Wprowadzona do polskiego prawa Dyrektywa IED (2010/75/UE) m.in. zastrzega standardy emisyjne dla tzw. dużych obiektów energetycznego spalania (moc cieplna doprowadzona w paliwie ≥ 50 MW). Zmiany w przepisach krajowych wynikające z wdrożenia dyrektywy IED mają na celu zapobieganie zanieczyszczeniom wynikającym z działalności przemysłowej, ich redukcję oraz zapewnienie zintegrowanego podejścia do zapobiegania emisjom do powietrza, wody i gleby oraz ich kontroli, jak również uregulowanie kwestii gospodarowania odpadami, poprawę efektywności energetycznej i zapobieganie wypadkom. Dla poszczególnych branż przemysłu stopniowo wprowadzane są wymagania stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT – Best Available Techniques), które są ogłaszane w formie prawnie wiążących konkluzji BAT jako decyzje Komisji Europejskiej, co z kolei oznacza konieczność ich uwzględnienia w pozwoleniach zintegrowanych. Harmonogram dostosowania branż przemysłowych do wymagań BAT jest rozłożony na kilka lat. Dla branży cementowo-wapienniczej, szklarskiej, hutniczej, rafineryjnej i garbarskiej termin dostosowywania minął w roku 2018, a dla branży produkcji płyt drewnopodobnych w roku 2019. W analizowanym okresie, tj. w latach 2020-2026 przypadają terminy dostosowania technologicznego do wymagań BAT dla następujących branż:

- przemysł metali nieżelaznych (2020 r.),
- intensywny chów drobiu i trzody chlewnej (2021 r.),
- duże obiekty energetycznego spalania (2021 r.),
- wielkotonażowa produkcja organicznych substancji chemicznych (2021 r.),
- przetwarzanie odpadów (2022 r.),
- spalanie odpadów (2023 r.),
- przemysł spożywczy (2023 r.).

W kontekście emisji pyłu szczególną uwagę należy zwrócić na grupę dużych obiektów energetycznego spalania. Wymagania BAT dla tych obiektów obejmują m.in. zastrzeżenie standardów w zakresie emisji pyłu w porównaniu do standardów emisyjnych pierwotnie zdefiniowanych w dyrektywie IED. Oprócz tego w analizowanym okresie wygasają przepisy przejściowe dotyczące Przejściowego Planu Krajowego (do 30 czerwca 2020 r.), przepisy dotyczące derogacji cieplowniczej, określone w art. 35 dyrektywy (do końca 2023 r.) oraz derogacji naturalnej, określone w art. 33 dyrektywy IED (do końca 2023 r.)

W przypadku polskiego sektora energetycznego, który oparty jest na wysokoemisyjnych paliwach, w celu osiągnięcia dostosowania technologicznego do wymagań BAT konieczne jest podjęcie przez zakłady produkcyjne działań wiążących się z dużymi nakładami inwestycyjnymi na instalację wysokosprawnych systemów oczyszczania spalin oraz wykorzystanie niskoemisyjnych paliw. Przedsiębiorstwa energetyczne w dużej części już zrealizowały odpowiednie projekty ograniczania emisji zanieczyszczeń lub są w trakcie ich realizacji. Na potrzeby niniejszej analizy zakłada się, że w scenariuszu bazowym zostaną podjęte działania wymienione w Załączniku nr 8 do Przejściowego Planu Krajowego (Uchwała nr 119/2019 Rady Ministrów z dnia 11 października 2019 r.), wszystkie wymagania BAT dla dużych obiektów energetycznego spalania zostaną osiągnięte w terminie, tj. do 17 sierpnia 2021 r., a derogacje cieplownicza i naturalna wygasną w zaplanowanych terminach, tj. odpowiednio do końca 2022 i 2023 r.

Zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2015/2193 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza ze średnich obiektów energetycznego spalania, od 2018 roku zaczęły obowiązywać standardy emisyjne dla nowych obiektów MCP (o mocy cieplnej w paliwie nie mniejszej niż 1 MW i mniejszej niż 50 MW). Dla obiektów istniejących o mocy powyżej 5 MW ostrzejsze standardy będą wprowadzone od 2025 roku. W przypadku pyłów wymagana redukcja w stosunku do obecnie obowiązującego rozporządzenia Ministerstwa Środowiska będzie wynosić od 50 do 75%.

Nawiązując do obowiązującej ustawy Prawo ochrony środowiska, art. 91 pkt 9 aa, w ramach opracowania Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski przeprowadzono analizę udziału źródeł spalania o mocy cieplnej w paliwie nie mniejszej niż 1MW i mniejszej niż 50 MW, w stężeniach substancji objętych programem. Według rejestru zamieszczonego na stronach Krajowego Ośrodka Bilansowania Emisji KOBIZE na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski brak jest lokalizacji obiektów energetycznego spalania (MCP), stąd udział tych źródeł może wynikać wyłącznie z napływów spoza strefy. W związku z tym nie ma potrzeby ustalania wielkości emisji niższych niż standardy określone w dotychczasowych przepisach.

Ze względu na wyżej omówione zmiany prawne w przemyśle, szacuje się, że redukcja emisji benzo(a)pirenu do roku prognozy wyniesie około 5%. Jednocześnie trzeba zaznaczyć, że nie jest konieczne wprowadzanie dodatkowych działań redukujących emisję z przedsiębiorstw ponad te, których realizacja wynika z istniejących przepisów – ze względu na nieznaczny wpływ emisji przemysłowej na stężenia.

Tabela 13. Porównanie emisji punktowej benzo(a)pirenu w roku bazowym i roku prognozy dla obszaru strefa miasto Gorzów Wielkopolski.⁵⁴

Rodzaj emisji	Wielkość emisji w roku bazowym 2021	Poziom redukcji emisji (%)	Wielkość emisji w roku prognozy 2026
	[Mg/rok]		[Mg/rok]
przemysł i energetyka (SNAP 1-6, 9)	0,0010	5%	0,0009

Emisja powierzchniowa

Jak wynika z przeprowadzonych analiz, największy wpływ na stężenia benzo(a)pirenu w strefie miasto Gorzów Wielkopolski ma emisja z sektora komunalno-bytowego.

Na obszarze strefy miasto Gorzów Wielkopolski istnieje podstawa prawna dotycząca wymiany systemów ogrzewania budynków, mianowicie uchwała Sejmiku Województwa Lubuskiego nr XLVI/734/18 z dnia 18 czerwca 2018 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze miasta Gorzowa Wielkopolskiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (zwana w Programie w skrócie „uchwałą antysmogową”). Uchwała wskazuje instalacje, które powinny zostać objęte ograniczeniami oraz zakazami w zakresie ich eksploatacji. Przepisy dopuszczają wyłącznie eksploatację instalacji, które spełniają minimalny standard emisyjny zgodny z wymaganiami ekoprojektu pod względem granicznych wartości emisji zanieczyszczeń normy PN-EN 303-5:2012 oraz wymogi ekoprojektu. Uchwała wchodzi w życie w dniu 1 stycznia 2023 r. Termin realizacji uchwały antysmogowej pokrywa się z zadaniami dla

⁵⁴ Centralna Baza Emisji KOBIZE za 2021 rok

strefy miasto Gorzów Wielkopolski, zaplanowanymi w Programie ochrony powietrza, zarówno co do efektu ekologicznego, jak i terminu realizacji. Zatem scenariusz bazowy dla redukcji emisji powierzchniowej obejmuje realizację uchwały nr XLVI/734/18 z dnia 18 czerwca 2018 r.

W analizie zmian emisji ze źródeł powierzchniowych uwzględniono mającą nastąpić poprawę efektywności energetycznej budynków na poziomie 2-3%, w szczególności w zakresie rozwoju technologii ocieplania nowopowstających budynków.

Analiza wyników modelowania stężeń występujących w strefie miasto Gorzów Wielkopolski wykazała, iż osiągnięcie poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu wymaga realizacji założeń ww. uchwały. W celu osiągnięcia poziomu docelowego benzo(a)pirenu konieczna jest redukcja emisji tej substancji na poziomie 46% do roku 2026. Uwzględnia się w tym zakresie fakt, iż termin wejścia w życie uchwały minął 1 stycznia 2023 roku w związku z czym nastąpi zwiększenie tempa wymian instalacji, które jej podlegają.

Tabela 14. Porównanie emisji powierzchniowej benzo(a)pirenu w roku bazowym i roku prognozy dla obszaru strefa miasto Gorzów Wielkopolski w przypadku realizacji scenariusza bazowego uwzględniającego osiągnięcie poziomu docelowego B(a)P.⁵⁵

Rodzaj emisji	Wielkość emisji w roku bazowym 2021	Poziom redukcji emisji (%)	Wielkość emisji w roku prognozy 2026
	[Mg/rok]		[Mg/rok]
komunalno-bytowa (SNAP 0202)	0,0638	46%	0,0345

Emisja liniowa

W przypadku benzo(a)pirenu udział emisji liniowej w stężeniach jest znikomy, w związku z tym w realizacji działań nie zakłada się osobnych zadań skierowanych na zmiany w emisji liniowej. Działania, które są przewidziane w ramach przepisów prawa również nie przyczynią się do widocznych zmian stężeń w roku prognozy.

Scenariusz redukcji

Analiza wyników stężeń występujących na obszarze strefy miasto Gorzów Wielkopolski wykazała, że redukcja emisji powierzchniowej jest konieczna. Wymagany Programem i przepisami prawa poziom redukcji emisji benzo(a)pirenu ze źródeł powierzchniowych na terenie strefy, pozwalający na osiągnięcie poziomu docelowego benzo(a)pirenu, przedstawiono w scenariuszu bazowym. Realizacja scenariusza bazowego (obowiązującej uchwały antysmogowej) pozwoli na osiągnięcie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w roku prognozy (2026).

W celu wsparcia zaplanowanych w scenariuszu bazowym i związanej z nim uchwał antysmogowej, zadań w zakresie wymiany pieców, w harmonogramie działań naprawczych wprowadza się działania informacyjno-edukacyjne, kontrolne oraz systemowe.

⁵⁵ Centralna Baza Emisji KOBIZE za 2021 rok

1.8. Działania wskazane do realizacji w celu osiągnięcia standardów jakości powietrza w strefie miasto Gorzów Wielkopolski

---

1.8.1. INFORMACJA O MOŻLIWYCH DO PODJĘCIA DZIAŁANIACH W OBSZARACH PRZEKROCZEŃ

Poniżej zestawiono możliwe do podjęcia działania, których realizacja może skutkować redukcją poziomów analizowanych substancji w powietrzu, do poziomów nieprzekraczających poziomów docelowych substancji.

Ograniczenie emisji z sektora komunalno-bytowego

Ograniczenie emisji z sektora komunalno-bytowego jest najistotniejszym działaniem w kierunku poprawy jakości powietrza. Analizy wskazują na największy wpływ tego sektora na emisję benzo(a)pirenu i wielkość stężeń na stacjach pomiarowych. Dlatego też ograniczenie emisji musi odbywać się przede wszystkim poprzez likwidację indywidualnych systemów grzewczych i podłączenie do sieci ciepłej lub zmianę sposobu ogrzewania na niskoemisyjne. Przeprowadzenie wymian systemów grzewczych w połączeniu z termomodernizacją ma na celu efektywne zmniejszenie emisji z wysokoemisyjnych źródeł spalania paliw stałych. Zakłada się, że jednostki samorządu terytorialnego powinny organizować system wsparcia finansowego w postaci dotacji dla mieszkańców i jednostek wpisanych w lokalne regulaminy dofinansowań zgodnie z wytycznymi i ustalonymi priorytetami działań. Nieefektywne urządzenia (np. pozaklasowe) można zastąpić: siecią ciepłowniczą, kotłem gazowym, olejowym, nowoczesnym kotłem na węgiel lub biomasę – spełniającym wymagania ekoprojektu (lub min. klasy 5 według normy PN-EN 303-5:2012), ogrzewaniem elektrycznym lub pompą ciepła.

W celu podniesienia efektywności ograniczenia emisji z sektora komunalno-bytowego na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski wskazane jest wprowadzenie działań związanych z:

- koncentracją wsparcia zmierzającego do wymiany kotłów i termomodernizacji budynków zamieszkiwanych przez osoby ubogie, starsze (domy jednorodzinne i wielorodzinne, w tym komunalne, TBS i specjalnego przeznaczenia);
- zwiększeniem dostępności wsparcia dla osób ubogich, starszych, niezaradnych życiowo oraz niewykształconych;
- zaplanowaniem instrumentów wsparcia nakierowanego na łagodzenie ekonomicznych skutków przeprowadzonej wymiany kotłów (np. zwiększenia kosztów paliwa lepszej jakości);
- maksymalnym wykorzystaniem dostępnych programów wsparcia działań prowadzących do ograniczenia emisji z indywidualnych systemów grzewczych, np. programy Czyste Powietrze, Ciepłe Mieszkanie, Mój Prąd itp. (szerzej opisane w rozdziale 1.8.5);
- ograniczeniem wpływu sytuacji finansowej mieszkańców, ubóstwa energetycznego mieszkańców poprzez odpowiednie systemy wsparcia finansowego i pozafinansowego (organizacyjnego, technicznego, informacyjnego);

- zwiększeniem kontroli realizacji działań i przeprowadzania wymian wśród mieszkańców, również poprzez kontrole przez straż gminną lub miejską w kontekście niedozwolonego spalania odpadów komunalnych;
- wskazaniem alternatywnych rozwiązań, które mogą być wdrożone w gminie.

Ważnym elementem związanym z działaniem w kierunku ograniczania emisji z sektora komunalno-bytowego jest stałe prowadzenie termomodernizacji obiektów budowlanych, aby ograniczyć zużycie energii cieplnej, a tym samym zmniejszyć wielkości emisji benzo(a)pirenu.

Kształtowanie polityki przestrzennej poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego stanowią akt prawa miejscowego. Dlatego warto wprowadzać do nich zapisy, które prowadzić będą do obniżenia wielkości emisji, np. wymogów stosowania w nowych budynkach niskoemisyjnych technologii ogrzewania lub obowiązku podłączenia do sieci ciepłowniczej na obszarach, gdzie jest ona dostępna.

Warto również uwzględniać w mpzp odpowiednie zapisy dotyczące kształtowania i ochrony korytarzy przewietrzania oraz obszarów zieleni. Korytarze zapewniają wymianę powietrza w obszarach gęstej zabudowy. Natomiast tereny zieleni w miastach służą poprawie jakości powietrza, pozwalają na odizolowanie terenów przemysłowych oraz wzmożonego ruchu komunikacyjnego od terenów zamieszkałych. Pochłaniają również niektóre zanieczyszczenia powietrza.

Odpowiednie kształtowanie ładu przestrzennego, szczególnie w obszarach gęstej zabudowy mieszkaniowej, powinno być również elementem polityki miejskiej jako elementu strategii lokalnych.

Monitorowanie realizacji Programu

Monitorowanie wykonywania działań wyszczególnionych w Programie prowadzi się za pomocą sprawozdawczości. Kontrola realizacji działań naprawczych prowadzona jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze zgodnie z corocznym założonym planem kontroli.

Edukacja ekologiczna i wsparcie

Edukacja ekologiczna jest jednym z najistotniejszych działań, aby skutecznie realizować działania naprawcze związane z ograniczeniem emisji z indywidualnych systemów grzewczych, ponieważ wymagają one świadomości i odpowiednich postaw u mieszkańców.

Właścicielom i użytkownikom domów jednorodzinnych lub mieszkań w kamienicach i budynkach wielorodzinnych korzystającym z przestarzałych systemów ogrzewania trzeba nie tylko uświadamiać ich bezpośredni wpływ na pogarszającą się jakość powietrza i wynikające z tego konsekwencje. Konieczna jest również eliminacja patologii, jaką jest spalanie odpadów w piecach domowych. Dlatego należy uświadamiać, również, że takie postępowania podlegają karze aresztu lub grzywny⁵⁶. Ważnym elementem

---

⁵⁶ Ustawa o odpadach, art. 191 (Dz.U. 2021 poz. 779)

procesu poprawy jakości powietrza jest świadomość społeczna dotycząca negatywnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie i komfort życia oraz stan środowiska naturalnego.

Prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych związanych z ochroną powietrza ma na celu:

- uświadamianie mieszkańcom zagrożenia dla zdrowia, jakie niesie ze sobą zanieczyszczenie powietrza;
- uświadamianie mieszkańcom wpływu spalania paliw niskiej jakości oraz odpadów na jakość powietrza;
- pokazywanie korzyści wynikających z indywidualnych wyborów związanych z dbałością o jakość powietrza;
- wsparcie w dokonywaniu indywidualnych wyborów związanych z dbałością o jakość powietrza.

Konieczna jest kontynuacja prowadzenia kampanii medialnych i informacyjnych w zakresie proekologicznych zachowań sprzyjających poprawie jakości powietrza i wpływu niskiej emisji na zdrowie i środowisko.

Kontrole palenisk

Prowadzenie systematycznych kontroli przestrzegania przepisów o zakazie spalania odpadów oraz tzw. uchwały antysmogowej. Kontrole powinny być prowadzone przez straże miejskie lub gminne lub pracowników gmin specjalnie do tego upoważnionych⁵⁷.

Termomodernizacja obiektów budowlanych

W celu osiągnięcia najlepszego efektu ekologicznego termomodernizacja powinna być przeprowadzona kompleksowo. Wiąże się to z wymianą lub likwidacją źródeł ciepła na paliwo stałe. Natomiast termomodernizacja obiektów podłączonych do sieci ciepłowniczej nie przynosi efektu ekologicznego redukcji emisji w miejscu prowadzenia działania.

Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych by zapewnić podłączenie nowym użytkownikom

Rozbudowanie sieci ciepłowniczej pozwoli na większy dostęp do ciepła sieciowego, w szczególności na terenach, gdzie występuje i przeważa ogrzewanie indywidualne. Realizacja takich działań jest możliwa, gdy istnieje uzasadnienie techniczne i ekonomiczne. Założenia gminy do planów zaopatrzenia w ciepło, paliwa gazowe i energię elektryczną powinny zawierać analizę możliwości rozbudowy sieci i jej modernizacji, aby efektywnie wykorzystać ciepło z sieci przy zachowaniu minimalnych strat ciepła podczas przesyłu.

Rozbudowa sieci gazowej

Rozbudowa sieci gazowej na terenach dotychczas nieposiadających takiej sieci umożliwi wykorzystanie tego paliwa w indywidualnych systemach grzewczych, co daje większe możliwości ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza z sektora

---

⁵⁷ Podstawa prawna: ustawa Prawo ochrony środowiska, art. 379 (Dz.U. 2022 poz. 2556)

komunalno-bytowego. Realizacja takich działań jest możliwa, gdy istnieje uzasadnienie techniczne i ekonomiczne, dlatego założenia do planów zaopatrzenia w ciepło, paliwa gazowe i energię elektryczną powinny zawierać analizę możliwości rozbudowy sieci gazowej.

Budownictwo energooszczędne i pasywne

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2022 r., poz. 1225), określa wartość wskaźnika rocznego zapotrzebowania na nieodnawialną energię pierwotną, który może zużywać nowy lub modernizowany dom. Zapotrzebowanie na energię niezbędną do ogrzania jednego metra kwadratowego powierzchni, podczas jednego sezonu grzewczego dla budynków pasywnych wynosi poniżej 15 [kWh/(m²·rok)], a dla budynków energooszczędnych wynosi 50 [kWh/(m²·rok)]. Dlatego warto promować budownictwo energooszczędne lub pasywne, ponieważ ogranicza to istotnie zapotrzebowanie ciepła, a przez to również zapotrzebowanie na paliwo.

Produkcja energii prosumenckiej z odnawialnych źródeł energii w sektorze publicznym i mieszkaniowym

Działanie realizowane poprzez zwiększenie produkcji energii z odnawialnych źródeł energii w wyniku zakupu i montażu małych instalacji lub mikroinstalacji OZE, do produkcji energii elektrycznej lub ciepła dla:

- osób fizycznych,
- wspólnot lub spółdzielni mieszkaniowych,
- jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków i stowarzyszeń,
- spółek, w których jednostki samorządu terytorialnego posiadają 100% udziałów i powołane zostały do realizacji zadań własnych.

Efekt ekologiczny może być osiągnięty poprzez inwestycje w:

- pompy ciepła,
- kolektory słoneczne (wodne)
- systemy fotowoltaiczne,
- małe elektrownie wiatrowe.

Rozbudowa zielonej infrastruktury

Rozwój zieleni pełni funkcje zdrowotne poprzez zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, a także poprzez stabilizowanie temperatury i wilgotności powietrza w przestrzeni miejskiej.

Rozbudowa zielonej infrastruktury polega na tworzeniu elementów miejskich, takich jak:

- place miejskie, tarasy, dziedzińce i patia, których powierzchnia biologicznie czynna przekracza powierzchnię utwardzoną,
- aleje obsadzone drzewami, tereny przy obiektach użyteczności publicznej jak np.: szkoły, szpitale,

- lasy,
- publiczne parki i ogrody, wypoczynkowe tereny sportowe,
- ogrody działkowe z letnią zabudową i ogrody komunalne,
- pobocza tras komunikacyjnych na terenach miast i gmin,
- tereny upraw polnych i ogrodnictwa,
- wody stojące, zbiorniki tymczasowe i tereny podmokłe,
- tereny zielone, porośnięte zielenią dachy, mury czy ekrany akustyczne.

Rozwój systemów OZE

Działaniami jakie mogą być podejmowane w zakresie zwiększania potencjału wykorzystania odnawialnych źródeł energii mogą być:

- zwiększenie udziału OZE w gospodarstwach domowych poprzez realizację działań promujących ich wykorzystanie, w tym regulacji: ułatwiających przyłączanie mikroinstalacji do sieci dystrybucyjnej oraz wsparcie systemowe i inwestycyjne;
- promocję prosumpcji energii oraz zrzeszania się w strukturach spółdzielni energetycznych, klastrów energetycznych czy innych form społeczności energetycznych, których celem będzie wspólne wytwarzanie i wykorzystywanie wyprodukowanej energii lokalnie poprzez opracowanie regulacji prawnych w tym zakresie,
- promocję wykorzystania pomp ciepła oraz instalacji fotowoltaicznych, w tym jako rozwiązania pakietowego, które minimalizuje poziom zanieczyszczeń;
- poprawę dostępu do informacji i porad związanych z wszczęciem i prowadzeniem postępowań inwestycyjnych dla podmiotów chcących wykorzystywać instalacje OZE;
- zwiększenie wzrostu udziału technologii produkcji energii z wiatru na lądzie. Wzrost ten może odbywać się z poszanowaniem stanowisk społeczności lokalnych, a także kosztów i możliwości bilansowania takiej energii elektrycznej.

Zgodnie z Aktualizacją Krajowego programu ochrony powietrza, gaz ziemny stanowiący paliwo przejściowe w systemach ciepłowniczych zasilanych z jednostek kogeneracji gazowej, będzie stopniowo uzupełniany źródłami OZE o mniejszej mocy, szczególnie w obszarach sieci zasilających w ciepło nowobudowane osiedla lub obiekty.

Do alternatywnych technologii wytwarzania ciepła, ograniczających emisję, mogących pokryć w części zapotrzebowanie na ciepło w takich systemach, możemy zaliczyć m.in.:

- geotermię, zarówno klasyczną jak i płytką,
- wielkoskalowe kolektory słoneczne,
- pompy ciepła,
- elektrociepłownie opalane zdekarbonizowanymi gazami – biometanem i wodorem,
- kotły opalane biomasą spełniające wymagania ekoprojektu.

Wytwarzanie ciepła z użyciem kolektorów słonecznych, pomp ciepła lub eksploatowanych wód termalnych charakteryzuje się uzyskaniem niższych temperatur nośnika. Przystosowanie sieci ciepłowniczych do współpracy z takimi źródłami wymaga

obniżenia temperatury pracy sieci ciepłowniczej, co może wiązać się z koniecznością dostosowania zarówno infrastruktury sieciowej, jak i instalacji wewnętrznych służących do ogrzewania pomieszczeń w budynkach. Rozwiązania takie są więc znacznie bardziej opłacalne do wdrożenia w nowobudowanych budynkach, gdzie od podstaw można zaprojektować i wykonać cały system ogrzewania w technologii systemu wypowego, korzystającego z „głównego” systemu jako źródła szczytowego.

Należy pamiętać, że strefa miasto Gorzów Wielkopolski zajmuje teren jednej gminy. Aby możliwe było osiągnięcie oraz utrzymanie dobrego stanu powietrza, należy wdrażać zadania przewidziane do realizacji zarówno w ramach programów ochrony powietrza, jak i uchwały antysmogowej, które zostały przyjęte dla stref województwa lubuskiego.

1.8.2. PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ

Podstawowym celem Programu jest poprawa jakości powietrza w strefie i dotrzymanie obowiązujących standardów w zakresie poziomu docelowego benzo(a)pirenu dla ograniczenia niekorzystnego wpływu zanieczyszczeń na zdrowie mieszkańców. Dlatego zaplanowane działania mają na celu uzyskanie maksymalnego efektu ekologicznego poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł, które w największy sposób oddziałują na wielkość stężeń substancji w powietrzu.

Do osiągnięcia celu Programu konieczna jest realizacja zadań wskazanych w harmonogramie działań naprawczych (rozdział 1.8.4) oraz uwzględnianie kierunków działań, które mają wpływ na poprawę stanu jakości powietrza w sposób pośredni.

Do podstawowych kierunków działań naprawczych należą:

- 1) System wsparcia w celu zorganizowania wymiany kotłów;
- 2) Prowadzenie edukacji ekologicznej – działanie wskazane w harmonogramie, opisane w rozdziale 1.8.3.;
- 3) Prowadzenie działań kontrolnych – działanie wskazane w harmonogramie, opisane w rozdziale 1.8.3.;
- 4) Wdrażanie tzw. uchwały antysmogowej, o której mowa w art. 96 ustawy Prawo ochrony środowiska, ograniczającej stosowanie w indywidualnych systemach grzewczych urządzeń generujących wysokie emisje zanieczyszczeń do powietrza oraz stosowanie odpowiedniej jakości paliw.

1.8.3. WYKAZ I OPIS PLANOWANYCH DO REALIZACJI DZIAŁAŃ NAPRAWCZYCH

Działania promocyjne i edukacyjne (ulotki, imprezy, akcje szkolne, audycje, konferencje) oraz informacyjne i szkoleniowe

Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na jakość naszego środowiska w tym powietrza. Prowadzenie akcji edukacyjnych powinno upowszechniać wiedzę z zakresu ochrony środowiska (szczególnie powietrza), a tym samym kształtować zachowania prośrodowiskowe społeczeństwa. W ramach działań należy prowadzić minimum jedną kampanię promocyjno- edukacyjną rocznie, głównie przed sezonem grzewczym w celu wskazania negatywnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie oraz sposobów

zapobiegania zanieczyszczeniom. Do działań związanych z edukacją ekologiczną należą m.in.:

- akcje warsztatowe, konkursowe oraz imprezy edukacyjne;
- warsztaty dla dzieci i młodzieży;
- imprezy edukacyjne;
- opracowanie materiałów edukacyjnych.

Działania kontrolne

Działania kontrolne wprowadzono do harmonogramu realizacji działań naprawczych jako ściśle powiązane z realizacją Programu. Powinny one dotyczyć:

- Kontrolowania gospodarstw domowych w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w kotłach i piecach oraz kontrole przestrzegania zakazu wypalania traw i łąk przez straż miejską/gminną lub upoważnionych, w oparciu o art. 379 ustawy POŚ przez pracowników Urzędu Miasta Gorzów Wielkopolski.
- Udostępniania mieszkańcom numeru telefonu oraz formularza internetowego do zgłaszania wszelkich przypadków naruszeń dotyczących ochrony powietrza wraz z wymienieniem dokładnej listy zakazów, sposobów rozpoznania ich naruszania (w celu ograniczenia liczby fałszywych alarmów) oraz minimalnych informacji, potrzebnych jednostce do podjęcia interwencji.

Ze względu na wprowadzenie na terenie województwa uchwały, o której mowa w art. 96 ustawy POŚ, kontrole powinny również obejmować przestrzeganie jej zapisów. Kontrole mogą być przeprowadzane przez uprawnione służby (tj. straż miejska, Policja, uprawnieni pracownicy Urzędu Miasta), które mogą sprawdzać dokumentację techniczną instalacji grzewczych, certyfikaty użytkowanych urządzeń, czy instrukcję użytkowania pod kątem spełnienia minimalnych wymogów wynikających z takiej uchwały.

1.8.4. HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ NAPRAWCZYCH

Harmonogram realizacji działań naprawczych jest opracowany dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski. W tabelach podane są podmioty odpowiedzialne za realizację i skalę działań, szacunkowe koszty oraz propozycje źródeł ich finansowania. W harmonogramie ujęto także oczekiwane wskaźniki, jakie powinny zostać osiągnięte, a także efekt ekologiczny.

Proponowane działania (edukacyjno-informacyjne oraz kontrolne), realizowane w sposób ciągły oraz w formie akcji i kampanii, nie powodują bezpośrednio redukcji emisji zanieczyszczeń, więc nie można wprost wykazać ich efektu ekologicznego. Są one jednak niezbędne do wdrożenia i realizacji Programu w perspektywie długofalowej, jak również utrzymania odpowiedniej jakości powietrza na terenie miasta. Działania obejmują lata 2024-2026.

Wdrożenie zaproponowanych zadań w perspektywie do 2026 roku, powinno wpłynąć na ograniczenie emisji nie tylko benzo(a)pirenu, ale również innych substancji pochodzących ze źródeł powierzchniowych.

Tabela 15. Harmonogram realizacji działań naprawczych w strefie miasto Gorzów Wielkopolski (PL0801-EE).

Nr kolejny		PL0801/02		
Kod		PL0801_EE		
Nazwa		Działania promocyjne i edukacyjne (ulotki, imprezy, akcje szkolne, audycje, konferencje) oraz informacyjne i szkoleniowe		
Informacje o działaniu naprawczym	opis	Działania edukacyjne i informacyjne powinny być realizowane poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie akcji edukacyjnych uświadamiających mieszkańcom zagrożenia dla zdrowia, jakie niesie ze sobą zanieczyszczenie powietrza, - prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnych uświadamiających mieszkańcom wpływ spalania paliw niskiej jakości na własne zdrowie; - informowanie mieszkańców o zakazach związanych z postępowaniem z odpadami, a także w związku z wejściem w życie od 1 stycznia 2023 r. tzw. „uchwały antysmogowej”. - promocja wymian wysokoemisyjnych źródeł ogrzewania jako pełnoprawnej metody obniżenia emisji szkodliwych substancji na terenie miasta 		
	klasyfikacja	informacja publiczna / edukacja (edukacja ekologiczna, kampanie edukacyjne)		
	kategoria	zintegrowane z programem ochrony powietrza dla strefy Gorzów Wielkopolski oraz z uchwałą antysmogową dla miasta Gorzowa Wielkopolskiego		
	lokalizacja	Miasto Gorzów Wielkopolski		
Kod(y) sytuacji przekroczenia		PL_08_2021_PL0801_BaP_a_01		
Scenariusz oceny		Scenariusz wsparcia		
Szczebel administracyjny, na którym można podjąć dany środek		miejski		
Jednostka realizująca zadanie		Prezydent Miasta Gorzowa Wielkopolskiego		
Zakres czasowy osiągnięcia redukcji stężeń		średnioterminowe (2-4 lat)		
Szacunkowa wysokość kosztów realizacji działania	rok	01.01.2024 – 31.12.2026		
	PLN	bez określenia wymaganych kosztów		
Źródła finansowania		środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, środki unijne		
Planowany termin wykonania		31.12.2026		
Kategoria źródeł emisji lub sektory, których dotyczy działanie naprawcze		sektor komunalno-bytowy		
Skala przestrzenna		strefa		
Status realizacji działań		realizowane		
Planowane terminy		rozpoczęcia	zakończenia	osiągnięcia efektu ekologicznego
		01.01.2024	31.12.2026	2026
Etapy realizacji działania	etap 1	-		
	etap 2	-		
	etap 3	-		
Efekt rzeczowy		<i>Przewiduje się realizację, co najmniej 1-2 akcji, kampanii itp. w ciągu roku na terenie miasta Gorzów Wielkopolski.</i>		
Szacowany efekt ekologiczny (redukcja emisji) [Mg/rok]	rok	01.01.2024 – 31.12.2026		
	B(a)P	bez określenia wymaganego efektu ekologicznego		
Planowany wpływ na poziomy stężeń w roku zakończenia	B(a)P	bez określenia wymaganego efektu ekologicznego		

Nr kolejny		PL0801/02
Kod		PL0801_EE
Nazwa		Działania promocyjne i edukacyjne (ulotki, imprezy, akcje szkolne, audycje, konferencje) oraz informacyjne i szkoleniowe
programu [µg/m³] lub [ng/m³]		
Monitorowanie realizacji	organ sprawozdający	Prezydent Miasta Gorzowa Wielkopolskiego
	organ odbierający	Zarząd Województwa Lubuskiego
	termin sprawozdania	15.02.2025, 15.02.2026, 15.02.2027
	wskaźniki monitorowania postępu	liczba placówek oświatowych objętych edukacją ekologiczną [szt.] liczba przeprowadzonych kampanii [szt.] liczba przygotowanych materiałów edukacyjnych [szt.] liczba przeprowadzonych akcji szkolnych [szt.] liczba przeprowadzonych konferencji [szt.] liczba osób objętych działaniami informacyjnymi i edukacyjnymi [szt.]

Tabela 16. Harmonogram realizacji działań naprawczych w strefie miasto Gorzów Wielkopolski (PL0801-KPP).

Nr kolejny		PL0801/03
Kod		PL0801_KPP
Nazwa		Prowadzenie kontroli przestrzegania przepisów ograniczających używanie paliw lub urządzeń do celów grzewczych oraz zakazu spalania odpadów
Informacje o działaniu naprawczym	Opis	Działalność kontrolna powinna obejmować: - przestrzeganie zakazu spalania odpadów w kotłach i piecach; - przestrzeganie zakazu spalania odpadów zielonych, a także przestrzegania zakazu wypalania traw i łąk; - przestrzeganie zapisów uchwały antysmogowej (od 1 stycznia 2023 r.). Kontrole mogą dotyczyć: gospodarstw domowych, obiektów należących do podmiotów gospodarczych, obiektów użyteczności publicznej.
	klasyfikacja	paliwa niskoemisyjne dla małych, średnich i dużych źródeł stacjonarnych i mobilnych (inne)
	kategoria	zintegrowane z programem ochrony powietrza dla strefy Gorzów Wielkopolski oraz z uchwałą antysmogową dla miasta Gorzowa Wielkopolskiego
	lokalizacja	Miasto Gorzów Wielkopolski
Kod(y) sytuacji przekroczenia		PL_08_2021_PL0801_BaP_a_01
Scenariusz oceny		Scenariusz wsparcia
Szczebel administracyjny, na którym można podać dany środek		miejski
Jednostka realizująca zadanie		Prezydent Miasta Gorzowa Wielkopolskiego przy pomocy Straży Miejskiej
Zakres czasowy osiągnięcia redukcji stężeń		średnioterminowe (2-4 lat)
Szacunkowa wysokość kosztów realizacji działania	rok	01.01.2024 – 31.12.2026
	PLN	bez określenia wymaganych kosztów
Źródła finansowania		środki własne
Planowany termin wykonania		31.12.2026
kategoria źródeł emisji lub sektory, których dotyczy		sektor handlowy i mieszkaniowy

Nr kolejny		PL0801/03		
Kod		PL0801_KPP		
Nazwa		Prowadzenie kontroli przestrzegania przepisów ograniczających używanie paliw lub urządzeń do celów grzewczych oraz zakazu spalania odpadów		
działanie naprawcze				
skala przestrzenna		strefa		
status realizacji działań		realizowane		
Planowane terminy		rozpoczęcia	zakończenia	osiągnięcia efektu ekologicznego
		01.01.2024	31.12.2026	2026
Etapy realizacji działania	etap 1	-		
	etap 2	-		
	etap 3	-		
Efekt rzeczowy		Przewiduje się przeprowadzenie minimum 70 kontroli w ciągu roku.		
Szacowany efekt ekologiczny (redukcja emisji) [Mg/rok]	rok	01.01.2024 – 31.12.2026		
	B(a)P	bez określenia wymaganego efektu ekologicznego		
Planowany wpływ na poziomy stężenie w roku zakończenia programu [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] lub [ng/m^3]	B(a)P	bez określenia wymaganego efektu ekologicznego		
Monitorowanie realizacji	organ sprawozdający	Prezydent Miasta Gorzowa Wielkopolskiego		
	organ odbierający	Zarząd Województwa Lubuskiego		
	termin sprawozdania	15.02.2025, 15.02.2026, 15.02.2027		
	wskaźniki monitorowania postępu	<ul style="list-style-type: none"> - liczba przeprowadzonych kontroli w zakresie przestrzegania wymagań określonych w uchwale, o której mowa w art. 96 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, wraz z podaniem liczby popełnionych wykroczeń, udzielonych pouczeń, wystawionych mandatów oraz spraw skierowanych do sądu [szt.] - liczba przeprowadzonych kontroli w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w urządzeniach nieprzeznaczonych do tego wraz z podaniem liczby popełnionych wykroczeń, udzielonych pouczeń, wystawionych mandatów, spraw skierowanych do sądu [szt.] - liczba przeprowadzonych kontroli w zakresie przestrzegania zakazu spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi wraz z podaniem liczby popełnionych wykroczeń, udzielonych pouczeń, wystawionych mandatów, spraw skierowanych do sądu [szt.] 		

1.8.5. MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ WSKAZANYCH W PROGRAMIE

Działania mające na celu ochronę powietrza wymagają odpowiedniego finansowania, które może pochodzić zarówno ze środków własnych inwestorów, jak i ze źródeł zewnętrznych. Wśród tych źródeł zewnętrznych najważniejszymi są fundusze krajowe oraz fundusze zagraniczne, przede wszystkim z Unii Europejskiej.

Środki własne inwestorów to około 50% całkowitego finansowania. Te środki pochodzą głównie od samorządów lokalnych, podmiotów komunalnych oraz przedsiębiorstw, które mają obowiązek wdrażania wymagań dotyczących ochrony powietrza.

Realizacja działań ochrony powietrza często wiąże się z koniecznością skorzystania z kredytów bankowych, ponieważ projekty te mogą wymagać znacznych inwestycji finansowych.

Wsparcie finansowe ze strony budżetu Państwa jest stosunkowo niewielkie i nie przekracza zazwyczaj kilku procent całkowitego finansowania. Dlatego też, zewnętrzne źródła finansowania odgrywają kluczową rolę w zapewnieniu odpowiednich środków na działania ochrony powietrza.

Możliwe źródła zewnętrznego finansowania działań w zakresie ochrony powietrza obejmują Unię Europejską, fundusze krajowe, fundusze zagraniczne, organizacje międzynarodowe, programy współpracy międzynarodowej, programy pomocowe, granty zewnętrzne, inwestorów zagranicznych, dotacje z funduszy ekologicznych, instytucje finansowe z zagranicy, banki rozwoju, inicjatywy międzynarodowe, programy środowiskowe, stowarzyszenia branżowe oraz partnerów handlowych zagranicznych.

Wprowadzenie odpowiedniego finansowania jest kluczowe dla skutecznego wdrażania działań mających na celu ochronę powietrza i poprawę jakości środowiska. Dzięki różnorodności źródeł finansowania możliwe jest pozyskanie niezbędnych środków na rozwój projektów ochrony powietrza i realizację wymaganych inwestycji, co przyczynia się do zwiększenia efektywności działań i osiągnięcia pozytywnych rezultatów dla środowiska i społeczeństwa.

Niżej przedstawiono możliwe do wykorzystania źródła finansowania.

1.8.5.1. FUNDUSZE UNII EUROPEJSKIEJ

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat I Środowisko 2021–2027 (FEnIKS)⁵⁸

Program FEnIKS stanowi kontynuację dwóch poprzednich programów Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 oraz 2014-2020.

Głównymi celami programu są:

- obniżenie emisyjności gospodarki transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym
- budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne
- dokończenie realizacji odcinków sieci bazowej TEN-T do roku 2030
- poprawę bezpieczeństwa transportu
- zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia
- wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym

---

⁵⁸ źródło: <https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/nabory-wnioskow/>

Niżej w tabeli przedstawione zostały działania związane z ochroną powietrza wraz z harmonogramem naborów wniosków na dofinansowanie w ramach Programu FEnIKS.

Tabela 17. Działania ujęte w Programie FEnIKS związane z ochroną powietrza⁵⁹

Działanie/Cel Szczegółowy	Typy projektów, które mogą otrzymać dofinansowanie	Wnioskodawcy	Termin naboru	Budżet zł	Institucja przyjmująca wnioski o dofinansowanie
Działanie FENX.01.05 Ochrona przyrody i rozwój zielonej infrastruktury (EFRR/FS.CP2.VII)	Zielona i niebieska infrastruktura wraz ze stosownym zapleczem	Partnerstwa, przedsiębiorstwa, instytucje nauki i edukacji, administracja publiczna, służby publiczne, organizacje społeczne i związki wyznaniowe	Od 01.2024 do 03.2024	95 000 000	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Działanie FENX.01.05 Ochrona przyrody i rozwój zielonej infrastruktury (EFRR/FS.CP2.VII)	Zielona i niebieska infrastruktura wraz ze stosownym zapleczem - „odbetonowanie” terenów miejskich	Partnerstwa, instytucje nauki i edukacji, administracja publiczna, służby publiczne, organizacje społeczne i związki wyznaniowe	Od 11.2023 do 01.2024	40 000 000	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Działanie FENX.01.05 Ochrona przyrody i rozwój zielonej infrastruktury (EFRR/FS.CP2.VII)	Edukacja w zakresie ochrony przyrody	Partnerstwa, instytucje nauki i edukacji, administracja publiczna, służby publiczne, organizacje społeczne i związki wyznaniowe	Od 01.2024 do 02.2024	60 000 000	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Działanie FENX.03.01 Transport miejski (EFRR/FS.CP2.VIII)	Inwestycje infrastrukturalne, w tym: infrastruktura szynowa (tramwajowa), węzły przesiadkowe (w tym: parkingi P&R poza centrami miast), miejskie systemy ITS, rozwiązania IT, systemy sprzedaży biletów i informacji pasażerskiej, tabor szynowy (tramwaje)Plany Zrównoważonej Mobilności Miejskiej	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne, administracja publiczna	Od 01.2024 do 06.2024	6 705 000 000	Centrum Unijnych Projektów Transportowych

Program Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 ⁶⁰

Program ten stanowi kontynuację Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Lubuskiego na lata 2007-2013 oraz 2014-2020. Szczegółowy opis priorytetów tego programu znajdują się w trakcie opracowywania.

W poniższej tabeli przedstawiono Priorytety, cele oraz planowane działania programu powiązane z ochroną powietrza.

⁵⁹ źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/skorzystaj/harmonogramy-naborow-wnioskow/harmonogramy-2023/harmonogram-naborow-wnioskow-dla-programu-feniks/>

⁶⁰ źródło: <https://rpo.lubuskie.pl/-/ostateczna-wersja-programu-fundusze-europejskie-dla-lubuskiego-2021-2027->

Tabela 18. Działania ujęte w Programie Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 związane z ochroną powietrza⁶¹

Priorytet	Cel szczegółowy	Planowane działania
Priorytet 2. Fundusze Europejskie na zielony rozwój Lubuskiego	Cel szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa efektywności energetycznej mikro i małych przedsiębiorstw (wraz z audytem), w tym instalacja urządzeń OZE. • Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w budynkach publicznych, których właścicielem jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane, budynków użyteczności publicznej niezwiązanych z administracją rządową – w tym realizacja inwestycji polegających na budowie budynków pasywnych. • Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych innych niż budynki spółdzielni mieszkaniowych oraz innych niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa (np. wspólnoty mieszkaniowe, TBS, budynki komunalne). • Modernizacja oświetlenia ulicznego w kierunku rozwiązań energooszczędnych.
Priorytet 2. Fundusze Europejskie na zielony rozwój Lubuskiego	Cel szczegółowy (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci. Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu regionalnego: energia elektryczna: <ul style="list-style-type: none"> - wiatr: nie więcej niż 5 MWe, - biomasa: nie więcej niż 5 MWe, - biogaz: nie więcej niż 0,5 MWe, - woda: nie więcej niż 5 MWe, - promieniowanie słoneczne: nie więcej niż 0,5 MWe. Demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE wchodzących w skład projektu. Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energii lub spółdzielnie energetyczne oraz projektów parasolowych (grantowych), które będą realizowane na poziomie regionalnym. □ • Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE. Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu regionalnego: energia cieplna: <ul style="list-style-type: none"> - biomasa: nie więcej niż 5 MWth, - promieniowanie słoneczne: nie więcej niż 1 MWth, - geotermia: nie więcej niż 2 MWth, - biogaz: nie więcej niż 0,5 MWth. Demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE wchodzących w skład projektu. Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energii lub spółdzielnie projektów parasolowych (grantowych), które będą realizowane na poziomie regionalnym.

⁶¹ źródło: opracowanie własne na podstawie <https://rpo.lubuskie.pl/-/ostateczna-wersja-programu-fundusze-europejskie-dla-lubuskiego-2021-2027->

Priorytet	Cel szczegółowy	Planowane działania
Priorytet 3. Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej w Lubuskim	Cel szczegółowy (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój infrastruktury transportu publicznego, w tym węzły przesiadkowe, • rozwój infrastruktury dla transportu niezmotoryzowanego obejmujące inwestycję w drogi rowerowe, ciągi piesze i pieszo-rowerowe, • zakup taboru transportu publicznego (nisko i zeroemisyjny tabor kołowy spełniający wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy 2009/33/WE), przy czym zakup taboru innego niż bezemisyjny będzie możliwy tylko w przypadku, gdy zakup taboru bezemisyjnego nie będzie uzasadniony z przyczyn eksploatacyjnych lub technicznych, • cyfryzacja transportu miejskiego – w tym obejmująca technologie wspierające dekarbonizację transportu i zrównoważoną mobilność, jak również rozwiązania umożliwiające integrację taryfową i wdrożenie koncepcji MaaS –priorytetowe wsparcie otrzymają projekty powiązane z wprowadzaniem integracji taryfowej oraz wdrażaniem koncepcji MaaS • rozwój infrastruktury ładowania i tankowania pojazdów zeroemisyjnych, zapewniającej niedyskryminacyjny dostęp dla wszystkich użytkowników (w przypadku infrastruktury dla użytkowników indywidualnych) – jeżeli nie ma możliwości finansowania inwestycji ze źródeł prywatnych. <p>Elementem powyższych typów interwencji mogą być działania edukacyjne dotyczące korzyści z rozwoju transportu publicznego.</p>

Zgodnie z Harmonogram naborów wniosków o dofinansowanie w programie Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027* (stan na 23 maja 2023 r.) w 2023 roku planowane są 2 nabory wniosków o dofinansowanie w Priorytecie 2 dotyczące działań związanych z ochroną powietrza. Zostały one przedstawione w tabeli niżej.

Tabela 19. Harmonogram naborów wniosków o dofinansowanie w programie Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 związane z ochroną powietrza⁶²

Działanie	Typ projektów	Wnioskodawcy	Planowany termin naboru	Budżet
Działanie 2.2 Efektywność energetyczna – instrumenty zwrotne.	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa efektywności energetycznej w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach (wraz z audytem), w tym instalacja urządzeń OZE. • Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych innych niż budynki spółdzielni mieszkaniowych oraz innych niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa (np. wspólnoty mieszkaniowe, TBS). • Modernizacja oświetlenia ulicznego w kierunku rozwiązań energooszczędnych. Elementem powyższych typów Interwencji mogą być działania związane z promocją oraz podnoszeniem świadomości na temat efektywności energetycznej i wykorzystania OZE. 	Nabór dotyczy wyboru Funduszu Powierniczego, który będzie odpowiedzialny za wybór pośredników udzielających pożyczek.	Od 1.12.2023 do 15.12.2023	94 200 000 zł

⁶² źródło: opracowanie własne na podstawie <https://rpo.lubuskie.pl/-/aktualizacja-harmonogramu-naborow-wnioskow-o-dofinansowanie-w-programie-fundusze-europejskie-dla-lubuskiego-2021-2027>

Działanie 2.4 Odnawialne źródła energii – instrumenty zwrotne.	I typ projektu: budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania energii elektrycznej. II typ projektu: budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania ciepła.	Nabór dotyczy wyboru Funduszu Powierniczego, który będzie odpowiedzialny za wybór pośredników udzielających pożyczek.	Od 1.12.2023 do 15.12.2023	75 360 000 zł
---	---	---	----------------------------	---------------

Harmonogram dla pozostałych działań nie został jeszcze opublikowany.

Pozostałe programy europejskie

Tabela 20. Europejskie programy dofinansowań obejmujące działania związane ochroną powietrza⁶³

Nazwa programu/funduszu	Opis
Fundusze Norweskie i Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)⁶⁴	Jednym z dostępnych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną powietrza są mechanizmy finansowe EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy (czyli tzw. Fundusze norweskie i EOG). Są one formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię i Liechtenstein nowym członkom UE, tj. kilkunastu państwom Europy Środkowej i Południowej oraz krajom bałtyckim. Głównym celem Funduszy norweskich i Funduszy EOG jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem. W zakresie programu dotyczącego środowiska operatorem jest Ministerstwo Środowiska z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a partnerem programu Norweska Dyrekcja ds. Zasobów Wodnych i Energii, Norweska Agencja Środowiska, Agencja ds. Energii Islandii.
Program LIFE⁶⁵	Program LIFE to instrument finansowy Unii Europejskiej poświęcony wyłącznie współfinansowaniu projektów z dziedziny ochrony i poprawy jakości środowiska oraz wpływu człowieka na klimat i dostosowania się do jego zmian. Jego głównym celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja unijnej polityki w tym zakresie, a także identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących środowiska w tym przyrody. Od 2008 r. rolę Krajowego Punktu Kontaktowego programu LIFE pełni Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Projekty z zakresu ograniczenia niskiej emisji możliwe do realizacji w ramach programu LIFE to m.in.: <ul style="list-style-type: none"> - kampanie informacyjne i różnorodne projekty pilotażowe pod kątem ochrony powietrza (dotacja), - zadania związane z ochroną powietrza (kredyt). Program LIFE funkcjonuje w UE nieprzerwanie od 1992 roku będzie kontynuowany w nowej perspektywie finansowej 2021-2027.
Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)⁶⁶	Celem FENG jest: <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie rozwoju i zwiększanie potencjału w zakresie badań i innowacji, inwestycji i infrastruktury oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. - czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych. - wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. - rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości.
Horyzont EUROPA⁶⁷	Program Ramowy Unii Europejskiej Horyzont Europa jest największym w historii Unii programem w zakresie badań naukowych i innowacji. W ciągu 7 lat (2021–2027) na nowatorskie badania i innowacyjne rozwiązania przeznaczone zostanie łącznie 95,5 mld euro. Program w zakresie badań naukowych i innowacji będzie opierał się na misjach, których zadaniem będzie wspieranie skuteczności finansowania działań. Wytoczono główne cele m.in. adaptacja do zmian klimatu, połączona z transformacją społeczną. Celem programu jest sprostanie globalnym wyzwaniom i modernizacja przemysłu poprzez wspólne wysiłki badawcze i innowacyjne.

⁶³ źródło: opracowanie własne

⁶⁴ źródło: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/norweski-mechanizm-finansowy-oraz-mechanizm-finansowy-europejskiego-obszaru-gospodarczego>

⁶⁵ źródło: <https://www.gov.pl/web/nfosisgw/program-life>

⁶⁶ źródło: <https://www.nowoczesnagospodarka.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/o-programie/>

⁶⁷ źródło: <https://www.kpk.gov.pl/horyzont-europa>

Nazwa programu/funduszu	Opis
	<p>Horyzont Europa będzie wspierać m.in. badania oparte na współpracy w zakresie wyzwań społecznych, przed którymi stoi Europa, oraz wzmacniać potencjał technologiczny i przemysłowy poprzez tematyczne grupy polityk (klastry) dotyczące całego spektrum globalnych wyzwań. Na przykład za sprawą klastrów „Klimat, energia i mobilność” oraz „Technologie cyfrowe, przemysł i przestrzeń kosmiczna” zwiększona zostanie skala badań i innowacji w dziedzinach związanych z klimatem, a przedsiębiorstwa europejskie otrzymają dostęp do potrzebnych im technologii i danych.</p>
<p>ELENA European Local Energy Assistance / Europejska Pomoc na Rzecz Energetyki Lokalnej⁶⁸</p>	<p>ELENA zapewnia pomoc techniczną w zakresie inwestycji w efektywność energetyczną i odnawialną ukierunkowanych na budynki i innowacyjny transport miejski. ELENA zapewnia wsparcie trzem różnym sektorom:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Efektywności energetycznej Kwalifikujące się projekty obejmują: <ul style="list-style-type: none"> - efektywność energetyczną w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych, - OZE zintegrowane z budynkiem (takie jak panele słoneczne), - oświetlenie publiczne, - ciepłownictwo (w tym elektrociepłownie i kotły na biomasę), - inteligentne sieci. 2. Zrównoważone mieszkanie Pomoc osobom prywatnym i spółdzielniom mieszkaniowym w przygotowaniu i wdrażaniu renowacji energooszczędnych oraz projektów dotyczących energii odnawialnej dla budynków mieszkalnych (jednorodzinnych, wielorodzinnych oraz mieszkań socjalnych). 3. Transport miejski i mobilność Wsparcie innowacyjnych projektów transportowych i mobilnościowych na obszarach miejskich, które oszczędzają energię i redukują emisję. Kwalifikujące się projekty obejmują: <ul style="list-style-type: none"> - Inwestycje wspierające wykorzystanie i integrację innowacyjnych rozwiązań promujących paliwa alternatywne w mobilności miejskiej, takie jak pojazdy i infrastruktura tankowania. - Inwestycje promujące rozwój nowego, bardziej energooszczędnego transportu na szeroką skalę, który na obszarach miejskich może przybierać różne formy, takie jak mobilność współdzielona, logistyka miejska, inteligentne systemy transportowe, infrastruktura miejska (w tym inwestycje w mobilność miękką lub mobilność, która nie obejmuje transportu zmotoryzowanego).

⁶⁸ źródło: <https://www.eib.org/en/products/advisory-services/elena/index.htm>

1.8.5.2. FUNDUSZE KRAJOWE

Tabela 21. Zestawienie programów oraz funduszy oferujących wsparcie działań związanych z ochroną powietrza⁶⁹

Nazwa programu/funduszu	opis
Wsparcie dla Przemysłu Energochłonnego⁷⁰	<p>Celem Programu jest zmniejszenie emisyjności energochłonnych branż polskiego przemysłu.</p> <p>Nabór wniosków dotyczy następujących rodzajów przedsięwzięć oraz właściwych dla nich beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dekarbonizacja przemysłu energochłonnego poprzez realizację niskoemisyjnych technologii wytwarzania produktów. Do wsparcia kwalifikują się przedsięwzięcia mające na celu przekształcenie procesów technologicznych, a także jednostek wytwórczych w oparciu o niskoemisyjne źródła energii. - Przedsięwzięcia służące poprawie efektywności energetycznej zgodnie z „Obwieszczeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie szczegółowego wykazu przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej”, z wyłączeniem przedsięwzięć termomodernizacyjnych i remontowych w rozumieniu ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz z wyłączeniem pkt 3. ppkt 5 i 6 załącznika do ww. obwieszczenia. - Przedsięwzięcia polegające na zmniejszeniu zużycia zasobów surowców pierwotnych wykorzystywanych do produkcji, poprawiające gospodarowanie zasobami. - Przedsięwzięcia dotyczące budowy lub przebudowy jednostek wytwórczych z odnawialnych źródeł energii wraz z magazynem energii, bądź podłączeniem ich do sieci zakładowej i/lub dystrybucyjnej/przesyłowej. <p>Beneficjenci: Przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców⁷¹ posiadający tytuł prawny do instalacji energochłonnej, wynikający z prawa własności, prawa użytkowania wieczystego lub trwałego zarządu, który nie został postawiony w stan likwidacji lub wobec którego nie jest prowadzone postępowanie upadłościowe.</p> <p>Wnioski należy składać w terminie od 04.11.2022 r. – 22.12.2023 r. lub do wyczerpania alokacji środków.</p> <p>Kwota alokacji dla dofinansowania w formie pożyczki – 4 000,00 mln zł.</p> <p>Dofinansowanie będzie udzielone w formie pożyczki, zgodnie z programem priorytetowym „Wsparcie dla przemysłu energochłonnego”.</p>
Projekt "Ogólnopolski System Wsparcia Doradczego dla Sektora Publicznego, Mieszkaniowego oraz Przedsiębiorstw w zakresie Efektywności Energetycznej oraz OZE"⁷²	<p>W ramach Projektu realizowane jest: wsparcie gmin w przygotowaniu i wdrażaniu Planów Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN/SEAP), przeprowadzaniu szkoleń dla energetyków gminnych, wsparcie w przygotowaniu i wdrażaniu inwestycji w zakresie efektywności energetycznej (EE), odnawialnych źródeł energii (OZE), pomoc w doborze źródeł finansowania -informowanie o możliwych źródłach finansowania w obszarze EE i OZE oraz weryfikowanie audytów energetycznych.</p>
Program Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej⁷³	<p>Celem Programu jest podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej, upowszechnianie wiedzy, aktywizacja społeczna, budowanie społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie postaw proekologicznych społeczeństwa (w tym dzieci i młodzieży) w zakresie tematyki: przeciwdziałania emisjom, odnawialnych źródeł energii i niskoemisyjnego transportu, zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Program realizowany będzie w latach 2022-2025.</p>
Ciepłe Mieszkanie⁷⁴	<p>Program priorytetowy „Ciepłe Mieszkanie” dla gmin z terenu województwa lubuskiego ma na celu poprawę jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji pyłów oraz gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych. Wsparciem objęte będą przedsięwzięcia polegające na wymianie nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe i poprawie efektywności energetycznej w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych.</p>
Moje Ciepło⁷⁵	<p>Celem Programu jest wsparcie rozwoju ogrzewnictwa indywidualnego i rozwoju energetyki prosumenckiej w obszarze powietrznych, wodnych i gruntowych pomp ciepła. Program skierowany jest do osób fizycznych będących właścicielami nowych budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Podstawowym warunkiem udzielenia dofinansowania jest uzyskanie podwyższonego standardu energetycznego budynku. Wysokość dofinansowania</p>

⁶⁹ źródło: opracowanie własne

⁷⁰ źródło: <https://www.gov.pl/web/nfosi/wsparcie-dla-przemyslu-energochlonnego>

⁷¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 162, z późn. zm.

⁷² źródło: <https://www.wfosi.wzgora.pl/informacja-o-systemie>

⁷³ źródło: <https://www.wfosi.wzgora.pl/program-regionalnego-wsparcia-edukacji-ekologicznej-0>

⁷⁴ źródło: <https://www.wfosi.wzgora.pl/ciepłe-mieszkanie>

⁷⁵ źródło: <https://www.gov.pl/web/funduszmodernizacyjny/moje-ciepło>

Nazwa programu/funduszu	opis
	uzależniona będzie od rodzaju zainstalowanej pompy ciepła oraz posiadania przez Wnioskodawcę karty dużej rodziny. Nabór wniosków w formie dotacji prowadzony jest w trybie ciągłym do dnia 31.12.2026 r.
AGROENERGIA⁷⁶	Celem Programu jest zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych w sektorze rolniczym. Program ma być realizowany do 2027, przy czym do grudnia 2025 roku będą podpisywane umowy, a do września 2027 roku środki będą wydatkowane.
ENERGIA PLUS⁷⁷	„Energia Plus” to program, który stanowi konsolidację kilku części i zakresów dotychczasowych projektów NFOŚiGW w obszarze energii. Oferuje on wsparcie przedsięwzięć w zakresie: zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych oraz ograniczenia lub uniknięcia szkodliwych emisji do atmosfery (zarówno związanych ze źródłami spalania paliw, jak i z pozostałą działalnością przemysłową). Program przewiduje wspieranie projektów mających na celu poprawę efektywności energetycznej, a także zmierzające ku temu zmiany technologiczne w istniejących obiektach, instalacjach i urządzeniach technicznych, a ponadto montaż nowych źródeł ciepła i energii elektrycznej oraz zakładających modernizację/rozbudowę sieci ciepłowniczych. Budżet programu „Energia Plus” wyniesie do 4 mld zł, w tym bezzwrotne formy dofinansowania do 50 mln zł oraz zwrotne formy dofinansowania do 3 mld 950 mln zł. Beneficjentami są przedsiębiorcy. Podstawowa forma wsparcia to preferencyjna pożyczka z możliwością częściowego jej umorzenia do 10-procent na warunkach określonych w „Zasadach udzielania dofinansowania ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”.
MÓJ PRĄD część 1 program MÓJ PRĄD na lata 2021-2023⁷⁸	Celem Programu jest zwiększenie produkcji energii elektrycznej z mikroinstalacji fotowoltaicznych lub wzrost autokonsumpcji wytworzonej energii elektrycznej poprzez jej magazynowanie (magazyny energii elektrycznej lub ciepła) oraz zwiększenie efektywności zarządzania energią elektryczną na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Przedsięwzięcia muszą przyczynić się do realizacji krajowego celu dotyczącego udziału OZE w konsumpcji i wytwarzaniu energii ogółem oraz muszą zapewniać poszanowanie środowiska i ochronę krajobrazu (co jest możliwe zwłaszcza w przypadku zastosowania mikroinstalacji fotowoltaicznej).
Rozwój Infrastruktury Elektroenergetycznej Na Potrzeby Rozwoju Stacji Ładowania Pojazdów Elektrycznych⁷⁹	Celem Programu jest rozwój infrastruktury (rozbudowa lub modernizacja) elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej skutkującej m.in. zwiększeniem przepustowości infrastruktury elektroenergetycznej na potrzeby rozwoju infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych.
Kogeneracja dla Energetyki i Przemysłu⁸⁰	Głównym celem Programu jest promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji dla przemysłu.
Kogeneracja dla Ciepłownictwa⁸¹	Priorytetowy program prowadzony przez NFOŚiGW. Celem programu jest promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji w sektorze ciepłowniczym.
Program Czyste Powietrze⁸²	Program Priorytetowy Czyste Powietrze to kompleksowy program, którego celem jest zmniejszenie lub uniknięcie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery przez domy jednorodzinne. Program skupia się na wymianie starych pieców i kotłów na paliwo stałe oraz termomodernizacji budynków jednorodzinnych by efektywnie zarządzać energią. Działania te nie tylko pomogą chronić środowisko, ale dodatkowo zwiększą domowy budżet, dzięki oszczędnościom finansowym. Program będzie realizowany w latach 2018-2029, a łączne działania w jego ramach to kwota ponad 103 mld zł. Program Priorytetowy Czyste Powietrze to możliwość uzyskania wsparcia finansowego w formie dotacji i/lub pożyczki przez osoby fizyczne, właścicieli domów jednorodzinnych na ocieplenie domu, wymianę okien czy na wymianę starego kotła grzewczego.
Mój Elektryk⁸³	Celem Programu jest uniknięcie emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez dofinansowanie przedsięwzięć polegających na obniżeniu zużycia paliw emisyjnych w transporcie poprzez wsparcie zakupu/leasingu pojazdów zeroemisyjnych.
Elektromobilność⁸⁴	Celem Programu jest wsparcie rozwoju infrastruktury do ładowania pojazdów elektrycznych i infrastruktury do tankowania wodoru, aby zmniejszyć liczbę pojazdów emitujących CO ₂ i NO _x , a tym samym poprawić jakość powietrza.

⁷⁶ źródło: <https://portal.wfosigw.zgora.pl/strona-glowna>

⁷⁷ źródło: <https://www.gov.pl/web/nfosigw/nabor-energia-plus>

⁷⁸ źródło: <https://mojprad.gov.pl/>

⁷⁹ źródło: <https://www.gov.pl/web/funduszmodernizacyjny/rozwoj-infrastruktury-elektroenergetycznej-na-potrzeby-rozwoju-stacji-ladowania-pojazdow-elektrycznych>

⁸⁰ źródło: <https://www.gov.pl/web/nfosigw/kogeneracja-dla-energetyki-i-przemyslu>

⁸¹ źródło: <https://www.gov.pl/web/funduszmodernizacyjny/kogeneracja-dla-cieplownictwa>

⁸² źródło: <https://czystepowietrze.gov.pl/czyste-powietrze/>

⁸³ źródło: <https://www.gov.pl/web/elektromobilnosc/nabor-dla-osob-fizycznych>

⁸⁴ źródło: <https://www.gov.pl/web/elektromobilnosc/o--programie>

1.9. Wskaźniki monitorowania postępu dla planowanych działań naprawczych

---

Każdemu zadaniu wskazanemu w harmonogramie realizacji działań naprawczych w przedmiotowym Programie zostały przypisane odpowiednie wskaźniki monitorowania postępu.

Proponowane wskaźniki monitorowania postępu dla zadań związanych z edukacją ekologiczną dotyczącą ochrony powietrza i/lub promowania działań ograniczających emisję zanieczyszczeń do powietrza:

- liczba placówek oświatowych objętych edukacją ekologiczną [szt.];
- liczba przeprowadzonych kampanii [szt.];
- liczba przygotowanych materiałów edukacyjnych [szt.];
- liczba przeprowadzonych akcji szkolnych [szt.];
- liczba przeprowadzonych konferencji [szt.];
- liczba osób objętych działaniami informacyjnymi i edukacyjnymi [szt.].

Proponowane wskaźniki monitorowania postępu dla planowanych działań naprawczych związanych z prowadzeniem kontroli:

- liczba przeprowadzonych kontroli w zakresie przestrzegania wymagań określonych w uchwale, o której mowa w art. 96 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, wraz z podaniem liczby popełnionych wykroczeń, udzielonych pouczeń, wystawionych mandatów oraz spraw skierowanych do sądu [szt.]
- liczba przeprowadzonych kontroli w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w urządzeniach nieprzeznaczonych do tego wraz z podaniem liczby popełnionych wykroczeń, udzielonych pouczeń, wystawionych mandatów, spraw skierowanych do sądu [szt.]
- liczba przeprowadzonych kontroli w zakresie przestrzegania zakazu spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi wraz z podaniem liczby popełnionych wykroczeń, udzielonych pouczeń, wystawionych mandatów, spraw skierowanych do sądu [szt.]

Efektywność ekologiczna

Efektywność ekologiczna działań jest wyrażona obniżeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza. Uzyskujemy ją realizując działania zapisane m.in. w programach ochrony powietrza, ale również w uchwałach antysmogowych, programach ochrony środowiska i innych dokumentach będących aktami prawa miejscowego.

Program ochrony powietrza dla strefy miasto Zielona Góra nie zawiera działań dotyczących wymiany źródeł, aby nie powielać uchwał antysmogowych obowiązujących na terenie strefy lubuskiej od 1 stycznia 2023 roku. Wymiana nieefektywnych i nieekologicznych źródeł, wskazana w uchwałach antysmogowych, daje największy efekt ekologiczny.

1.10. Lista działań nieobjętych Programem planowanych lub przewidzianych do realizacji w perspektywie długoterminowej

---

Działania służące ochronie powietrza i jego poprawie zostały wskazane także w innych dokumentach o charakterze strategicznym.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (Uchwała Nr XXVIII/397/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 15 lutego 2021 r.) zakłada m.in. rozwój zielonej gospodarki, w tym energetyki przyjaznej środowisku. W tym zakresie jest promowanie i wspieranie działań mających na celu przejście na gospodarkę niskoemisyjną poprzez:

- termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych i innych obiektów,
- wspieranie rozwoju budownictwa energooszczędnego,
- działania na rzecz proekologicznej mobilności,
- budowa i modernizacja systemów ciepłowniczych

Program ochrony środowiska dla województwa lubuskiego (Uchwała nr XLIX/703/22 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 grudnia 2022 r.) zakłada m.in. zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń emitowanych do powietrza m.in. poprzez przejście na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza, a także ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych. Ponadto do celów Programu zalicza się realizacja racjonalnej gospodarki energetycznej łączącej efektywność energetyczną z nowoczesnymi technologiami i ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

W aspekcie długofalowych projektów i działań również Strategia Energetyki Województwa Lubuskiego (Uchwała nr XLI/485/13 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 28 października 2013 r.) przewiduje realizację działań obejmujących:

- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez wzrost mocy wytwórczej oraz zwiększenie dostępności infrastruktury energetycznej,
- zwiększenie pewności zaopatrzenia w ciepło z miejskich systemów ciepłowniczych,
- zintensyfikowanie lokalnego planowania energetycznego,
- wzrost udziału czystej energii,
- efektywne gospodarowanie energią,
- rozwój niematerialnych zasobów infrastruktury energetyki,
- wzrost świadomości energetycznej i ekologicznej społeczeństwa.

Strategia rozwoju miasta Gorzowa Wielkopolskiego (Uchwała Rady Miasta nr XLI/705/2021 z dn.25 sierpnia 2021), przewiduje działania w zakresie poprawy jakości powietrza w ramach celu: Zrównoważone wykorzystanie zasobów miasta zmierzającego do zeroemisyjności, uwzględniając: modernizację i remonty obiektów mieszkalnych oraz poprawę jakości środowiska, w tym klimatu akustycznego, jakości powietrza, m. in. poprzez likwidację źródeł niskiej emisji.

Program ochrony środowiska dla miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2021-2030 jako cele strategiczne określił m. in.:

- ochronę klimatu i jakości powietrza,
- poprawę jakości powietrza,
- efektywne zarządzanie energią w oparciu o gospodarkę niskoemisyjną i odnawialne źródła energii, w warunkach zmian klimatu.

1.11. Działania ochronne dla grup ludności wrażliwych na przekroczenia

---

Zgodnie z art. 91 ust. 9c ustawy POŚ, w przypadku stref, w których program ochrony powietrza został uchwalony, a przekraczane są w kolejnych latach poziomy dopuszczalne lub docelowe określone w rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu⁸⁵, należy podjąć środki służące ochronie grup szczególnie wrażliwych tj. dzieci, kobiet w ciąży, osób starszych i przewlekle chorych na choroby układu oddechowego, alergie skóry.

Podstawowym środkiem służącym ochronie wrażliwych grup ludności jest dotrzymywanie standardów jakości powietrza określonych, czyli poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu (zgodnie z art. 3, pkt 34 ustawy POŚ). Na terenie strefy dotrzymane są poziomy dopuszczalne, natomiast przekroczony jest poziom docelowy benzo(a)pirenu. Dlatego aktualizacja Programu określa działania, które należy podjąć dla ochrony grup ludności wrażliwych na przekroczenie.

Środkami służącymi ochronie wrażliwych grup ludności są:

- realizacja działań naprawczych wskazanych w aktualizacji Programu ochrony powietrza;
- poszerzanie kanałów dostępności do informacji o aktualnym stanie jakości powietrza;
- tworzenie „zielonych” miejsc odpoczynku i zabaw na obszarach miast w województwie, gdzie nie występują przekroczenia stężeń zanieczyszczeń;
- tworzenie sieci monitoringu powietrza w miastach wraz z systemem ostrzegawczym dla ludności;
- zwiększanie komfortu aerosanitarnego w obiektach, gdzie przebywają grupy wrażliwe, wprowadzanie rozwiązań poprawiających jakość powietrza wewnątrz budynków (np. zastosowanie rekuperacji);
- tworzenie obszarów poprawiających mikroklimat oraz pochłaniającymi zanieczyszczenia – parki, zieleńce ze zbiornikami wodnymi, fontannami, wprowadzania w zurbanizowaną przestrzeń błękitno-zielonej infrastruktury;
- tworzenie pasów zieleni (szczególnie niskiej i średniej – krzewy) wzdłuż ruchliwych ciągów komunikacyjnych oraz ich pielęgnacja w celu utrzymania w dobrym stanie;
- wzmocnienie kontroli stanu technicznego pojazdów;
- intensywna edukacja ekologiczna ludności,

---

⁸⁵ Dz. U. z 2021 r., poz. 845

- wzmożenie kontroli zakazu spalania odpadów komunalnych przez Straż Miejską/gminną lub upoważnionych pracowników gmin w okresie grzewczym.

Wśród środków służących ochronie wrażliwych grup ludności można wyróżnić te, które mają działanie długofalowe i ukierunkowane są na trwałą poprawę jakości powietrza oraz te, które stosowane są w określonych warunkach i objęte są systemem działań krótkoterminowych.

Biorąc pod uwagę długofalowe działania służące ochronie wrażliwych grup ludności bardzo ważne jest, aby mieszkańcy strefy (szczególnie ci najmłodszy i najstarszy) mieli dostęp do publicznych miejsc odpoczynku i rekreacji, takich, które mogą zapewnić komfort przebywania, tzn. zlokalizowanych poza obszarami przekroczeń poziomów dopuszczalnych lub docelowych czy z nadmiernym hałasem, odpowiednio urządzonych (zieleni, zbiorniki wodne, możliwość rekreacji) i łatwo dostępnych (dojazd komunikacją publiczną). W większości miejscowości istnieją takie strefy zieleni (parki, lasy), jednak często wymagają one rewitalizacji i poprawy dostępności.

Niezwykle istotnym zagadnieniem w ochronie wrażliwych grup ludności jest również odpowiednia edukacja ekologiczna, szczególnie skierowana do osób starszych. Edukacja taka jest często zapewniana najmłodszym w przedszkolach i szkołach, natomiast nie dociera do osób starszych, mających trudności z poruszaniem się czy korzystaniem z nowoczesnych form komunikacji. Edukacja taka powinna się skupić promowaniu zachowań sprzyjających poprawie jakości powietrza i środowiska oraz aktywnych form wypoczynku oferowanych przez władze lokalne dzieciom i osobom starszym. Należy również informować, jak reagować na ostrzeżenia o nadmiernych stężeniach.

Jednym z najważniejszych narzędzi służących ochronie wrażliwych grup ludności jest Plan działań krótkoterminowych, który funkcjonuje w strefie. Służy on powiadamianiu poszczególnych grup ludzi o występującym zagrożeniu ze strony nadmiernych stężeń zanieczyszczeń w powietrzu oraz ochronie przed skutkami wysokich stężeń. PDK uruchamiany jest już w przypadku ryzyka przekroczenia poziomów dopuszczalnych lub docelowych – wówczas działania mają wyłącznie charakter informacyjny, natomiast w przypadku zaistnienia ryzyka przekroczenia lub przekroczenia poziomów informowania lub alarmowych substancji podejmowane są określone działania.

System taki wymaga:

- funkcjonowania punktów monitoringu jakości powietrza;
- funkcjonowania systemu prognozowania stężeń zanieczyszczeń w powietrzu;
- funkcjonowania systemu informowania i ostrzegania ludności;
- współpracy władz lokalnych, służb mundurowych, służb ochrony środowiska, mediów.

1.12. Plan działań krótkoterminowych

1.12.1. PODSTAWY PRAWNE PDK

Zadaniem Planu działań krótkoterminowych (dalej PDK), zgodnie z art. 92 ust. 1 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska jest zmniejszenie ryzyka wystąpienia przekroczeń oraz ograniczenie skutków i czasu trwania zaistniałych przekroczeń.

Podstawą prawną przygotowania Planu działań krótkoterminowych (PDK) jest art. 92 ustawy Prawo ochrony środowiska, który nakłada na Zarząd Województwa obowiązek jego przygotowania w przypadku ryzyka wystąpienia w danej strefie przekroczenia poziomu alarmowego, informowania, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu. Zgodnie z art. 91 ust. 3a ustawy POŚ, PDK jest integralną częścią programu ochrony powietrza. W PDK ustala się działania mające na celu:

- zmniejszenie ryzyka wystąpienia powyższych przekroczeń;
- ograniczenie skutków i czasu trwania zaistniałych przekroczeń.

Podstawą prawną opracowania i wdrożenia PDK jest ustawa Prawo ochrony środowiska oraz akty wykonawcze:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu określające poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe, poziomy informowania i poziomy alarmowe substancji w powietrzu⁸⁶;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych⁸⁷ określające zakres PDK i wskazujące przykładowe działania;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza⁸⁸ określające zakres informacji o stwierdzonym przekroczeniu poziomu alarmowego substancji w powietrzu, o którym mowa w art. 93 ustawy POŚ.

Ustawa POŚ określa obowiązki i wskazuje organy/podmioty odpowiedzialne za poszczególne elementy PDK zgodnie z zestawieniem poniżej:

Tabela 22. Obowiązki i odpowiedzialności organów za poszczególne elementy planu działań krótkoterminowych.

Organ administracyjny	Podstawa prawna	Działanie
Zarząd Województwa	Art. 92 ust. 1 ustawa POŚ	Zarząd województwa w terminie 12 miesięcy od dnia otrzymania informacji od Głównego Inspektora Ochrony Środowiska o klasyfikacji stref jakości powietrza w województwie, opracowuje i przedstawia do zaopiniowania właściwym wójtom, burmistrzom lub prezydentom miast i starostom projekt uchwały w sprawie programu ochrony powietrza, którego integralną częścią jest plan działań krótkoterminowych
Zarząd Województwa	Art. 92 ust. 9c ustawa POŚ	W przypadku stref, dla których programy ochrony powietrza zostały uchwalone, a poziomy dopuszczalne lub docelowe lub pułap stężenia ekspozycji są przekraczane w kolejnych latach, zarząd województwa jest obowiązany opracować projekt aktualizacji programu w terminie 3 lat od dnia wejścia

⁸⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 845 z późn. zm.

⁸⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 1159

⁸⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 350

Organ administracyjny	Podstawa prawna	Działanie
		w życie uchwały sejmiku województwa w sprawie programu ochrony powietrza, określając w nim działania ochronne dla grup ludności wrażliwych na przekroczenie, obejmujących w szczególności osoby starsze i dzieci.
Sejmik Województwa	Art. 92 ust. 1c ustawa POŚ	Sejmik województwa, w terminie 15 miesięcy od dnia otrzymania informacji o ryzyku, o której mowa w ust. 1 ustawy POŚ, od Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, określa, w drodze uchwały, plan działań krótkoterminowych.
Sejmik Województwa	Art. 92 ust. 9c ustawa POŚ	Sejmik województwa w terminie 2 miesięcy od dnia opracowania projektu aktualizacji programu ochrony powietrza określa, w drodze uchwały, aktualizację programu
Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska	Art. 94 pkt. 1b ustawy POŚ Art. 94 pkt. 1c ustawy POŚ	Powiadomienie Zarządu województwa o ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego, informowania, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu w danych strefach. Powiadomienie Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego o ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego, informowania, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu oraz o wystąpieniu przekroczenia poziomu alarmowego, informowania, dopuszczalnego, docelowego substancji w powietrzu.
Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska	Art. 96a ustawa POŚ	Sprawowanie nadzoru nad terminowym uchwaleniem oraz realizacją Planu działań krótkoterminowych.
Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego	Art. 16 ust. 4 ustawa o zarządzaniu kryzysowym Art. 92 ust. 1d oraz art. 93 ustawa POŚ	Informowanie właściwych organów, społeczeństwa oraz podmiotów o konieczności podjęcia działań krótkoterminowych w przypadku ryzyka wystąpienia lub wystąpienia na danym terenie przekroczeń poziomów informowania i alarmowych oraz dopuszczalnych lub docelowych.
Wójt, Burmistrz, Prezydent Miasta, Starosta Powiatu	Art. 92 ust. 1a ustawa POŚ	Opiniowanie Planu działań krótkoterminowych w ciągu miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały.
Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego	Art. 18 ust. 2 ustawy o zarządzaniu kryzysowym	Zapewnienie przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego oraz współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska.

Plan Działań Krótkoterminowych dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski został opracowany został zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu określono wartość stężenia benzo(a)pirenu na podstawie, którego wskazywane jest ryzyko przekroczenia wartości poziomu docelowego tej substancji w powietrzu.

Tabela 23. Poziom docelowy dla benzo(a)pirenu.⁸⁹

Substancja	Okres uśredniania wyników	Poziom docelowy [ng/m ³]	Dopuszczalna częstość przekraczania poziomu dopuszczalnego w roku kalendarzowym	Poziom alarmowy [µg/m ³]	Poziom informowania [µg/m ³]	Termin osiągnięcia poziomów docelowych
benzo(a)piren	rok kalendarzowy	1	-	-	-	2013

W przypadku benzo(a)pirenu Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu, nie wskazuje poziomów informowania oraz poziomów alarmowych. Wyniki pomiarów stężeń tej substancji w powietrzu są uśredniane do roku kalendarzowego.

⁸⁹ Poziom zgodny z Rozporządzeniem MŚ z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu

1.12.2. RYZYKO WYSTĄPIENIA PRZEKROCZENIA POZIOMÓW ALARMOWYCH I POZIOMÓW INFORMOWANIA SPOŁECZEŃSTWA Z LISTĄ DZIAŁAŃ KRÓTKOTERMINOWYCH ZMNIEJSZAJĄCYCH TO RYZYKO

Zgodnie z *ustawą POŚ* (art. 93 ust. 1a) ryzyko wystąpienia przekroczenia lub wystąpienie poziomu alarmowego, informowania, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu ocenia się na podstawie wyników pomiarów lub przy wykorzystaniu wyników modelowania i analiz, o których mowa w art. 88 ust. 6 pkt 4 ww. ustawy.

Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza, Instytut Ochrony Środowiska przekazuje Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska wyniki modelowania matematycznego transportu i przemian substancji w powietrzu oraz analizy wyników tego modelowania na potrzeby m.in. określania ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu, o którym mowa w art. 93 ust. 1 ustawy POŚ. Wyniki modelowania na potrzeby określania ryzyka wystąpienia przekroczenia Instytut Ochrony Środowiska przekazuje Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska do godziny 8:30 każdego dnia, w postaci elektronicznej, w formie map i animacji, za pomocą transmisji danych.

W przypadku ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego, informowania, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu w danej strefie Główny Inspektor Ochrony Środowiska powiadamia o tym właściwy zarząd województwa oraz wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego.

Wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego niezwłocznie powiadamia społeczeństwo oraz podmioty, o których mowa w art. 92 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo ochrony środowiska, w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie, o ryzyku wystąpienia przekroczenia lub o wystąpieniu przekroczenia poziomu alarmowego, informowania, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu. Powiadomienie to powinno zawierać w szczególności:

- datę, godzinę i obszar, na którym wystąpiło ryzyko przekroczenia albo przekroczenie, oraz przyczyny tego stanu;
- prognozy zmian poziomów substancji w powietrzu łącznie z przyczynami tych zmian, obszaru, którego dotyczy oraz czasu trwania przekroczenia albo ryzyka jego wystąpienia;
- wskazanie grup ludności wrażliwych na przekroczenie, obejmujących w szczególności osoby starsze i dzieci, oraz środki ostrożności, które mają być przez nie podjęte;
- informację o obowiązujących ograniczeniach i innych środkach zaradczych.

1.12.3. ANALIZA JAKOŚCI POWIETRZA W STREFIE MIASTO GORZÓW WIELKOPOLSKI

Analizy wyników pomiarów jakości powietrza, celem określenia, czy istnieje ryzyko przekroczenia norm dokonuje regularnie Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze. W okresie analizowanym Wojewódzkie Centrum Zarządzania

Kryzysowego w Zielonej Górze opublikowało następujące komunikaty na temat ryzyka przekroczenia i przekroczeń norm jakości powietrza:

Tabela 24. Informacje GIOŚ DOŚ Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze o powiadomieniach nt. przekroczeniu/ryzyku przekroczenia poziomów informowania oraz dopuszczalnych i docelowych zanieczyszczenia powietrza w strefie miasto Gorzów Wielkopolski, w latach 2019-2021⁹⁰.

Data	Rodzaj informacji	Obszar, którego dotyczy	Przyczyny
19.04. 2019 r.	Przekroczenie poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu – 18.04.2019 r.	Miasto Gorzów Wlk.	Emisja związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków, warunki meteorologiczne, ukształtowanie terenu.
20.05.2019 r.	Przekroczenie poziomu docelowego ozonu	Województwo lubuskie	Emisja niemetanowych lotnych związków organicznych ze źródeł naturalnych (roślinność, lasy) oraz warunki meteorologiczne, ukształtowanie terenu, napływ ciepłych mas z południa Europy.
24.02.2021 r.	Przekroczenie poziomu informowania dla pyłu zawieszonego PM10	Miasto Gorzów Wlk. I powiat nowosolski	Emisja związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków, lokalne warunki wpływające na rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń (warunki meteorologiczne, ukształtowanie terenu), napływ zanieczyszczeń spoza granic.
26.02.2021 r.	Przekroczenie poziomu informowania dla pyłu zawieszonego PM10	Miasto Gorzów Wlk., powiat gorzowski, powiat krośnieński i powiat nowosolski	Emisja związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków, lokalne warunki wpływające na rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń (warunki meteorologiczne, ukształtowanie terenu).
23.04.2021 r.	Ryzyko przekroczenia poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 -	Miasto Gorzów Wielkopolski	Emisja z sektora bytowo-komunalnego, szczególnie w okresie grzewczym.
16.11.2021 r.	Ryzyko wystąpienia poziomu informowania społeczeństwa dla pyłu zawieszonego PM10 – 16.11.2021 r.	Województwo lubuskie	Warunki meteorologiczne utrudniające rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń w sytuacji wzmożonej emisji z sektora bytowo-komunalnego.

Wysokie stężenia zanieczyszczeń w powietrzu są związane z sytuacją meteorologiczną, w tym przede wszystkim:

- prędkość wiatru, która determinuje sposób rozpraszania się zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza;
- stan równowagi atmosfery i wysokość warstwy mieszania w pośredni sposób wpływają na kumulację lub rozproszenie zanieczyszczeń wprowadzonych do powietrza;
- temperatura powietrza, która wpływa na wielkość zapotrzebowania na energię cieplną, której wytwarzanie generuje emisję zanieczyszczeń do powietrza w wyniku spalania paliw;
- kierunek wiatru, który decyduje o tym skąd pochodzą transportowane przez masy powietrza zanieczyszczenia;
- wilgotność powietrza;
- opady atmosferyczne – powodują wmywanie zanieczyszczeń z powietrza.

Czynnikiem wpływającym również na poziom zanieczyszczeń w powietrzu jest ukształtowanie terenu, w którym mogą występować obszary o specyficznym klimacie, mikroklimacie i specyficznych warunkach meteorologicznych. Najkorzystniejsze warunki rozprzestrzeniania zanieczyszczeń panują na terenach płaskich, gdzie występują: duża liczba dni z nasłonecznieniem, dobre warunki termiczne oraz wysokie prędkości mas powietrza (dobre przewietrzanie). W dolinach, kotlinach śródgórskich oraz nieckach wymiana mas powietrza jest utrudniona, dlatego też warunki topograficzne i klimatyczne

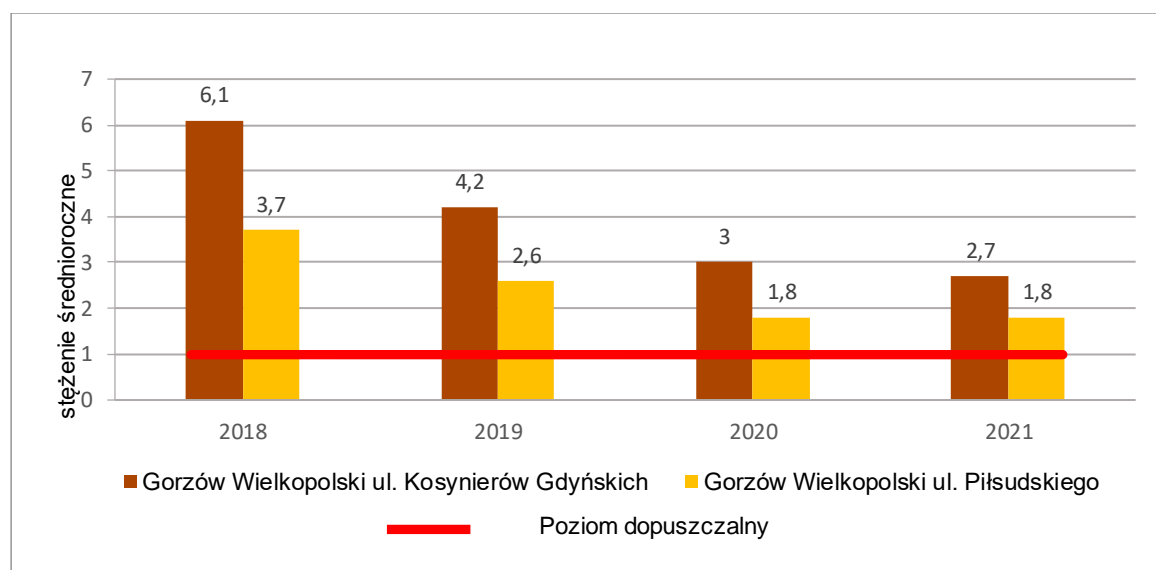
⁹⁰ Opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych z Urzędu Marszałkowskiego w Zielonej Górze

takich obszarów sprzyjają kumulacji zanieczyszczeń, co skutkuje występowaniem wysokich wartości stężeń zanieczyszczeń.

Na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski w latach 2018-2021 pomiary stężenia benzo(a)pirenu były prowadzone na stacjach pomiarowych (manualnych) przy ul. Piłsudskiego i przy ul. Kosynierów Gdyńskich.

Tabela 25. Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski w latach 2018-2023.⁹¹

Lp	Kod stacji	Adres stacji	m/a	Stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu [ng/m ³]			
				2018	2019	2020	2021
1.	LuGorzKosGdy	Gorzów Wielkopolski ul. Kosynierów Gdyńskich	m	6,1	4,2	3,0	2,7
2.	LuGorzPilsud	Gorzów Wielkopolski ul. Piłsudskiego	m	3,7	2,6	1,8	1,8

Rysunek 11. Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych B(a)P na stacjach PMS w strefie miasto Gorzów Wielkopolski ⁹²

Wyniki pomiarów benzo(a)pirenu przeprowadzone na powyższych stacjach zostały przeanalizowane w rozdziale 1.3.3 Programu. We wszystkich analizowanych latach występowało przekroczenie poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu. Maksymalną wartość zanotowano w roku 2018 – 6,1 ng/m³ z tendencją spadkową w kolejnych latach.

Porównując warunki meteorologiczne w roku maksymalnych stężeń benzo(a)pirenu (2018) z warunkami panującymi w roku 2021, wskazują one na wyraźną korelację między utrzymującymi się dłuższymi okresami, kiedy temperatura sięga poniżej lub lekko powyżej zera oraz sytuacjami barycznymi sprzyjającymi inwersji temperatury w dolnych warstwach atmosfery, a utrzymującymi się okresami wysokich stężeń tego zanieczyszczenia.

Mając na uwadze korelację wysokich stężeń benzo(a)pirenu na terenie strefy z warunkami meteorologicznymi, a także wynikami i wnioskami z rocznych ocen jakości

⁹¹ Na podstawie danych GIOŚ: <http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/archives> [dostęp: 15.05.2023]

⁹² Na podstawie danych GIOŚ <http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/archives> [dostęp: 30.05.2023]

powietrza dla województwa lubuskiego, należy stwierdzić, iż źródeł przekroczeń stężeń docelowych tego zanieczyszczenia należy upatrywać w sektorze komunalno-bytowym. W szczególności dotyczy to spalania w niskosprawnych kotłach i piecach paliw o niskiej jakości, a także nielegalnego pozbywania się odpadów (spalania w indywidualnych źródłach).

Zadaniem Planu działań krótkoterminowych (PDK), w myśl art. 92 ust.1 ustawy Prawo ochrony środowiska (POŚ) jest zmniejszenie ryzyka wystąpienia przekroczeń poziomu alarmowego, informowania, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu oraz ograniczenie skutków i czasu trwania zaistniałych przekroczeń. Tym samym celem wdrożenia działań krótkoterminowych w zakresie pyłu zawieszonego PM10 w strefie jest niedopuszczenie do przekroczenia poziomów alarmowych, informowania lub dopuszczalnych albo w przypadku ich przekroczenia, jak najszybsze obniżenie rejestrowanych stężeń.

W przypadku poziomów alarmowych i informowania dla pyłu zawieszonego PM10 efektem podjętych działań jest doprowadzenie do obniżenia stężeń w powietrzu do wartości poniżej poziomów normatywnych.

W przypadku poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM10 o okresie uśredniania wyników pomiarów 24-godziny lub o okresie uśredniania pomiarów - rok kalendarzowy efektem podjętych działań jest niedopuszczenie do sytuacji przekroczenia tych poziomów w ciągu roku.

Należy również podkreślić, iż prowadzone w ramach planu działań krótkoterminowych akcje informacyjne na temat bieżącego stanu jakości powietrza, wpływają także na zmianę nawyków społeczeństwa, co w dłuższej perspektywie czasowej może przełożyć się na obniżenie wielkości rejestrowanych stężeń pyłu zawieszonego PM10. Prawdopodobny wpływ realizowanego planu na poziom substancji w powietrzu, w tym skrócenie czasu trwania przekroczenia oraz czasu narażenia

Prawdopodobny wpływ realizowanego planu na poziom substancji w powietrzu, w tym skrócenie czasu trwania przekroczenia oraz czasu narażenia

W przypadku wystąpienia Poziomu 1 - ostrzegania podejmowane są środki informacyjne. Działanie to nie prowadzi do podjęcia konkretnych działań, jednak przekazanie informacji o ryzyku wystąpienia przekroczenia średniego rocznego poziomu docelowego benzo(a)pirenu może mieć wpływ edukacyjny i informacyjny, skutkujący w dłuższym terminie obniżeniem emisji benzo(a)pirenu na terenie obowiązywania działań krótkoterminowych. Jednak samo wystąpienie ryzyka przekroczenia poziomu docelowego jest już negatywnym zjawiskiem i działania krótkoterminowe mają za zadanie przede wszystkim łagodzić skutki wysokich poziomów stężeń benzo(a)pirenu w powietrzu.

1.12.4. TRYB WDRAŻANIA I OGŁASZANIA DZIAŁAŃ KRÓTKOTERMINOWYCH

Organizacja zarządzania Planu Działań Krótkoterminowych

W realizację zapisów Planu Działań Krótkoterminowych zaangażowane są organy:

- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze
- Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego
- Powiatowe Centra Zarządzania Kryzysowego
- Wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast
- Zarząd Województwa

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze realizuje monitoring środowiska, a w oparciu o wyniki ze stanowisk pomiarowych określa ryzyko lub wystąpienie przekroczenia poziomów: alarmowych, informowania, dopuszczalnych dla pyłu PM10 oraz docelowych dla benzo(a)pirenu w powietrzu. W przypadku ryzyka wystąpienia bądź wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego, informowania lub dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 lub docelowego benzo(a)pirenu w strefie, Główny Inspektor Ochrony Środowiska powiadamia o tym Zarząd Województwa oraz Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego.

Zgodnie z art. 92 ust. 1d. ustawy POŚ Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego niezwłocznie powiadamia społeczeństwo oraz podmioty, o których mowa w art. 92 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo ochrony środowiska, w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie, o ryzyku wystąpienia przekroczenia lub o wystąpieniu przekroczenia poziomu alarmowego, informowania, dopuszczalnego pyłu PM10 lub docelowego benzo(a)pirenu w powietrzu oraz informuje właściwe organy o konieczności podjęcia działań określonych planem działań krótkoterminowych.

Biorąc pod uwagę główną przyczynę generowania wysokich stężeń benzo(a)pirenu, z uwagi na niewielki udział emisji ze źródeł punktowych w rejestrowanych stężeniach, przy tworzeniu zapisów Planu działań krótkoterminowych odstąpiono od tworzenia listy podmiotów, o których mowa w art. 92 ust. 2 pkt 1 ustawy POŚ.

W poszczególnych powiatach i gminach funkcjonują powiatowe lub mogą funkcjonować gminne centra zarządzania kryzysowego wykonujące zadania tożsame z zadaniami wykonywanymi przez Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego. Przyjmują one zgłoszenie z Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze GIOŚ za pośrednictwem WCZK. Obowiązek podjęcia działań w zakresie zarządzania kryzysowego spoczywa na tym organie, który jako pierwszy otrzymał informację o ryzyku lub wystąpieniu przekroczeń. Następnie informuje organy niższego i wyższego szczebla w celu podjęcia przez nie, wskazanych w Planie działań krótkoterminowych zadań.

Poziomy ostrzegania i informowania

System informowania społeczeństwa o możliwości wystąpienia wysokich stężeń zanieczyszczeń oraz wprowadzania określonych działań jest oparty na trzech poziomach ostrzegania:

- **Poziom 1** – ostrzeżenie dotyczące ryzyka lub przekroczenia poziomów: dopuszczalnego pyłu PM10 lub/i docelowego benzo(a)pirenu;
- **Poziom 2** – ostrzeżenie dotyczące ryzyka wystąpienia przekroczenia lub wystąpienia poziomu informowania społeczeństwa lub ryzyka wystąpienia

przekroczenia poziomu informowania dla pyłu PM10 w powietrzu (ryzyko wystąpienia poziomu alarmowego);

- **Poziom 3** – dotyczący wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego lub ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu zawieszonego PM10 w powietrzu,

które można scharakteryzować następująco:

Tabela 26. Poziomy ostrzegania w ramach Planu działań krótkoterminowych.

Poziom	Kolor oznaczenia	Rodzaj informacji	Rodzaj działań	Podmiot oznaczający odpowiednim kolorem
I poziom	Żółty	Powiadomienie o ryzyku wystąpienia przekroczenia lub wystąpieniu przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu	Informacyjne, prewencyjne	GIOŚ/RWMŚ
II poziom	Pomarańczowy	Wystąpienie: <ul style="list-style-type: none"> • ryzyka przekroczenia poziomu informowania dla pyłu PM10 • przekroczenia poziomu informowania i ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu informowania dla pyłu PM10 • przekroczenia poziomu alarmowego i ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu informowania dla pyłu PM10 	Informacyjne, prewencyjne, operacyjne	GIOŚ/RWMŚ
III poziom	Czerwony	Wystąpienie: <ul style="list-style-type: none"> • ryzyka przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu PM10 • przekroczenia poziomu informowania i ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu PM10 • przekroczenia poziomu alarmowego i ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu PM10 	Informacyjne, prewencyjne, operacyjne, organizacyjne	GIOŚ/RWMŚ

Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r. poz. 1031) poziom docelowy stężenia benzo(a)pirenu w powietrzu wynosi 1 ng/m^3 , a czas uśredniania pomiarów stanowi rok kalendarzowy.

W strefie miasto Gorzów Wielkopolski notowane są przekroczenia wartości średniorocznych poziomu docelowego (1 ng/m^3) stężenia benzo(a)pirenu. Ze względu na roczny czas uśredniania wyników poziomów stężeń benzo(a)pirenu w powietrzu nie jest możliwym wskazanie Poziomu 2 i Poziomu 3 PDK, ponieważ ustawodawca nie przewidział normowania stężeń dobowych dla tej substancji. Ponadto pomiar benzo(a)pirenu oparty na miesięcznych próbach zbiorczych nie umożliwia stwierdzenia wartości stężenia dla krótszego okresu czasu, wskazującego moment podjęcia natychmiastowych działań prewencyjnych.

Tryb i sposób ogłaszania działań krótkoterminowych

Funkcjonowanie Planu działań krótkoterminowych wymaga wskazania sposobu monitorowania stanu jakości powietrza oraz określenia procedur informowania społeczeństwa o prognozie wystąpienia lub o wystąpieniu wysokich stężeń pyłu PM10 wraz ze wskazaniem sytuacji, w których należy wprowadzić określone w PDK rozwiązania.

Tryb powiadamiania o I, II i III poziomie ostrzegania dla pyłu PM10 oraz o konieczności wdrożenia Planu przebiega w następujący sposób:

Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze GIOŚ (RWMS) – opracowuje oraz przekazuje informację na temat ryzyka wystąpienia przekroczenia lub wystąpienia przekroczenia poziomu dopuszczalnego, informowania lub alarmowego określonego dla pyłu zawieszonego PM10. Informacja jest przekazywana do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz zamieszczana w formie komunikatu na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (www.powietrze.gios.gov.pl) i na podstronie Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze.

Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego – bezpośrednio po otrzymaniu od Głównego Inspektora Ochrony Środowiska informacji o ryzyku wystąpienia przekroczenia bądź o przekroczeniu poziomu dopuszczalnego, informowania lub alarmowego pyłu PM10 lub docelowego dla benzo(a)pirenu, pozyskaną informację przekazuje do właściwych organów administracji publicznej, jednostek organizacyjnych oraz ludności, na terenie strefy.

Powiadomienie dotyczące każdego stopnia ma formę komunikatu wydawanego przez WCZK po otrzymaniu informacji o ryzyku wystąpienia lub o wystąpieniu przekroczenia poziomu dopuszczalnego, informowania lub alarmowego pyłu zawieszonego PM10 lub docelowego dla benzo(a)pirenu.

Komunikaty przekazywane są do Powiatowych Centrów Zarządzania Kryzysowego, społeczeństwa oraz podmiotów korzystających ze środowiska.

Określenie ryzyka wystąpienia wysokich stężeń zanieczyszczeń (dla Poziomu 1 - ostrzegania)

Dla zanieczyszczeń, dla których określony jest średni roczny poziom dopuszczalny lub docelowy (PM10, PM2,5, NO₂, As, Ni, benzo(a)piren, Cd, Pb, benzen) zaleca się dokonywanie oceny ryzyka przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych w oparciu o arytmetyczną średnią kroczącą ze stężeń zmierzonych podczas ostatnich dwunastu miesięcy, z których dane są dostępne przed wykonaniem analizy. Pierwszą taką analizę dla pyłu PM10, pyłu PM2,5, NO₂ i benzenu należy wykonać do 20 marca każdego roku, pierwszą analizę dla As, Ni, benzo(a)pirenu, Cd, Pb należy wykonać do 20 kwietnia każdego roku. W przypadku, gdy poziom dopuszczalny lub docelowy nie jest przekroczony, analizę należy ponownie wykonać w terminie do 20 czerwca, do 20 września oraz do 20 listopada każdego roku. Jeżeli tak obliczony parametr przekroczy poziom dopuszczalny lub docelowy, należy uznać, że istnieje ryzyko przekroczenia poziomu dopuszczalnego lub docelowego w danym roku i dalsze prowadzenie analiz uznać za bezcelowe. W przypadku pyłu zawieszonego PM2,5 należy szacować ryzyko przekroczenia poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji.

W przypadku, przekroczenia poziomu dopuszczalnego lub docelowego przez tak policzony parametr należy poinformować właściwy zarząd województwa i wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego o ryzyku wystąpienia przekroczenia.⁹³

Tryb i sposób ogłaszania działań krótkoterminowych

W przypadku ryzyka wystąpienia w danej strefie przekroczenia poziomu alarmowego, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego, informuje właściwe organy o konieczności podjęcia działań określonych planem działań krótkoterminowych.

Tryb powiadamiania o Poziomie 1 - ostrzegania i konieczności wdrożenia Planu przebiega w następujący sposób:

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – opracowuje oraz przekazuje informację nt. ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu. Informacja jest przekazywana do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz w formie komunikatu na stronie internetowej Inspektoratu.

Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego – przekazuje informację do właściwych organów administracji publicznej, jednostek organizacyjnych oraz ludności, na terenie strefy.

Dla benzo(a)pirenu zakłada się wystąpienie **jednego poziomu ostrzegania**, który zostanie ogłoszony po zidentyfikowanym ryzyku wystąpienia przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu.

W niżej zamieszczonych tabelach przedstawiony jest sposób postępowania w przypadku wystąpienia poszczególnych rodzajów przekroczeń.

Poziom 1 - ostrzeżenie

Ostrzeżenie ogłasza się w przypadku ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5 lub docelowego poziomu B(a)P lub wystąpienia przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu PM10.

Tabela 27. Sposób organizacji powiadamiania oraz jego charakteru w przypadku Poziom 1 – ostrzegania.

Poziom 1 - ostrzegania	
Charakter ogłoszenia	Informacyjny i edukacyjny
Warunek ogłoszenia	Po uzyskaniu informacji z GIOŚ o: <ul style="list-style-type: none"> ryzyku wystąpienia przekroczenia średniego rocznego poziomu docelowego benzo(a)pirenu.
Odbiorcy ogłoszenia	Zarząd Województwa oraz komórka organizacyjna Urzędu Marszałkowskiego odpowiedzialna za realizację zadań z zakresu programu ochrony powietrza; Główny Inspektorat Ochrony Środowiska ⁹⁴ ; Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego Urząd Miasta Gorzowa Wielkopolskiego
Termin obowiązywania	Poziom nie ulega odwołaniu do końca roku

⁹³ źródło: Wytyczne dla wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska do określania ryzyka przekroczeń poziomów dopuszczalnych, docelowych lub alarmowych zanieczyszczeń w powietrzu oraz przekazywania informacji o stwierdzonym ryzyku przekroczenia lub przekroczeniu tych poziomów, GIOŚ, 2013

⁹⁴ „Wytyczne dla wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska do określania ryzyka przekroczeń poziomów dopuszczalnych, docelowych lub alarmowych zanieczyszczeń w powietrzu oraz przekazywania informacji o stwierdzonym ryzyku przekroczenia lub przekroczeniu tych poziomów”, Warszawa 2013 r.

Poziom 1 - ostrzegania	
ogłoszenia	
Jednostki odpowiedzialne za przepływ informacji	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w Gorzowie Wielkopolskim
Jednostki odpowiedzialne za realizację działań	Zarząd Województwa Urząd Miasta Gorzowa Wielkopolskiego
Jednostki odpowiedzialne za kontrolę realizacji	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
Termin obowiązywania ogłoszenia	Poziom nie ulega odwołaniu
Podejmowane środki informacyjne	GIOŚ w Zielonej Górze przekazuje w uzgodniony sposób informacje o prognozowanej lub zaistniałej sytuacji do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego (Zastępcy Przewodniczącego WCZK) i Zarządu Województwa. Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego (WCZK) przekazuje informację o ogłoszeniu Poziomu 1 - ostrzegania do Centrum Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego Informacja jest przekazywana poprzez: <ul style="list-style-type: none"> umieszczenie na stronach Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego, Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego (Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego) informacji o ogłoszeniu Poziomu 1 – ostrzegania. Informacja powinna być tam umieszczona do czasu zmiany ogłoszenia przez Zespół Zarządzania Kryzysowego.
Treść ogłoszenia	<ul style="list-style-type: none"> ogłaszany poziom PDK; obszar wystąpienia ryzyka przekroczenia; przyczyny wystąpienia ryzyka przekroczenia; rodzaj substancji, dla której nastąpiło ryzyko przekroczenie; informacje o zagrożeniu oraz możliwości wystąpienia negatywnych skutków zdrowotnych – jakich i do kogo - zalecenia; zaleca się umieszczanie na stronach podmiotów odpowiedzialnych za informowanie linku lub odnośnika do Portalu Jakości Powietrza GIOŚ http://powietrze.gios.gov.pl/
Sposób informowania	<ol style="list-style-type: none"> Główny Inspektorat Ochrony Środowiska przekazuje informacje do WCZK oraz do Zarządu Województwa drogą elektroniczną: <ul style="list-style-type: none"> dane o ryzyku przekroczenia poziomu docelowego normowanych substancji; określenie możliwych przyczyn występowania ryzyka przekroczenia poziomów normatywnych; szacunkową lokalizację wystąpienia ryzyka przekroczenia poziomu normatywnego substancji w powietrzu. WCZK umieszcza na stronach internetowych informacje o ogłoszeniu Poziomu 1 (ostrzeżenia) zawierającą: <ul style="list-style-type: none"> rodzaj i stopień ogłoszenia; obszar objęty ogłoszeniem; przyczynę wystąpienia ryzyka przekroczenia; informacje o zagrożeniu oraz możliwości wystąpienia negatywnych skutków zdrowotnych - jakich i do kogo.
Podejmowane środki ostrzegawcze	<ul style="list-style-type: none"> Informacja o zagrożeniu złą jakością powietrza; Informowanie o szkodliwości spalania paliw o niskiej jakości oraz odpadów w kotłach domowych, a także o obowiązujących w tym zakresie zakazach.
Podejmowane środki operacyjne	<ul style="list-style-type: none"> Kontrole instalacji spalania paliw stałych; Kontrole w zakresie zakazu spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi w obszarach zabudowanych.

Poziom 2 – Alarm I stopnia

Poziom 2 ogłaszany jest w przypadku przekroczenia poziomu informowania dla pyłu zawieszonego PM10 lub wystąpienia ryzyka przekroczenia tego poziomu. Przekroczenie poziomu informowania stanowi kryterium pojawienia się ryzyka wystąpienia poziomu alarmowego zgodnie z definicją podaną w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu.

Dla pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz B(a)P nie zostały określone poziomy informowania, ani poziomy alarmowe, jednakże działania podejmowane w odniesieniu do emisji pyłu zawieszonego PM₁₀ również wpływają na ograniczenie negatywnego wpływu stężeń pyłu zawieszonego PM_{2,5} a także B(a)P.

Tabela 28 Sposób organizacji powiadamiania oraz jego charakteru w przypadku Poziomu 2 – Alarmu I stopnia.

Poziom 2 – Alarm I stopnia	
Charakter ogłoszenia	Informacyjny, edukacyjny, operacyjny, organizacyjny
Warunek ogłoszenia	Po uzyskaniu informacji z GIOŚ o wystąpieniu: <ul style="list-style-type: none"> • przekroczenia poziomu wynoszącego 100 µg/m³ dla pyłu zawieszonego PM₁₀ w pomiarach z ostatniej doby; • w prognozach jakości powietrza ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu informowania dla pyłu PM₁₀.
Termin ogłoszenia	Poziom 2 ogłasza się na dany dzień do godz. 24:00 bezpośrednio po przekazaniu przez GIOŚ informacji o przekroczeniu poziomu informowania wynoszącego powyżej 100 µg/m ³ dla stężenia 24-godzinnego pyłu zawieszonego PM ₁₀ na podstawie pomiarów jakości powietrza lub prognoz, albo na kolejny dzień do godz. 24:00 na podstawie prognoz. Alarm przestaje obowiązywać po okresie ogłoszenia.
Odbiorcy ogłoszenia	Zarząd Województwa oraz komórka organizacyjna Urzędu Marszałkowskiego odpowiedzialna za realizację zadań z zakresu Programu ochrony powietrza; Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego; Powiatowe Centra Zarządzania Kryzysowego/Wydziały odpowiedzialne za zarządzanie kryzysowe w starostwach powiatowych; Policja, Straż Miejska/Gminna, Inspekcja Transportu Drogowego; Kuratoria oświaty, ośrodki oświatowe, placówki opiekuńcze, szkoły, przedszkola, żłobki, domy opieki dziennej; Ośrodki zdrowia, szpitale, podmioty wykonujący działalność leczniczą w zakresie podstawowej Opieki zdrowotnej; Samorządy gminne; Media lokalne; Społeczeństwo
Jednostki odpowiedzialne za przepływ informacji	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska; Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego; Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego / Wydziały odpowiedzialne za zarządzanie kryzysowe w starostwach powiatowych Samorządy gminne
Jednostki odpowiedzialne za realizację działań	Samorządy gminne na obszarze wystąpienia przekroczenia; Policja, Inspekcja Transportu Drogowego; Dyrektorzy podmiotów wykonujący działalność leczniczą w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej; Dyrektorzy placówek oświatowych i opiekuńczych
Jednostki odpowiedzialne za kontrolę realizacji	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska JST znajdujące się w strefie lubuskiej w zakresie swoich obowiązków
Podejmowane środki informacyjne	GIOŚ przekazuje w uzgodniony sposób informacje o prognozowanej lub zaistniałej sytuacji do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego i Zarządu Województwa. Wojewódzki Zespół Zarządzania Kryzysowego przekazuje informację o ogłoszeniu Poziomu 2 - Alarmu I stopnia do Powiatowych Centrów Zarządzania Kryzysowego. Informacja jest przekazywana poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • zamieszczenie na stronach Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego, stronach PCZK oraz JST, informacji o ogłoszeniu Poziomu 2; • poprzez lokalne rozgłośnie, ogłoszenia prasowe, Internet (informacje o stężeniu z poprzedniej doby i prognozowane na dzień bieżący obok informacji meteorologicznych na portalach internetowych) lub w inny zwyczajowo przyjęty sposób; • podczas zapowiedzi prognoz pogody w telewizji, w radiu regionalnym, • poprzez Regionalny System Ostrzegania (RSO); • komunikaty przekazywane w sposób zwyczajowo przyjęty dla szkół, przedszkoli, szpitali, przychodni i placówek opieki społecznej; • wywieszanie ogłoszeń na terenie urzędów lub sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie.

Poziom 2 – Alarm I stopnia	
Treść ogłoszenia	<ul style="list-style-type: none"> • ogłaszany poziom ostrzegania; • obszar wystąpienia ryzyka przekroczenia; • przyczyny wystąpienia ryzyka przekroczenia; • rodzaj substancji, dla której nastąpiło ryzyko wystąpienia lub wystąpienie przekroczenia; • prognoza jakości powietrza oraz prognoza warunków meteorologicznych; • odbiorcy ogłoszenia; • rodzaj podejmowanych działań oraz zalecenia postępowania.
Sposób informowania	<p>Informacja musi zawierać obowiązkowo: poziom ogłoszonego alertu, kolor oraz obszar, którego dotyczy.</p> <ul style="list-style-type: none"> • GIOŚ przekazuje informacje o jakości powietrza do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz do Zarządu Województwa drogą elektroniczną; • dane o wystąpieniu ryzyka wystąpienia przekroczenia lub przekroczenia poziomu informowania pyłu zawieszonego PM10; • określenie możliwych przyczyn występowania przekroczenia lub ryzyka przekroczenia; • przewidywany czas trwania wysokich stężeń na podstawie analiz prognoz jakości powietrza; • obszar wystąpienia przekroczenia lub ryzyka wystąpienia przekroczenia. <ul style="list-style-type: none"> • Lubuski Urząd Wojewódzki, Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz Powiatowe Centra Zarządzania Kryzysowego umieszczają na stronach internetowych informację o ogłoszeniu Poziomu 2 zawierającą: • dane o wystąpieniu ryzyka wystąpienia przekroczenia lub przekroczenia poziomu informowania pyłu zawieszonego PM10; • określenie możliwych przyczyn występowania przekroczenia lub ryzyka przekroczenia; • przewidywany czas trwania wysokich stężeń na podstawie analiz prognoz jakości powietrza; • obszar wystąpienia przekroczenia lub ryzyka wystąpienia przekroczenia; • możliwość wystąpienia negatywnych skutków zdrowotnych – jakich i u kogo; • informacje o działaniach krótkoterminowych koniecznych do podjęcia i innych środkach zaradczych, głównie działaniach informacyjnych; • wskazanie grup ludności wrażliwych na wysokie stężenia zanieczyszczeń w powietrzu oraz środki ostrożności, które powinny być przez te grupy podjęte. <ul style="list-style-type: none"> - dla zakładów opieki zdrowotnej i szpitali na obszarze objętym alarmem w ramach PDK o możliwości wystąpienia większej ilości przypadków nagłych (np. wzrost dolegliwości astmatycznych lub niewydolności krążenia) z powodu wysokich stężeń pyłu PM10, - dla placówek oświatowych i opiekuńczych, za pośrednictwem Kuratorium Oświaty. • WCZK obwieszcza informację społeczeństwu poprzez Regionalny System Ostrzegania; • link do strony RWMŚ GIOŚ z pomiarami jakości powietrza. <p>3. Samorządy gminne przekazują informacje odnośnie działań krótkoterminowych dla dyrektorów placówek oświatowych i opiekuńczych, żłobków, przedszkoli, placówek pomocy społecznej podległych samorządowi oraz placówek niepublicznych, dla kierownictwa (zarządzających) podmiotów wykonujących działalność leczniczą w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na administrowanym terenie o wskazanym ograniczeniu długotrwałego przebywania podopiecznych na otwartej przestrzeni w celu uniknięcia narażenia na wysokie stężenia zanieczyszczeń. Dodatkowo samorząd gminny przekazuje informacje Straży Miejskiej odnośnie konieczności podjęcia działań krótkoterminowych. Informacja powinna być przekazywana drogą mailową lub telefoniczną (forma SMS). – w godzinach pracy urzędu.</p> <p>Zaleca się umieszczanie na stronach podmiotów odpowiedzialnych za informowanie linku lub odnośnika do Portalu Jakości Powietrza GIOŚ http://powietrze.gios.gov.pl/.</p>
Treść ogłoszenia	<ul style="list-style-type: none"> • ogłaszany poziom PDK; • obszar wystąpienia przekroczenia lub ryzyka wystąpienia przekroczenia; • dane o wystąpieniu 24-godzinnej stężenia powyżej 100 µg/m³ (pył zawieszony PM10) lub ryzyku wystąpienia przekroczenia; • prognozowany przewidywany czas trwania wysokich stężeń na podstawie analiz prognoz jakości powietrza; • obszar wystąpienia przekroczenia lub objęty ryzykiem wystąpienia przekroczenia • możliwość wystąpienia negatywnych skutków zdrowotnych – jakich i u kogo; • informacje o działaniach krótkoterminowych koniecznych do podjęcia i innych środkach zaradczych, głównie działaniach informacyjnych; • wskazanie grup ludności wrażliwych na wysokie stężenia zanieczyszczeń w powietrzu oraz środki ostrożności, które powinny być przez te grupy podjęte.

Poziom 2 – Alarm I stopnia	
Podejmowane środki	<p>OSTRZEGAWCZE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zalecenie ograniczenia przebywania dzieci na otwartej przestrzeni w czasie pobytu w placówce; • Zalecenie ograniczenia długotrwałego przebywania na otwartej przestrzeni; • Zalecenie unikania przewietrzania pomieszczeń w trakcie trwania alarmu; • Zalecenie ograniczenia aktywności fizycznej na zewnątrz; • Zalecenie stosowania się do zaleceń lekarskich i właściwe zaopatrzenie się w potrzebne leki. <p>OPERACYJNE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontrole gospodarstw domowych pod kątem spalania odpadów; • Kontrole w zakresie zakazu spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi na terenach zabudowanych; • Zalecenia ograniczenia prac powodujących zapylenie; • Zalecenie nierozpalania w kominkach niebędących jedynym źródłem ogrzewania; • Zalecenia korzystania z komunikacji zbiorowej; • Kontrole pojazdów pod kątem emisji spalin.
Wskaźnik monitorowania	Ilość prowadzonych kontroli w trakcie alarmu [szt.]

Poziom 3 – Alarm II stopnia

Jako kryterium wystąpienia poziomu alarmowego przyjmuje się wartości stężeń zgodne z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 roku o poziomach niektórych substancji w powietrzu oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 8 października 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu.

W przypadku wystąpienia warunków wymaganych do ogłoszenia Poziomu 3 wprowadzane są operacyjne działania krótkoterminowe. Dla benzo(a)pirenu nie zostały określone poziomy alarmowe, jednakże działania podejmowane w odniesieniu do ograniczenia emisji pyłu PM10 również wpływają na ograniczenie emisji benzo(a)pirenu. W ramach przygotowania do ewentualnego wprowadzenia PDK, Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego powinno przygotować szczegółową listę adresową instytucji, które należy powiadomić o Poziomie 3 i wdrożeniu Planu działań krótkoterminowych.

Poniżej w tabeli zawarto informacje dla tego typu alertu, dotyczące sposobu organizacji powiadamiania oraz jego charakteru.

Tabela 29. Sposób organizacji powiadamiania oraz jego charakteru w przypadku Poziomu 3 – Alarmu II stopnia.

Poziom 3 – Alarm II stopnia	
Charakter ogłoszenia	Informacyjny, edukacyjny, operacyjny, organizacyjny
Warunek ogłoszenia	Po uzyskaniu informacji z GIOŚ o wystąpieniu: <ul style="list-style-type: none"> • przekroczenia poziomu alarmowego wynoszącego 150 µg/m³ dla pyłu PM10 w pomiarach z ostatniej doby; • w prognozach jakości powietrza ryzyka przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu PM10.
Termin ogłoszenia	Poziom 3 ogłasza się na dany dzień do godz. 24:00 bezpośrednio po przekazaniu przez GIOŚ informacji o przekroczeniu poziomu alarmowego wynoszącego powyżej 150 µg/m ³ dla stężenia 24-godzinnego pyłu zawieszonego PM10 na podstawie pomiarów jakości powietrza lub prognoz, albo na kolejny dzień do godz. 24:00 na podstawie prognoz. Alarm przestaje obowiązywać po okresie ogłoszenia.
Odbiorcy ogłoszenia	Zarząd Województwa oraz komórka organizacyjna Urzędu Marszałkowskiego odpowiedzialna za realizację zadań z zakresu Programu ochrony powietrza;

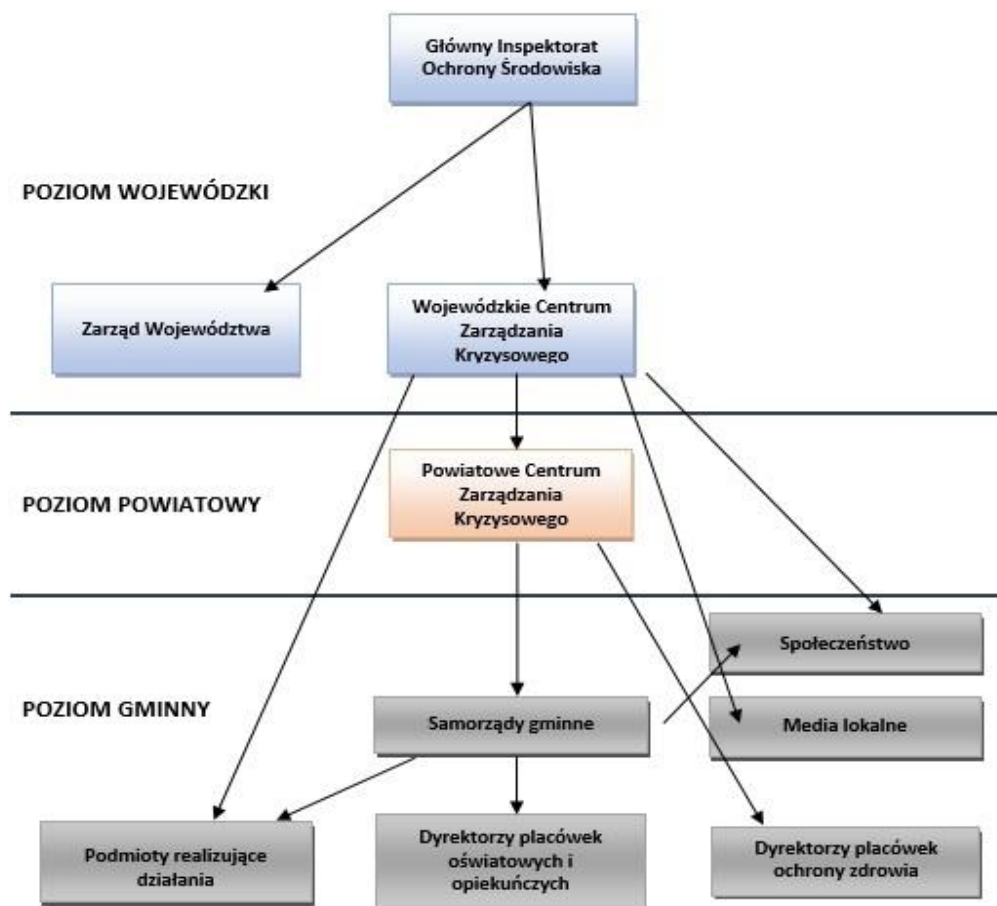
Poziom 3 – Alarm II stopnia	
	<p>Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego; Powiatowe Centra Zarządzania Kryzysowego/Wydziały odpowiedzialne za zarządzanie kryzysowe w starostwach powiatowych; Policja, Straż Miejska/Gminna, Kuratoria oświaty, ośrodki oświatowe, placówki opiekuńcze, szkoły, przedszkola, żłobki, domy opieki dziennej; Ośrodki zdrowia, szpitale, podmioty wykonujący działalność leczniczą w zakresie podstawowej Opieki zdrowotnej; Samorządy gminne; Media lokalne; Społeczeństwo</p>
Jednostki odpowiedzialne za przepływ informacji	<p>Główny Inspektorat Ochrony Środowiska; Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego Powiatowe Centra Zarządzania Kryzysowego / Wydziały odpowiedzialne za zarządzanie kryzysowe w starostwach powiatowych; Samorządy gminne</p>
Jednostki odpowiedzialne za realizację działań	<p>Samorządy gminne na obszarze wystąpienia przekroczenia; Policja, Straż Miejska/Gminna; Inspekcja Transportu Drogowego; Podmioty gospodarcze, które powinny wdrożyć działania krótkoterminowe ograniczające wpływ działalności na jakość powietrza; Dyrektorzy placówek ochrony zdrowia; Dyrektorzy placówek oświatowych i opiekuńczych</p>
Jednostki odpowiedzialne za kontrolę realizacji	<p>Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska</p>
Podjęte środki informacyjne	<p>GIOŚ przekazuje w uzgodniony sposób informacje o prognozowanej lub zaistniałej sytuacji do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego i Zarządu Województwa. Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego przekazuje informację o ogłoszeniu Poziomu 3 do Powiatowych Centrów Zarządzania Kryzysowego. Informacja jest przekazywana poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zamieszczenie na stronach Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego, stronach PCZK oraz JST, informacji o ogłoszeniu Poziomu 3; • poprzez lokalne media; • poprzez Regionalny System Ostrzegania (RSO); • komunikaty przekazywane w sposób zwyczajowo przyjęty dla szkół, przedszkoli, szpitali, przychodni i placówek opieki społecznej; • wywieszanie ogłoszeń na terenie urzędów lub sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie.
Treść ogłoszenia	<ul style="list-style-type: none"> • ogłaszany poziom PDK; • dane o wystąpieniu przekroczenia poziomu alarmowego dla PM10 lub ryzyka wystąpienia poziomu alarmowego; • określone przyczyny wysokich stężeń; • obszar wystąpienia przekroczenia lub ryzyka wystąpienia przekroczenia; • prognozowany przewidywany czas trwania wysokich stężeń na podstawie analiz prognoz jakości powietrza; • możliwości wystąpienia negatywnych skutków zdrowotnych – jakich i do kogo; • informacja o działaniach krótkoterminowych koniecznych do podjęcia i innych środkach zaradczych, głównie działaniach informacyjnych; • informacja o grupach ludności wrażliwych na wysokie stężenia zanieczyszczeń w powietrzu oraz środki ostrożności, które powinny być przez te grupy podjęte.
Sposób informowania	<p>1. GIOŚ przekazuje w uzgodniony sposób informacje o prognozowanej lub zaistniałej sytuacji do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego i Zarządu Województwa. 2. Lubuski Urząd Wojewódzki, Wojewódzki Zespół Zarządzania Kryzysowego oraz Powiatowe Centra Zarządzania Kryzysowego umieszczają na stronach internetowych informację o ogłoszeniu Poziomu 3 zawierającą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ogłaszany poziom PDK; • dane o wystąpieniu przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu zawieszanego PM10 lub ryzyka wystąpienia poziomu alarmowego; • określenie przyczyn wysokich stężeń; • obszar wystąpienia przekroczenia lub ryzyka wystąpienia przekroczenia; • prognozowany przewidywany czas trwania wysokich stężeń na podstawie analiz prognoz jakości powietrza;

Poziom 3 – Alarm II stopnia	
	<ul style="list-style-type: none"> • możliwość wystąpienia negatywnych skutków zdrowotnych – jakich i u kogo; • wskazanie grup ludności wrażliwych na wysokie stężenia zanieczyszczeń w powietrzu oraz środki ostrożności, które powinny być przez te grupy podjęte. <ul style="list-style-type: none"> - dla zakładów opieki zdrowotnej i szpitali na obszarze objętym alarmem w ramach PDK o możliwości wystąpienia większej ilości przypadków nagłych (np. wzrost dolegliwości astmatycznych lub niewydolności krążenia) z powodu wysokich stężeń pyłu PM10, - dla placówek oświatowych i opiekuńczych, za pośrednictwem Kuratorium Oświaty. <p>WCZK obwieszcza informację społeczeństwu poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • link do strony RWMS GIOŚ z pomiarami jakości powietrza. • zamieszczenie na stronach Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego, stronach PCZK oraz JST informacji o ogłoszeniu Poziomu 3. • poprzez lokalne media; • poprzez Regionalny System Ostrzegania (RSO); • komunikaty przekazywane w sposób zwyczajowo przyjęty dla szkół, przedszkoli, szpitali, przychodni i placówek opieki społecznej; • wywieszanie ogłoszeń na terenie urzędów lub sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie. <p>3. Samorządy gminne przekazują informacje odnośnie działań krótkoterminowych dla dyrektorów placówek oświatowych i opiekuńczych, żłobków, przedszkoli, placówek pomocy społecznej podległych samorządowi oraz placówek niepublicznych, dla kierownictwa (zarządzających) podmiotów wykonujących działalność leczniczą w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na administrowanym terenie o wskazanym ograniczeniu długotrwałego przebywania podopiecznych na otwartej przestrzeni w celu uniknięcia narażenia na wysokie stężenia zanieczyszczeń. Dodatkowo samorząd gminny przekazuje informacje Straży Miejskiej odnośnie konieczności podjęcia działań krótkoterminowych. Informacja powinna być przekazywana drogą mailową lub telefoniczną (forma SMS). – w godzinach pracy urzędu.</p> <p>Zaleca się umieszczanie na stronach podmiotów odpowiedzialnych za informowanie linku lub odnośnika do Portalu Jakości Powietrza GIOŚ http://powietrze.gios.gov.pl/.</p>
Podejmowane środki	<p>OSTRZEGAWCZE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie przebywania dzieci na otwartej przestrzeni w czasie pobytu w placówce; • Ograniczenie długotrwałego przebywania na otwartej przestrzeni; • Ograniczenie aktywności fizycznej na zewnątrz; • Stosowanie się do zaleceń lekarskich i właściwe zaopatrzenie się w potrzebne medykamenty; • Unikanie przewietrzania pomieszczeń w trakcie trwania alarmu. <p>OPERACYJNE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontrole gospodarstw domowych pod kątem spalania odpadów; • Kontrole w zakresie zakazu spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi na terenach zabudowanych; • Nasilenie kontroli placów, budów, w tym zabezpieczenia robót rozbiórkowych oraz zabezpieczenia prac pyłących; • Zakaz czyszczenia ulic i chodników na sucho (przy temperaturze powyżej 50C); • Zalecenie nieużywania dmuchaw do sprzątania ulic, chodników i placów oraz usuwania liści z ulic, chodników i trawników; • Zakaz rozpalać w kominkach niebędących jedynym źródłem ogrzewania; • Zalecenie ograniczenia prac powodujących zapylenie; • Zalecenia korzystania z komunikacji zbiorowej; • Wzmoczone kontrole pojazdów pod kątem emisji spalin.
Wskaźnik monitorowania	<ul style="list-style-type: none"> • ilość prowadzonych kontroli w trakcie alarmu [szt.];

Sposób postępowania organów, instytucji i podmiotów korzystających ze środowiska oraz zachowania się obywateli w przypadku wystąpienia przekroczeń

Sekwencje postępowania organów, instytucji i podmiotów korzystających ze środowiska oraz obywateli w przypadku wystąpienia przekroczeń przedstawiono na niżej zamieszczonym schemacie.

Rysunek 12. Schemat przepływu informacji w ramach Planu działań krótkoterminowych.

1.12.5. DZIAŁANIA KRÓTKOTERMINOWE ZE WZGLĘDU NA PRZEKROCZENIA POZIOMÓW DOCELOWYCH

Działania krótkoterminowe zgodnie z prawem muszą być podejmowane w celu ograniczenia występowania epizodów wysokich stężeń substancji w powietrzu, a także skrócenie czasu ich występowania. Dodatkowo działania powinny się skupiać na ochronie zdrowia mieszkańców w szczególności osób wrażliwych, do których należą m.in. dzieci i osoby starsze.

Ze względu na charakter występowania zanieczyszczenia powietrza oraz okres występowania wysokich stężeń substancji w działaniach naprawczych skupiono się na źródłach emisji z sektora komunalno-bytowego. Nie uwzględniano źródeł punktowych, a także liniowych ze względu na ich niewielki udział w występowaniu epizodów wysokich

stężeń substancji oraz mniejszą siłę oddziaływania działań krótkoterminowych na tego rodzaju źródła.

Lista działań krótkoterminowych w zakresie pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu przewidzianych do realizacji w strefie:

1. działania informacyjne o zagrożeniu złą jakością powietrza;
2. wzmożone kontrole w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w urządzeniach nieprzeznaczonych do tego celu oraz w zakresie przestrzegania zapisów uchwały antysmogowej (szczególnie w zakresie rodzaju paliwa stosowanego do ogrzewania lokali);
3. czasowy zakaz palenia w kominkach, jeżeli nie stanowią one jedyne źródła ogrzewania mieszkań w okresie grzewczym oraz nie spełniają wymagań emisyjnych ekoprojektu;
4. czasowy zakaz eksploatacji urządzeń grzewczych na paliwa stałe (węgiel, biomasa) w przypadku możliwości zastosowania alternatywnego ogrzewania oraz w przypadku, gdy nie spełniają wymagań emisyjnych ekoprojektu;
5. czasowe zawieszenie robót budowlanych, uciążliwych ze względu na jakość powietrza;
6. nakaz zraszania pryzm materiałów sypkich w celu wyeliminowania pylenia;
7. zakaz palenia pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi, z wyłączeniem działań i czynności związanych z gospodarką leśną;
8. zakaz czyszczenia ulic na sucho;
9. ograniczenie ruchu samochodowego poprzez korzystanie z innych form komunikacji – rekomendowane wprowadzenie bezpłatnej komunikacji publicznej w czasie trwania alarmu oraz rozwinięcie akcji informacyjnych i edukacyjnych, promujących systemy „parkuj i jedź”, a także promujących wspólne dojazdy do pracy (jednym samochodem) oraz korzystania z komunikacji miejskiej;
10. upłynnienie ruchu drogowego poprzez stosowanie inteligentnych systemów zarządzania ruchem, tzw. „zielona fala”, w tym wykorzystywanie tablic informujących o objazdach.

I poziom ostrzegania – rodzaj podejmowanych działań

W ramach I poziomu ostrzegania podejmowane są działania informacyjne, tzn. nie są podejmowane żadne działania mające na celu redukcję stężeń zanieczyszczeń. Wprowadza się środki ostrożności w celu ochrony wrażliwych grup ludności poprzez zalecenia sposobu postępowania, m.in. ograniczenie czasu przebywania na powietrzu w czasie występowania podwyższonych stężeń substancji. Środki ostrożności powinny być zachowane przez kobiety w ciąży, dzieci i osoby starsze, osoby z astmą, chorobami alergicznymi skóry oraz ze skłonnościami do infekcji górnych i dolnych dróg oddechowych.

II poziom ostrzegania – rodzaj podejmowanych działań

W ramach II poziomu ostrzegania podejmowane są działania informacyjne, prewencyjne i operacyjne. Działania ochronne w zakresie ograniczania negatywnego wpływu wysokich stężeń na zdrowie ludności w formie zaleceń:

- ograniczenie przebywania dzieci na otwartej przestrzeni w czasie przebywania w placówce oświatowej;
- przygotowanie służb ochrony zdrowia na zwiększoną liczbę przypadków zachorowań na choroby układu oddechowego i układu krążenia.

Działania w odniesieniu do grup wrażliwych ludności:

- zalecenie unikania długotrwałego przebywania na otwartej przestrzeni dla uniknięcia długotrwałego narażenia na podwyższone stężenia zanieczyszczeń - pozostawanie w pomieszczeniach;
- zalecenie ograniczenia wietrzenia pomieszczeń w okresie trwania alarmu;
- stosowanie się do zaleceń lekarskich i właściwe zaopatrzenie w potrzebne leki.

Działania prewencyjne:

- wzmożone kontrole w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w urządzeniach nieprzeznaczonych do tego celu oraz w zakresie przestrzegania zapisów uchwały antysmogowej (szczególnie w zakresie rodzaju paliwa stosowanego do ogrzewania lokali);
- zalecenia korzystania z komunikacji miejskiej zamiast indywidualnej;
- ograniczenia palenia odpadów pozostałości roślinnych w ogrodach i terenach zielonych, jeśli nie obowiązuje zakaz z mocy innych przepisów;
- zalecenie przemieszczania się pieszo lub rowerem na krótkich odcinkach dróg.

Ogłoszenie alarmu II stopnia nie wymaga podejmowania innych działań operacyjnych poza wymienionymi powyżej.

III poziom ostrzegania – rodzaj podejmowanych działań

W ramach III poziomu ostrzegania podejmowane są działania informacyjne, prewencyjne i operacyjne. Działania ochronne w zakresie ograniczania negatywnego wpływu wysokich stężeń na zdrowie ludności:

- zalecenie ograniczenia przebywania dzieci na otwartej przestrzeni w czasie przebywania w placówce oświatowej,
- zalecenie ograniczenia wietrzenia pomieszczeń w czasie trwania alarmu,
- przygotowanie służb ochrony zdrowia na zwiększoną liczbę przypadków zachorowań na choroby układu oddechowego i układu krążenia.

Działania w odniesieniu do grup wrażliwych ludności:

- zalecenie unikania długotrwałego przebywania na otwartej przestrzeni dla uniknięcia długotrwałego narażenia na podwyższone stężenia zanieczyszczeń - pozostawanie w pomieszczeniach,
- stosowanie się do zaleceń lekarskich i właściwe zaopatrzenie w potrzebne leki.

Działania prewencyjne:

- wzmożone kontrole w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w urządzeniach nieprzeznaczonych do tego celu oraz w zakresie przestrzegania zapisów uchwały antysmogowej (szczególnie w zakresie rodzaju paliwa stosowanego do ogrzewania lokali),
- zalecenia korzystania z komunikacji miejskiej zamiast indywidualnej,
- zalecenie przemieszczania się pieszo lub rowerem na krótkich odcinkach dróg.

Działania operacyjne podejmowane w ramach alarmu III stopnia mające na celu redukcję:

1) emisji powierzchniowej:

- czasowy zakaz palenia w kominkach, jeżeli nie stanowią one jedyne źródła ogrzewania mieszkań w okresie grzewczym oraz nie spełniają wymagań emisyjnych ekoprojektu,
- czasowe zawieszenie robót budowlanych, uciążliwych ze względu na jakość powietrza,
- nakaz zraszania pryzm materiałów sypkich w celu wyeliminowania pylenia,
- zakaz palenia pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi, z wyłączeniem działań i czynności związanych z gospodarką leśną.

2) emisji liniowej:

- zakaz czyszczenia ulic na sucho z wyłączeniem urządzeń pracujących w systemie próżniowym, m.in. redukujących zanieczyszczenia pyłowe,
- ograniczenie ruchu samochodowego poprzez korzystanie z innych form komunikacji – rekomendowane wprowadzenie bezpłatnej komunikacji publicznej na terenie strefy aglomeracja szczecińska w czasie trwania alarmu oraz rozwinięcie akcji informacyjnych i edukacyjnych, promujących systemy parkowania „parkuj i jedź”, a także promujących wspólne dojazdy do pracy (jednym samochodem) oraz korzystania z komunikacji miejskiej,
- upłynnienie ruchu drogowego poprzez stosowanie inteligentnych systemów zarządzania ruchem, tzw. „Zielona fala”, w tym wykorzystywanie tablic informujących o objazdach,

Do alarmu II i III stopnia określone środki zaradcze muszą zastosować instytucje takie, jak:

- szkoły,
- przedszkola,
- żłobki i domy opieki dla dzieci oraz inne ośrodki edukacyjne,
- obiekty służby zdrowia i opieki zdrowotnej – przygotowanie się do podjęcia zwiększonej liczby pacjentów.

1.12.5.1. LISTA PODMIOTÓW KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKA ZOBOWIĄZANYCH DO OGRANICZENIA LUB ZAPRZESTANIA WPROWADZANIA GAZÓW I PYŁÓW DO POWIETRZA

Przeprowadzone na potrzeby opracowania projektu Programu analizy udziału poszczególnych grup źródeł w wielkości stężeń wskazują na znikomy udział emisji punktowej w wielkości stężeń benzo(a)pirenu na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski. Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, nie wskazano listy podmiotów korzystających ze środowiska zobowiązanych do ograniczenia lub zaprzestania wprowadzania gazów i pyłów do powietrza w przypadku ogłoszenia Poziomu 1 - ostrzegania.

1.12.5.2. SPOSÓB ORGANIZACJI I OGRANICZENIA RUCHU POJAZDÓW NAPĘDZANYCH SILNIKAMI SPALINOWYMI

W ramach Planu działań krótkoterminowych nie wprowadza się ograniczeń ruchu pojazdów napędzanych silnikami spalinowymi do realizacji na terenie miasta Gorzowa Wielkopolskiego, ze względu na znikomy wpływ emisji pochodzącej z transportu na przekroczenia poziomów docelowych benzo(a)pirenu.

1.12.6. SKUTKI REALIZACJI PLANU DZIAŁAŃ KRÓTKOTERMINOWYCH, ZAGROŻENIA I BARIERY W REALIZACJI

Według modelowania emisji zanieczyszczeń zarówno w ramach opracowania rocznych ocen jakości powietrza, modelowania prowadzonego w ramach aktualnych i poprzednich programów ochrony powietrza, jak również biorąc pod uwagę przemiany chemiczne prowadzące do powstawania benzo(a)pirenu, można stwierdzić, iż przyczyną występowania przekroczeń dla tego zanieczyszczenia jest działalność źródeł powierzchniowych związanych z sektorem komunalno-bytowym oraz w minimalnym stopniu źródeł komunikacyjnych.

W odniesieniu do mieszkańców obszarów, gdzie wystąpią przekroczenia stężeń benzo(a)pirenu, a co za tym idzie ogłoszenie Poziomu 1 ostrzegania, można spodziewać się ograniczenia negatywnego wpływu wysokich stężeń substancji na zdrowie i życie ludności.

Ze względu na czas uśredniania wyników pomiarów dla benzo(a)pirenu, a co za tym idzie brak kolejnych poziomów ostrzegania, w tym możliwości wprowadzania czasowych zakazów lub nakazów, możliwe jest realizowanie działań o charakterze kontrolnym, informacyjnym, a także organizacyjnym i edukacyjnym.

Zastosowanie działań organizacyjnych i operacyjnych wymaga głównie zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie negatywnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie ludzi. Bez budowania świadomości ekologicznej mieszkańców miasta oraz województwa, nie jest możliwa realizacja wszystkich działań w wystarczającym stopniu. Straż miejska i policja mogą jedynie wrywkowo kontrolować gospodarstwa domowe pod kątem stosowania się do obowiązujących przepisów – m.in. w zakresie spalania odpadów.

Znaczącymi barierami w realizacji działań są ograniczenia finansowe dotyczące stosowania przez mieszkańców paliw o określonych parametrach. Należy także mieć na

uwadze, że strefa miasto Gorzów Wielkopolski jest położona w otoczeniu innych gmin, które również powinny wdrażać działania w zakresie poprawy jakości powietrza, gdyż determinują one jego stan na terenie miasta.

Każdorazowe wdrożenie działań krótkoterminowych niesie za sobą konsekwencje finansowe, prawne i społeczne. Im większy obszar obejmują działania i im dłużej one trwają, tym skutki są większe.

2. CZĘŚĆ II - OGRANICZENIA I OBOWIĄZKI ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ PROGRAMU

2.1. Przekazywanie zarządowi województwa przez organy administracji informacji o wydawanych decyzjach oraz aktach prawa miejscowego

---

2.1.1. OBOWIĄZKI PREZYDENTA MIASTA GORZOWA WIELKOPOLSKIEGO

Obowiązki w ramach realizacji Programu ochrony powietrza to:

- obniżenie emisji z indywidualnych systemów grzewczych poprzez system zachęt do ich likwidacji lub wymiany na niskoemisyjne, w szczególności na obszarach przekroczeń standardów imisyjnych;
- likwidacja ogrzewania węglowego w budynkach użyteczności publicznej należących do mienia gminy;
- kontrola gospodarstw domowych w zakresie zakazu spalania odpadów oraz przestrzegania zapisów uchwały antysmogowej;
- umożliwienie rozbudowy i rozwoju sieci gazowych i ciepłowniczych;
- działania promocyjne, edukacyjne i informacyjne (ulotki, imprezy, akcje szkolne, audycje);
- uwzględnianie w nowotworzonych lub aktualizowanych planach zagospodarowania przestrzennego wymogów dotyczących zaopatrywania mieszkań w ciepło z nośników bez emisyjnych lub niskoemisyjnych oraz projektowanie linii zabudowy uwzględniając zapewnienie „przewietrzania” miasta ze szczególnym uwzględnieniem terenów o gęstej zabudowie oraz zwiększenie powierzchni terenów zielonych (nasadzenie drzew i krzewów);
- kompleksowe uwzględnianie w strategicznych dokumentach miasta zagadnień ochrony powietrza, w tym w zakresie benzo(a)pirenu;
- przedkładanie do 15 lutego każdego roku Zarządowi Województwa Lubuskiego sprawozdań z realizacji działań ujętych w niniejszym Programie.

2.2. Monitorowanie realizacji Programu

Systematyczna kontrola przebiegu procesu wdrożenia Programu oraz ocena stopnia realizacji zadań w nim wyznaczonych jest bardzo istotna przy realizacji Programu ochrony powietrza. Niezbędne jest realizowanie systemu monitorowania, który umożliwi dokonywanie ocen etapów realizacji kierunków działań naprawczych.

Starostowie, prezydenci miast, burmistrzowie i wójtowie zobowiązani są do sporządzania sprawozdań z realizacji działań naprawczych wskazanych w Programie w danym roku za rok poprzedni i ich przekazywania w terminie do **15 lutego** każdego roku Zarządowi Województwa Lubuskiego. Zakres informacji przekazywanych przez jednostki realizujące poszczególne działania naprawcze określony jest w ramach gotowego arkusza sprawozdawczego, który udostępniany jest corocznie poszczególnym

jednostkom przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego do końca roku sprawozdawczego (do dnia 31 grudnia). Sprawozdania powinny być przekazywane:

- przez jednostki samorządu terytorialnego na adres e-PUAP lub na wskazany adres poczty elektronicznej jednostki organizacyjnej właściwej do spraw środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego,
- przez pozostałe podmioty realizujące program na wskazany adres poczty elektronicznej jednostki organizacyjnej właściwej do spraw środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

Sprawozdanie w zakresie działań związanych z redukcją emisji powinno obejmować wszystkie działania ujęte w harmonogramie realizacji Programu ochrony powietrza wraz z działaniami ujętymi w Planie działań krótkoterminowych. W sprawozdaniach należy przedstawić koszty podjętych działań, osiągnięty efekt ekologiczny, a także wskazać źródła ich finansowania. Najistotniejszym elementem sprawozdawczości jest zawarcie informacji umożliwiających monitorowanie postępu realizacji działań naprawczych. Konieczne jest zatem stosowanie spójnych z określonymi w harmonogramie, wskaźników monitorowania postępu realizacji Programu.

Na podstawie przekazywanych sprawozdań z realizacji działań naprawczych, a także w oparciu o wyniki pomiarów zanieczyszczeń powietrza prowadzonych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska - Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze, Zarząd Województwa Lubuskiego przekazuje do 31 marca ministrowi właściwemu do spraw klimatu sprawozdanie z realizacji Programu w roku poprzedzającym. Ponadto Zarząd Województwa Lubuskiego powinien dokonywać, co 3 lata, szczegółowej oceny wdrożenia Programu ochrony powietrza. Istotą monitorowania realizacji programu jest konieczność przekazywania informacji do Unii Europejskiej, na temat działań podjętych w celu zapobiegania nadmiernym zanieczyszczeniom i dotrzymania standardów jakości powietrza.

Wskaźniki monitorowania realizacji działań naprawczych przedstawione zostały w Rozdziale 1.9.

2.3. Obowiązki i ograniczenia podmiotów korzystających ze środowiska oraz osób fizycznych

---

Podmioty korzystające ze środowiska

Przez źródła punktowe rozumie się duże instalacje spalania paliw, zakłady produkcyjne, a także ciągi technologiczne mające znaczny swój udział w emitowaniu wszelkich zanieczyszczeń, przy czym w przypadku emisji benzo(a)pirenu źródła te mają znikomy wpływ na stężenia przekraczające poziom docelowy w powietrzu.

Zanieczyszczenia pochodzące z dużych źródeł punktowych wprowadzane są do powietrza najczęściej za pośrednictwem wysokich emitorów. Duża jest również prędkość wylotowa spalin, co powoduje, że ulegają one znacznemu rozcieńczeniu w powietrzu zanim osiągną poziom terenu, a ponadto mogą być przenoszone na dalekie odległości. Emisja zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych zależy przede wszystkim

od stosowanego procesu technologicznego, a także od rodzaju i sprawności urządzeń ograniczających emisję do powietrza.

Należy zaznaczyć, że emisja benzo(a)pirenu występuje głównie przy niepełnym spalaniu paliw stałych, które zachodzi przy niskich temperaturach spalania oraz niskiej sprawności kotłów. W dużych i średnich instalacjach spalania paliw (elektrociepłownie) spalanie odbywa się w bardzo wysokich temperaturach. Instalacje te wyposażone są w wysokosprawne urządzenia odpylające, co wpływa na znaczne ograniczenie emisji benzo(a)pirenu, który jest zawarty w pyłe.

W ramach realizacji Programu ochrony powietrza, obejmującego strefę miasto Gorzów Wielkopolski, zaproponowano podstawowe zadania dla podmiotów korzystających ze środowiska:

1. realizacja obowiązków wynikających z przepisów prawa, w szczególności:
  - a) dotrzymanie standardów emisyjnych;
  - b) wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza zgodnie z warunkami określonymi w pozwoleniach,
2. stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT);
3. modernizacja kotłowni komunalnych oraz dużych obiektów energetycznego spalania paliw celem ograniczenia wielkości emisji zanieczyszczeń: modernizacja kotłów, automatyzacja procesu spalania, zmiana rodzaju paliwa ze stałego na gazowe lub alternatywne źródła energii, budowa/modernizacja systemów oczyszczania spalin.

Osoby fizyczne

W przypadku osób fizycznych, tj. mieszkańców, zarządców nieruchomości, właścicieli nieruchomości obowiązek realizacji założeń zawartych także w niniejszym Programie będzie egzekwowany od dnia 1 stycznia 2023 r. Jest to termin wejścia w życie tzw. „uchwały antysmogowej”.

3. CZĘŚĆ III- UZASADNIENIE ZAKRESU OKREŚLONYCH I OCENIONYCH PRZEZ ZARZĄD WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO ZAGADNIENÍ

3.1. Uwarunkowania wynikające z planów zagospodarowania przestrzennego

---

Podstawowym aktem prawnym regulującym proces planowania przestrzennego w Polsce jest Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁹⁵. Zgodnie z ustawą, zadaniem planowania przestrzennego jest przeznaczanie terenów na wybrane cele oraz określanie ich zagospodarowania, przyjmując zasadę zrównoważonego rozwoju, jako podstawę działań. Pod pojęciem zrównoważonego rozwoju należy rozumieć rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb mieszkańców zarówno obecnego, jak i przyszłych pokoleń.

Program ochrony powietrza jest jednym z elementów polityki ekologicznej danego obszaru, dlatego zaproponowane w nim działania muszą być zintegrowane z istniejącymi krajowymi, wojewódzkimi i lokalnymi planami, programami czy strategiami. Program powinien wpisywać się w realizację celów makroskalowych oraz celów regionalnych i lokalnych. Konieczne jest przy tym uwzględnienie uwarunkowań gospodarczych, ekonomicznych i społecznych. Na stan aerosanitarny danego obszaru/strefy, oddziałuje nie tylko emisja zanieczyszczeń, ale również sposób zagospodarowania przestrzennego, pokrycie terenu, lokalne możliwości przewietrzania itp. Możliwości zmian w wielkości i rodzaju emisji (np. z indywidualnych palenisk domowych, czy z komunikacji) są natomiast silnie uzależnione od istniejących zapisów w strategiach rozwoju, w planach zagospodarowania przestrzennego, a także od planów rozwoju komunikacji, możliwości rozwoju sieci energetycznych czy gazowych, od rodzaju i skali planowanych inwestycji oraz możliwości finansowych władz lokalnych, podmiotów gospodarczych i osób fizycznych.

Zapisy dotyczące ochrony środowiska w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (mpzp) mają wiążące znaczenie, ponieważ, zgodnie z treścią wspomnianej wyżej ustawy, plan miejscowy jest aktem prawa miejscowego. W treści planu ustala się, w zależności od potrzeb: granice i zasady zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, szczególne warunki zagospodarowania terenów, w tym zakaz zabudowy, wynikający z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego, zasobów wodnych i zdrowia ludzi, prawidłowego gospodarowania zasobami przyrody oraz ochrony gruntów rolnych i leśnych. Z treści ustawy Prawo ochrony środowiska wyraźnie wynika, iż podstawą sporządzenia i aktualizacji planu zagospodarowania przestrzennego jest właśnie zrównoważony rozwój. Dlatego też

---

⁹⁵ Dz.U.2022 pz.503

w planie miejscowym przedstawia się rozwiązania zapewniające ochronę przed powstającymi zanieczyszczeniami, jak również przywracające środowisko do właściwego stanu oraz ustala się warunki realizacji przedsięwzięć, umożliwiające optymalne efekty w zakresie ochrony środowiska. Wskazania ustawodawcy nakazują lokalizację infrastruktury technicznej (linie komunikacyjne, napowietrzne i podziemne rurociągi, linie kablowe oraz inne obiekty liniowe) w sposób zapewniający ograniczenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko.

Każdorazowo miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uwzględniają lokalne uwarunkowania wynikające z położenia, stopnia i charakteru obecnego zagospodarowania terenu czy dostępności do infrastruktury technicznej (np.: sieci gazowej, sieci ciepłej), co warunkuje możliwość lub brak możliwości zastosowania konkretnych rozwiązań.

W ramach tworzenia niniejszego Programu dla strefy miasto Gorzów Wielkopolskiego przeanalizowano Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z planami zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski⁹⁶. Integralną częścią jest Plan zagospodarowania przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Gorzów Wielkopolski (Tom II). W zakresie ochrony powietrza wskazano m.in. za istotne: modernizację źródeł wytwarzania i przesyłu energii, przy jednoczesnym podejmowaniu przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej; rozwijanie infrastruktury energetycznej wykorzystującej OZE. Ponadto Plan zakłada działania przeciwdziałające rozpraszaniu zabudowy na tereny otwarte poprzez koncentrację nowych terenów inwestycyjnych na obszarach o łatwym dostępie do sieci infrastruktury technicznej, a także do istniejącego układu komunikacyjnego. Nadmierny przyrost zabudowy o ekstensywnym charakterze jest nieuzasadniony ekonomicznie i przyczynia się do powstawania nieefektywnych struktur przestrzennych – w tym także nieefektywnych energetycznych.

Zapisy Planu wskazują również na konieczność uzupełniania systemu zieleni miejskiej. Ochrona obszarów otwartej przestrzeni publicznej o wysokich walorach środowiskowych powinna być jednym z podstawowych zadań polityki planistycznej miasta. Szczególną uwagę należy zwrócić na tereny użytków zielonych wzdłuż Warty oraz obszary zieleni parkowej i cmentarnej. Systematyczne dążenie do wzmocnienia oraz utrzymania ciągłości istniejących powiązań przyrodniczych pozwoli na wytworzenie spójnej sieci terenów zieleni. Funkcjonowanie tak zorganizowanego systemu wpłynie pozytywnie na mikroklimat miasta oraz jakość powietrza atmosferycznego. Rozwój mieszkalnictwa musi następować przy jednoczesnym podejmowaniu działań z zakresu infrastruktury transportowej. Za konieczne uznaje się uzupełnienie lokalnego układu komunikacyjnego, o przepustowości dróg odpowiadającej planowanej chłonności nowych terenów mieszkaniowych.

W zakresie ochrony przed hałasem oraz ochrony powietrza wskazano na konieczność podejmowania działań związanych z ruchem komunikacyjnym na terenie Gorzowa Wielkopolskiego. Wskazano na przeniesienie ruchu samochodów ciężarowych z obszarów szczególnie chronionych przed hałasem na trasy w terenach mniej wrażliwych. Wyprowadzanie ruchu tranzytowego z centrum miasta powinno bazować na

---

⁹⁶ Uchwała NR XLIV/667/18 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dn. 23 kwietnia 2018 r.

hierarchicznej koncepcji ruchu dla całego miasta. Zmniejszenie potoku ruchu na obszarach chronionych akustycznie możliwe jest także poprzez realizację obwodnicy pozamiejskiej oraz tras alternatywnych. Ponadto problem dużego natężenia ruchu drogowego, można zwalczać poprzez promowanie alternatywnych środków transportu, przede wszystkim transportu rowerowego, przy jednoczesnej rozbudowie systemu ścieżek rowerowych, a także poprzez wzrost atrakcyjności transportu publicznego. Sam tabor autobusowy i tramwajowy należy stopniowo wymieniać na nowoczesny, niskoemisyjny i cichy oraz uwzględnić rodzaj pojazdu w rozkładzie jazdy (np. mniejsze pojazdy poza godzinami szczytu).

3.2. Bilans substancji wprowadzanych do powietrza ze źródeł, dla których wskazano konieczność redukcji emisji

Emisja ze źródeł powierzchniowych w 2021 r z terenu strefy miasto Gorzów Wielkopolski wyniosła 0,0650 Mg benzo(a)pirenu. Ładunek emisji pochodził głównie z sektora komunalno-bytowego, gdzie w dużej mierze mamy do czynienia z kotłami starego typu zasilanymi na paliwo stałe. Wysokie stężenia benzo(a)pirenu, notowane w roku 2021 mogą wskazywać na spalanie paliw niskiej jakości. Dodatkowym elementem, mającym wpływ na wielkość emisji powierzchniowej mogą być warunki atmosferyczne, jednak w roku 2021 nie zanotowano wyjątkowo długich okresów chłodu, a cały okres grzewczy również mieścił się w wieloletniej normie.

Tabela 30. Wielkość emisji powierzchniowej z obszaru strefy miasto Gorzów Wielkopolski w roku bazowym (2021) i w roku prognozy (2026)⁹⁷

Rodzaj emisji	Wielkość emisji w roku bazowym 2021	Poziom redukcji emisji (%)	Wielkość emisji w roku prognozy 2026
	[Mg/rok]		[Mg/rok]
komunalno-bytowa (SNAP 0202)	0,0638	46%	0,0345

3.3. Szacunkowy czas potrzebny na osiągnięcie celów Programu

Analizę jakości powietrza w niniejszym Programie wykonano przyjmując za rok prognozy 2026. Wszystkie działania naprawcze podzielić można ze względu na czas realizacji na:

- krótkookresowe – do jednego roku na realizację;
- średniookresowe – 2-4 lat, czyli do 2024 roku.

Analiza jakości powietrza dla roku prognozy wskazuje, iż dotrzymanie poziomu docelowego benzo(a)pirenu będzie możliwe w przypadku realizacji zapisów uchwały antysmogowej oraz realizacji działań w innych strefach sąsiadujących z strefą miasto Gorzów Wielkopolski.

⁹⁷ Centralna Baza Emisji KOBIZE za 2021 rok

3.4. Działania naprawcze, które nie zostały wytypowane do wdrożenia

---

Przedstawione w rozdziale 6 zadania przewidziane do realizacji w ramach Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski są wynikiem szeregu przeprowadzonych analiz, w których rozpatrywano różne koncepcje działań zmierzających do poprawy stanu jakości powietrza w strefie. W wyniku analiz modelowych, ale również społeczno-ekonomicznych, część koncepcji nie została wytypowana do wdrożenia w omawianej strefie. Wśród nich należy wymienić następujące:

- całkowity zakaz stosowania paliwa stałego w strefie – odrzucone ze względów społecznych i gospodarczych;
- wprowadzenie stref ograniczonej emisji komunikacyjnej – zadanie zostało odrzucone, ponieważ przeprowadzone modelowanie matematyczne i jego analiza wskazały, że odpowiedzialność transportu drogowego za przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu jest niewielka.

3.5. Podsumowanie analizy dokumentów, materiałów i publikacji wykorzystanych do opracowania Programu

---

Celem poniższej analizy jest określenie uwarunkowań i kierunków, wynikających z obowiązujących studiów uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego mających wpływ na aspekty ochrony powietrza. Wskazanie obowiązujących zapisów w zakresie uwarunkowań strefy miasto Gorzów Wielkopolski zobrazuje możliwości i wytyczne stawiane przez gospodarkę przestrzenną, mające wpływ na proponowane działania naprawcze.

Do sporządzenia Programu ochrony powietrza wykorzystano materiały, dokumenty, publikacje, które:

- pozwoliły określić istniejące, a także oszacować prognozowane poziomy zanieczyszczenia powietrza;
- stanowią narzędzia polityki ekologicznej w mieście;
- określają strategie, plany, programy mające wpływ na środowisko;
- opisują techniki i technologie ograniczające wprowadzanie substancji do powietrza.

Ponadto wykorzystano różnego rodzaju publikacje, badania i dane, których wykaz zamieszczono w rozdziale 4.2. Korzystano również z pozwoleń zintegrowanych i decyzji o emisji dopuszczalnej, które posłużyły do określenia parametrów technicznych wprowadzania emisji do powietrza oraz porównania wyznaczonej emisji dopuszczalnej z rzeczywistością i ze standardami emisyjnymi. Wyniki przeprowadzonej analizy pozwalają stwierdzić, że zakłady zlokalizowane na terenie strefy dotrzymują standardów emisyjnych i wyznaczonych emisji dopuszczalnych.

W opracowaniu wykorzystano również, m.in. następujące dokumenty:

- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Lubuskiego (Uchwała nr XLIX/703/22 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 grudnia 2022 r.);
- Program Ochrony Środowiska dla miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2016-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024 – aktualizacja;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, przyjęte uchwałą XXXIV/602/2021 Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego z dnia 24 lutego 2021 roku.

Miarami realizacji powyższych celów jest: obniżenie stężeń zanieczyszczeń do wartości dopuszczalnych, opracowanie i uchwalenie przez Sejmik Województwa koniecznych programów ochrony powietrza dla stref, w których stwierdzono przekroczenia norm jakości powietrza, realizacja działań wskazanych w programach ochrony powietrza, skutkująca osiągnięciem obniżenia stężeń zanieczyszczeń w powietrzu do poziomów określonych prawem, ograniczenia liczby stref z przekroczeniami norm jakości powietrza poprzez sukcesywne ograniczenie emisji do powietrza ze wszystkich źródeł.

1. Program Ochrony Środowiska dla Województwa Lubuskiego

Program ochrony środowiska dla województwa lubuskiego (Uchwała nr XLIX/703/22 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 grudnia 2022 r.) zakłada m.in. zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń emitowanych do powietrza m.in. poprzez przejście na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza, a także ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych. Ponadto do celów Programu zalicza się realizację racjonalnej gospodarki energetycznej łączącej efektywność energetyczną z nowoczesnymi technologiami i ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

2. Program Ochrony Środowiska dla miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2016-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024 – aktualizacja.

Obszar interwencji: Ochrona klimatu i jakości powietrza

Cele:

- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z ruchu samochodowego;
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z indywidualnych palenisk domowych;
- Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Zadania:

- Wymiana starych systemów grzewczych na nowe bardziej przyjazne środowisku;
- Ograniczenie emisji substancji do powietrza poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego;
- Termomodernizacja obiektów oświatowych, budynków użyteczności publicznej;
- Promowanie budownictwa z materiałów energooszczędnych;
- Bieżąca modernizacja sieci gazowej;
- Rozbudowa sieci gazowej w obszarach przewidzianych do zurbanizowania;
- Modernizacja sieci ciepłowniczych;

- Budowa wodnego akumulatora ciepła;
- Kontrola spalania paliw w domach prywatnych – zgłoszenia nielegalnej emisji;
- Likwidacja wysokoemisyjnych lokalnych źródeł ciepła (kotłowni);
- Zachęcanie mieszkańców do termomodernizacji budynków mieszkalnych (docieplanie, wymiana stolarki) – szkolenia z pozyskiwania funduszy, dotacje;
- Zwiększenie świadomości mieszkańców, co do konieczności ochrony powietrza;
- Organizowanie konkursów o tematyce ekologicznej;
- Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza w śródmieściu KAWKA;
- Budowa elementów infrastruktury promującej transport niskoemisyjny w Gorzowie Wielkopolskim;
- Kontrolna inwentaryzacja źródeł niskiej emisji i aktualizacja Planu Gospodarki Niskoemisyjnej;
- Promocja OZE oraz stworzenie warunków organizacyjno-finansowych dla stosowania OZE w indywidualnych systemach grzewczych;
- Podniesienie poziomu świadomości mieszkańców z zakresu odnawialnych źródeł energii – szkolenia, dotacje;
- Rozwój odnawialnych źródeł energii – w tym głównie: kotłowni na biomasę, pomp ciepła i paneli słonecznych;
- Uwzględnianie w mpzp potencjalnych lokalizacji instalacji OZE;
- Organizacja rajdów rowerowych i pieszych jako promocja ekologicznych środków transportu;
- Budowa ścieżek rowerowych;
- Budowa tras rowerowych EuroVelo;
- Budowa ścieżki nad Wartą;
- Budowa drogi S3 – II jezdni obwodnicy Gorzowa Wielkopolskiego;
- Modernizacja, budowa i przebudowa dróg;
- Program Tuptuś – finansowa modernizacja chodników w mieście;
- Tworzenie zieleni izolacyjnej wzdłuż ulic – nasadzenia drzew i krzewów;
- Ograniczenie pylenia – zmiatanie mechaniczne ulic;
- Modernizacja i budowa torów tramwajowych. Wprowadzenie systemu informacji przestrzennej oraz monitoringu infrastruktury transportowej.
- Modernizacja estakady: remont estakady, budowa peronu wraz z zadaszeniem i niezbędną infrastrukturą i wyposażeniem, modernizację tuneli i przejść pod torami, wiat peronowych, wykonanie małej architektury;
- Monitoring stanu jakości powietrza.

3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gorzowa Wielkopolskiego (24.02.2021).

W zakresie ochrony powietrza Studium podkreśla, że należy dążyć do:

- wprowadzania zieleni izolacyjnej i urządzonej oraz niekubaturowego zagospodarowania przestrzeni publicznych (place, skwery);
- kształtowania klinów zieleni dla lepszego przewietrzania miasta;
- ustalania sposobu zaopatrzenia w ciepło z preferencją dla następujących czynników grzewczych: miejska sieć ciepłownicza, gaz ziemny, gaz płynny, olej opałowy lekki, energia elektryczna, OZE;
- zwiększenia efektywności wykorzystania energetyki odnawialnej;
- nielocalizowania zakładów przemysłowych emitujących zanieczyszczenia pyłowe i gazowe do powietrza na terenach mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem centrum miasta;
- rozwoju sieci transportu publicznego – transport szynowy, autobusowy, rowerowy, wodny (infrastruktura dla komunikacji zbiorowej, obiekty P&R i B&R);
- reorganizacji układu komunikacyjnego oraz wprowadzenia stref zamkniętych dla ruchu samochodowego w ścisłym centrum miasta;
- obudowy ciągów komunikacyjnych zielenią wielopiętrową, zimozieloną lub w formie nasadzeń alejowych lub szpalerowych drzew;
- stwarzania warunków do korzystania z pojazdów z silnikami ekologicznymi, w tym rozwoju infrastruktury dla paliw alternatywnych (samochody zasilane energią elektryczną);
- zwiększania udziału powierzchni parków leśnych i terenów zieleni na obszarze miasta, tworzenie nowych form zieleni miejskiej – szczególnie w sektorach zwartej zabudowy;
- tworzenia połączeń istniejących terenów zieleni (sieć terenów zieleni), umożliwiających niskoemisyjną komunikację (pieszą, rowerową);
- rewaloryzacji oraz zagospodarowania terenów zieleni.

Ponadto, w ramach polityki ochrony powietrza, wspiera i promuje działania zmierzające do:

- ograniczania uciążliwości źródeł emisji punktowej m.in. poprzez likwidację niskiej emisji, stosowanie niskoemisyjnych lub bezemisyjnych źródeł energii;
- budowy i modernizacji (w tym termomodernizacji) budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych i pozostałych (handel, usługi, przemysł i inne) z uwzględnieniem wysokich wymogów efektywności energetycznej (zwłaszcza standardu pasywnego i niskoenergetycznego) i zastosowaniem OZE;
- ograniczenia uciążliwości powierzchniowych źródeł zanieczyszczeń powietrza poprzez, m.in. rekultywację terenu składowiska odpadów

4. ZAŁĄCZNIKI

4.1. Opis wykorzystanych w analizach modeli rozprzestrzeniania zanieczyszczeń

Do przeprowadzenia modelowania dyspersji zanieczyszczeń wykorzystano:

- model CAMx (modelowanie jakości powietrza w skali kraju w celu określenia warunków brzegowych dla województwa lubuskiego z uwzględnieniem napływów transgranicznych);
- model CALPUFF (modelowanie szczegółowe jakości powietrza w województwie lubuskim);
- model WRF (modelowanie pól meteorologicznych niezbędne do modelowania jakości powietrza - wersja 3.8).

Metodykę modelowania opisano syntetycznie w dalszej części rozdziału.

Modelowanie jakości powietrza w skali kraju

Do wykonania modelowania dyspersji zanieczyszczeń w skali kraju wykorzystano model CAMx (the Comprehensive Air quality Model with extensions). Jest to model eulerowski najnowszej generacji opracowany przez firmę ENVIRON International Corporation (USA). Model CAMx jest modelem trójwymiarowym, wielkoskalowym, o szerokim zakresie stosowalności od obszarów miejskich do skali kontynentalnej. W niniejszej pracy model CAMx został użyty w celu przygotowania warunków brzegowych dla symulacji wysokorozdzielczych. Obliczenia wielkoskalowe w modelu CAMx przeprowadzono przy zastosowaniu następujących opcji i parametrów:

- wersja modelu - 6.3;
- odwzorowanie - LCC;
- rozdzielczość domeny zewnętrznej (środkoeuropejskiej) do określenia napływów transgranicznych i warunków brzegowych w skali kraju - 15×15 km;
- rozdzielczość domeny wewnętrznej (krajowej) do określenia warunków brzegowych w symulacji wysokorozdzielczej dla województwa lubuskiego – 5×5 km;
- mechanizm przemian chemicznych - Carbon Bond 6 rewizja 2 (CB06r2);
- zasilanie danymi w zakresie pól meteorologicznych – z wykorzystaniem modelu WRF, przy czym siatka meteorologiczna obejmuje obszar 150 km poza granicami kraju;
- dane emisyjne dla domeny zewnętrznej (Europa Środkowa) – pochodzące z projektu TNO MACC III, o rozdzielczości 7,5×7,5 km, obejmują obszar co najmniej 50 km poza granicami kraju;
- dane emisyjne dla domeny wewnętrznej – Centralna Baza Emisji KOBIZE uzupełniona o dane pochodzące z projektu TNO MACC III (pas poza granicami kraju);

- profile specyjalne dla punktowych i powierzchniowych źródeł emisji – opracowanie własne na podstawie literatury światowej (m.in. ENVIRON/UCR, EPA, DEFRA, MEGAN-MACC, AirWare);
- profile zmienności czasowej dla źródeł emisji – opracowanie własne na podstawie dostępnych danych;
- statystyczna obróbka serii jednogodzinnych – przy użyciu własnego narzędzia przetwarzania plików wynikowych.

Wszystkie składniki modelu CAMx (wraz z kodem źródłowym) zostały pobrane z serwisu internetowego <http://www.camx.com/>.

Obliczenia przeprowadzono przy użyciu klastra komputerowego, działającego w systemie operacyjnym Linux, wyposażonego we wszystkie niezbędne biblioteki oraz programy do przetwarzania plików wejściowych i wyjściowych.

Modelowanie jakości powietrza w skali województwa oraz miasta powyżej 100 tys. mieszkańców (Gorzów Wlkp.)

Do wykonania modelowania dyspersji zanieczyszczeń w skali województwa lubuskiego wykorzystano model CALPUFF. Jest to model zaprojektowany przez firmę Sigma Research Corporation (SRC), zapewniający modelowanie rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w szerokim zakresie skal przestrzennych: od dziesiątek metrów do setek kilometrów. Model współpracuje z modułami pomocniczymi: CALMET (preprocesor meteorologiczny) i CALSUM/CALPOST (obróbka i prezentacja wyników). Obliczenia w modelu CALPUFF przeprowadzono przy zastosowaniu następujących opcji i parametrów:

- wersja – 6.42;
- układ współrzędnych prostokątnych – LCC;
- siatka obliczeniowa – podstawowa (2×2 km) i zagęszczona na obszarach zabudowy miasta Gorzowa Wlkp. (0,5×0,5 km);
- receptory dyskretne – dla punktów, w których zlokalizowane są stacje pomiarowe;
- mechanizm przemian chemicznych - RIVAD (MCHEM=3), z uwzględnieniem mechanizmów suchej i mokrej depozycji;
- zasilanie modułu warunków brzegowych (plik BCON.DAT) – wartości stężeń uzyskane z obliczeń modelem eulerowskim (skala krajowa);
- zasilanie modelu meteorologicznego CALMET - przetworzenie wyników uzyskanych z modelu WRF za pomocą narzędzia CALWRF;
- dane emisyjne – Centralna Baza Emisji KOBIZE;
- profile zmienności czasowej dla źródeł emisji – opracowanie własne na podstawie dostępnych danych;
- sumowanie stężeń pochodzących z różnych przebiegów modelu CALPUFF (tworzenie pliku CONC.DAT) – przy użyciu postprocesora CALSUM;
- statystyczna obróbka pełnych serii jednogodzinnych przy użyciu postprocesora CALPOST.

Wszystkie składniki modelu CALPUFF zostały pobrane (wraz z kodem źródłowym) z serwisu internetowego <http://www.src.com/>.

Obliczenia przeprowadzono z wykorzystaniem skalowalnej platformy obliczeniowej złożonej z wielordzeniowych procesorów, co pozwoliło na znaczące skrócenie czasu niezbędnego do uzyskania wyników. Dzięki zastosowaniu wysokiej rozdzielczości uzyskano szczegółowe wyniki w zakresie przestrzennych rozkładów stężeń analizowanych zanieczyszczeń, co pozwoliło na dokładną analizę bazowej (rok 2021) i prognozowanej (rok 2026) jakości powietrza w województwie lubuskim. Analizy dla roku bazowego przeprowadzono po weryfikacji danych modelowych z danymi pomiarowymi. Do analiz dla roku prognozy (2026) wykorzystano dane meteorologiczne z 2021 roku.

Weryfikacja modelu

Weryfikacji modelu obliczeniowego dokonano w oparciu o wyniki pomiarów ze stanowisk pomiarowych funkcjonujących w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska zlokalizowanych na obszarze województwa lubuskiego, odrzucając punkty z niewystarczającym pokryciem pomiarami. W celu weryfikacji wyników modelowania modelem CALPUFF z wynikami pomiarów przed rozpoczęciem modelowania ustawiono tzw. receptory dyskretne, czyli dodatkowe punkty, w których zlokalizowane są stacje pomiarowe, aby uzyskać wielkości stężeń analizowanych zanieczyszczeń dokładnie w punktach stacji. Analizę niepewności modelowania przeprowadzono na podstawie wyników modelowania dla roku bazowego 2021.

Otrzymane wyniki pozwoliły na porównanie modelowania z wynikami pomiarów stężeń badanych substancji. Okresy uśredniania użyte do określenia niepewności modelowania wynikają z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu⁹⁸.

Zgodnie z dyrektywą CAFE niepewność modelowania jest definiowana jako maksymalne odchylenie między zmierzonym, a obliczonym poziomem stężenia dla 90% punktów monitoringu w danym okresie, dla wartości dopuszczalnej. Zgodnie z wymaganiami zgodność pomiędzy wynikami uzyskanymi z modelowania oraz z pomiarów nie przekracza granicznych wartości wynikających z rozporządzenia.

4.2. Opiniowanie projektu Programu i proces konsultacji

Zarząd Województwa Lubuskiego jako organ opracowujący projekt dokumentu wymagającego udziału społeczeństwa, zgodnie z art. 39 ust. 1, art. 40 ustawy OOS w dniu ..... roku podał do publicznej wiadomości informację o:

- przystąpieniu do opracowywania projektu aktualizacji Programu ochrony powietrza oraz o jego przedmiocie;
- możliwościach zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu;
- możliwości składania uwag i wniosków;
- sposobie i miejscu składania uwag i wniosków, wskazując jednocześnie 21 dniowy termin ich składania.

---

⁹⁸ Dz. U. z 2020 r., poz. 2279

Zgodnie z art. 84 ust. 1 i art. 91 ust. 1, 2b, 3a, 5 ustawy Prawo ochrony środowiska w dniu ..... roku uchwałą nr ..... Zarząd Województwa Lubuskiego przyjął projekt Uchwały Sejmiku Województwa Lubuskiego w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wlkp. wraz z Planem działań krótkoterminowych” oraz skierował go do ministra właściwego do spraw klimatu, prezydenta miasta, celem opiniowania.

W trakcie okresu opiniowania i konsultacji społecznych wpłynęły uwagi i opinie dotyczące opracowywanych dokumentów.

Uwagi i wnioski zgłoszone w trakcie procesu konsultacji społecznych oraz w trakcie procesu opiniowania projektu przedmiotowego Programu zostały w całości przeanalizowane. Informacje w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione w zapisach Programu przedstawione są w załącznikach do podsumowania procesu konsultacji społecznych i opiniowania Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wlkp. wraz z planem działań krótkoterminowych.

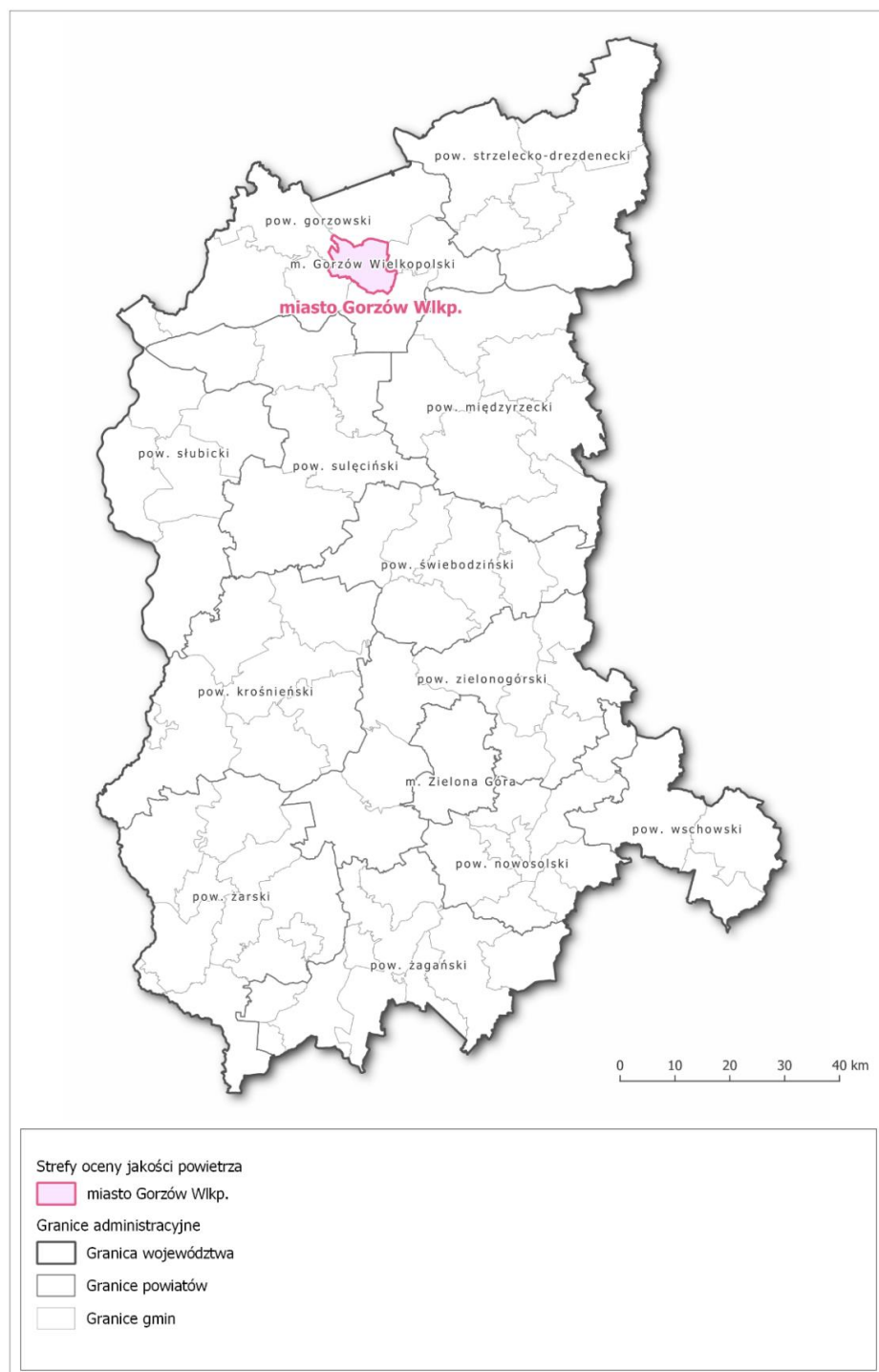
4.3. Wykaz literatury i źródeł

- 1) Roczne oceny jakości powietrza w województwie lubuskim za lata 2013-2022.
- 2) Efektywne i przyjazne środowisku źródła ciepła – ograniczenie niskiej emisji Poradnik - K. Kubica 2007 r.
- 3) Badania stężeń PM dla potrzeb oceny zagrożenia zdrowia chorobami układu sercowo naczyniowego i oddechowego narażenia - Krzysztof Klejnowski, Andrzej Krasa, Wioletta Rogula, Jadwiga Błaszczyk, Patrycja Rogula Sieć Naukowa „Środowisko a Zdrowie” 2007.
- 4) Zanieczyszczenia powietrza a choroby układu oddechowego dr n. med. Wojciech Lubiński, dr inż. Artur Badyda.
- 5) EMEP/EEA air pollutant emission inventory guidebook. European Environment Agency, Copenhagen 2013.
- 6) A User's Guide for the CALPUFF Dispersion Model (Version 5). Earth Tech, Inc. 196 Baker Avenue, Concord, MA 01742. SCIRE J.S., STRIMAITIS D.G., YAMARTINO R. J. 2000.
- 7) Prognoza zapotrzebowania na paliwa i energię do 2040 roku Załącznik 2. do „Polityki energetycznej Polski do 2040 roku” Ministerstwo Gospodarki 2020 r.
- 8) Prognoza stężeń pyłu PM10 i PM2,5 dla lat 2020 i 2025 oraz określenie tła zanieczyszczeń dla okresu 2016-2020, ATMOTERM S.A. 2016.
- 9) Ekspertyza naukowa pn. „Opracowanie programu obliczeniowego do wyznaczania emisji drogowej tlenku węgla, węglowodorów, niemetanowych lotnych związków organicznych, tlenków azotu, cząstek stałych, tlenków siarki oraz benzenu dla skumulowanych kategorii pojazdów: samochodów osobowych, lekkich samochodów ciężarowych (dostawczych) oraz samochodów ciężarowych i autobusów dla lat bilansowania: 2014, 2015, 2020, 2025, 2030, 2035 i 2040”; prof. Zdzisław Chłopek, 2016.
- 10) „Raport z szacowania na podstawie pomiarów wskaźników emisji podstawowych zanieczyszczeń powietrza emitowanych z indywidualnych źródeł ciepła” – Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla, Zabrze, 2017.

5. ZAŁĄCZNIKI GRAFICZNE

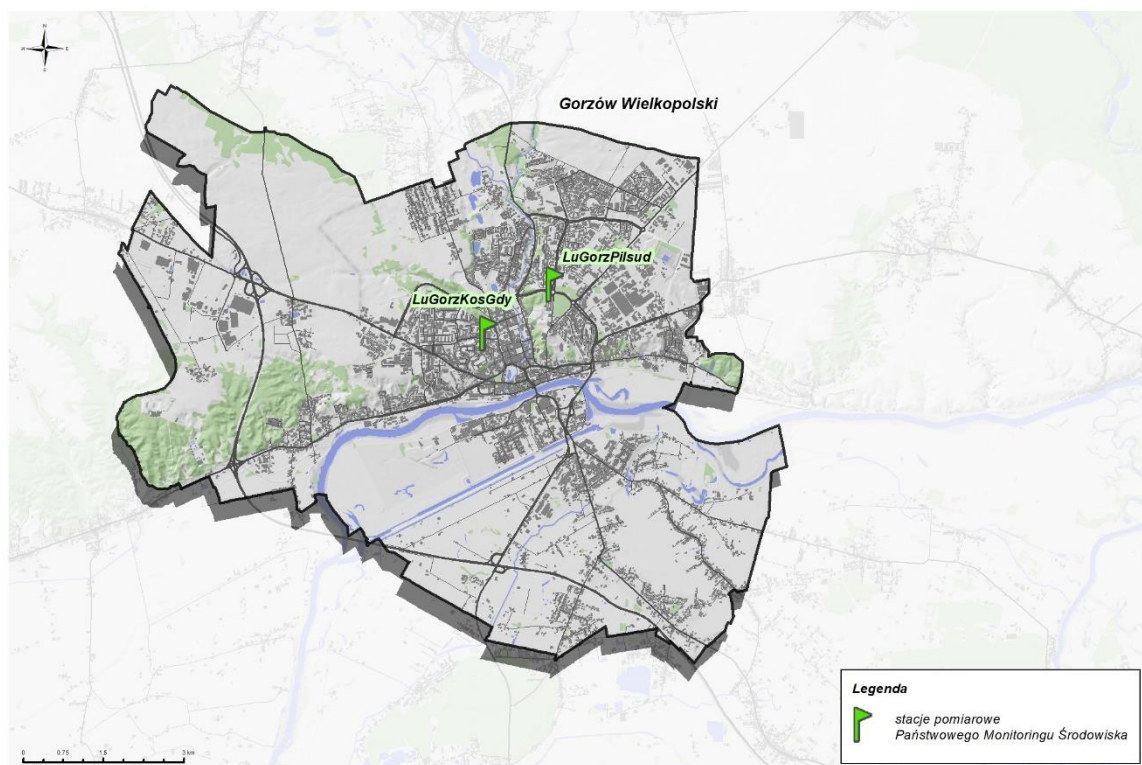
5.1. Podział administracyjny stref objętych Programem

Rysunek 13. Lokalizacja strefy miasto Gorzów Wielkopolski⁹⁹

⁹⁹ Mapa opracowana na podstawie państwowego systemu odniesień przestrzennych, z wykorzystaniem materiałów i baz danych gromadzonych w państwowym zasobie geodezyjnym i kartograficznym.

5.2. Lokalizacja punktów pomiarowych

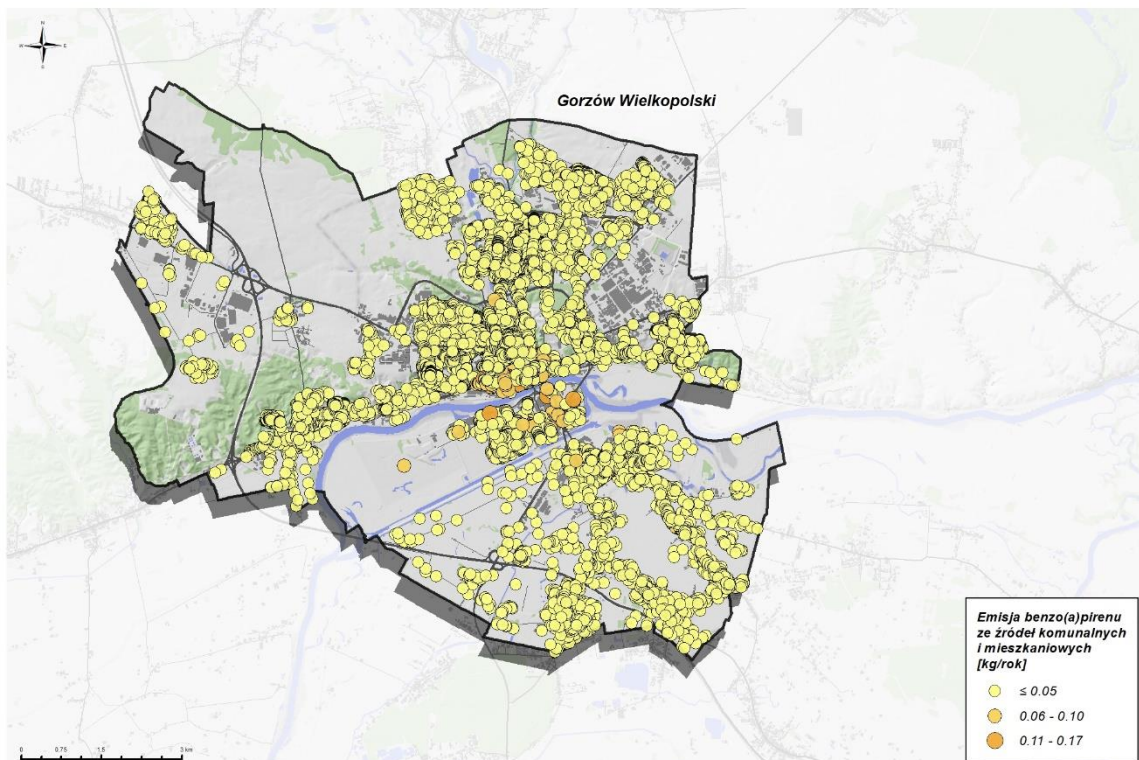

Rysunek 14. Lokalizacja punktów pomiarowych PMS na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski¹⁰⁰

¹⁰⁰ Mapa opracowana na podstawie państwowego systemu odniesień przestrzennych, z wykorzystaniem materiałów i baz danych gromadzonych w państwowym zasobie geodezyjnym i kartograficznym.

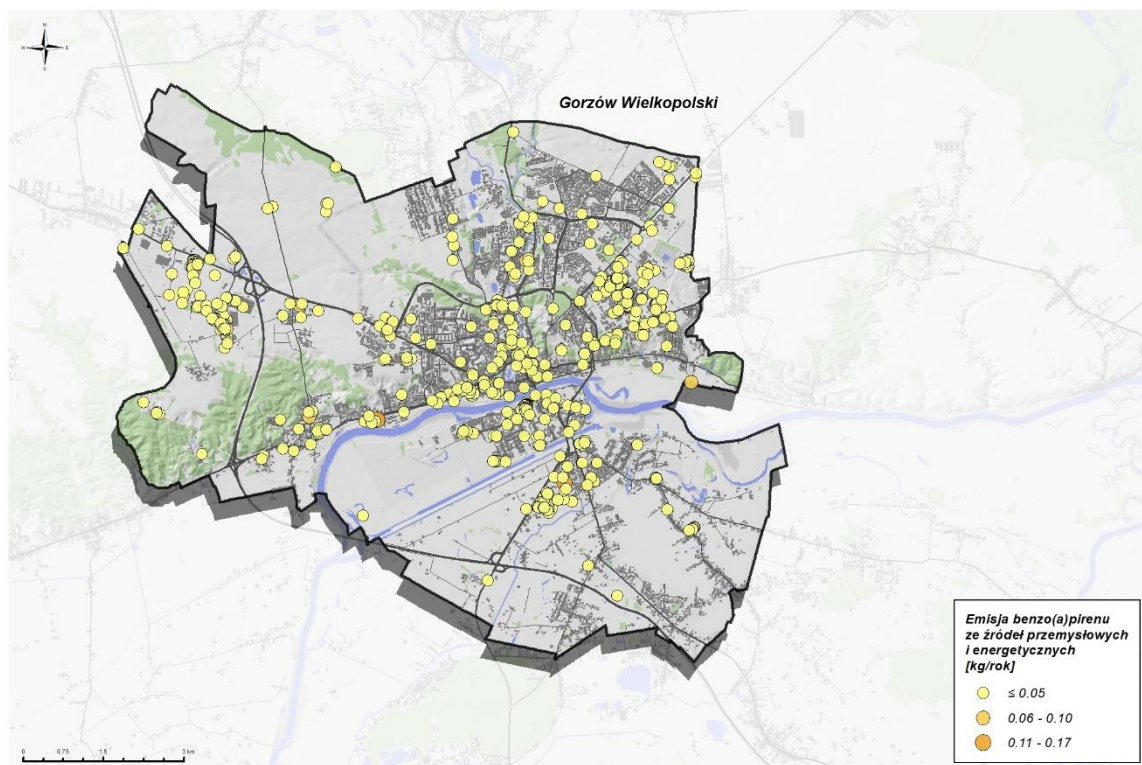

5.3. Lokalizacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski

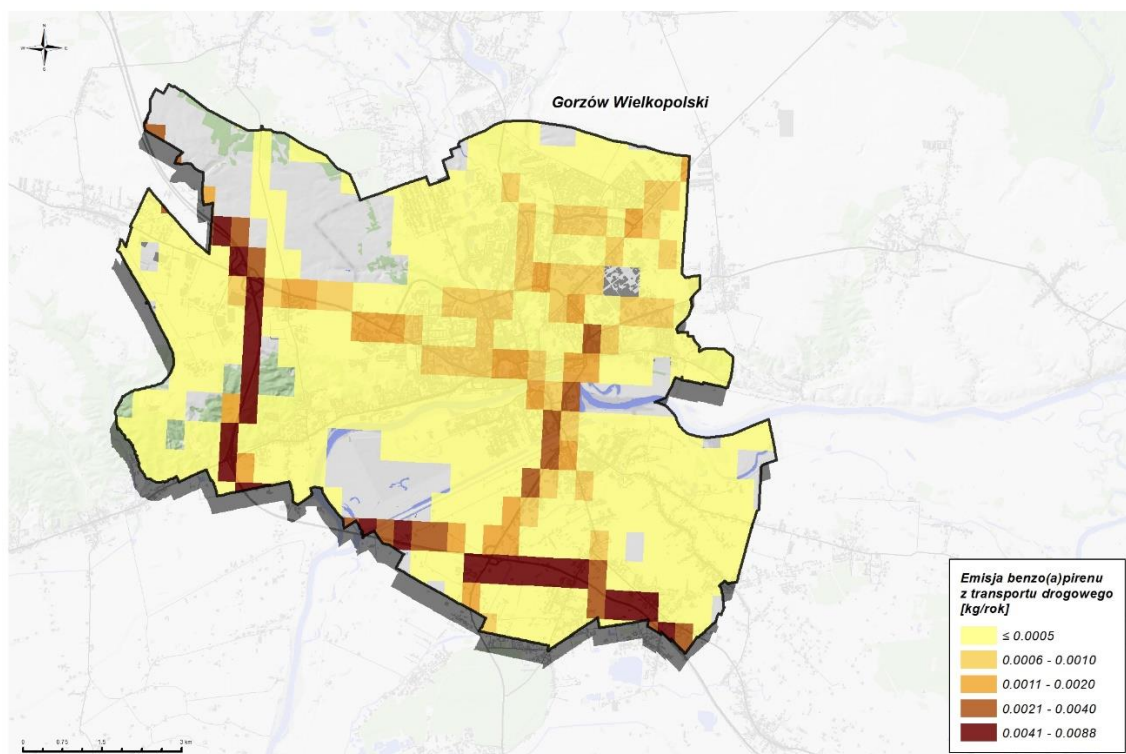

Rysunek 15. Lokalizacja źródeł emisji punktowej B(a)P ze źródeł komunalnych i mieszkaniowych w Gorzowie Wielkopolskim w roku bazowym 2021¹⁰¹

¹⁰¹ Opracowano na podstawie danych Centralnej Bazy Emisji KOBIZE za 2021 rok

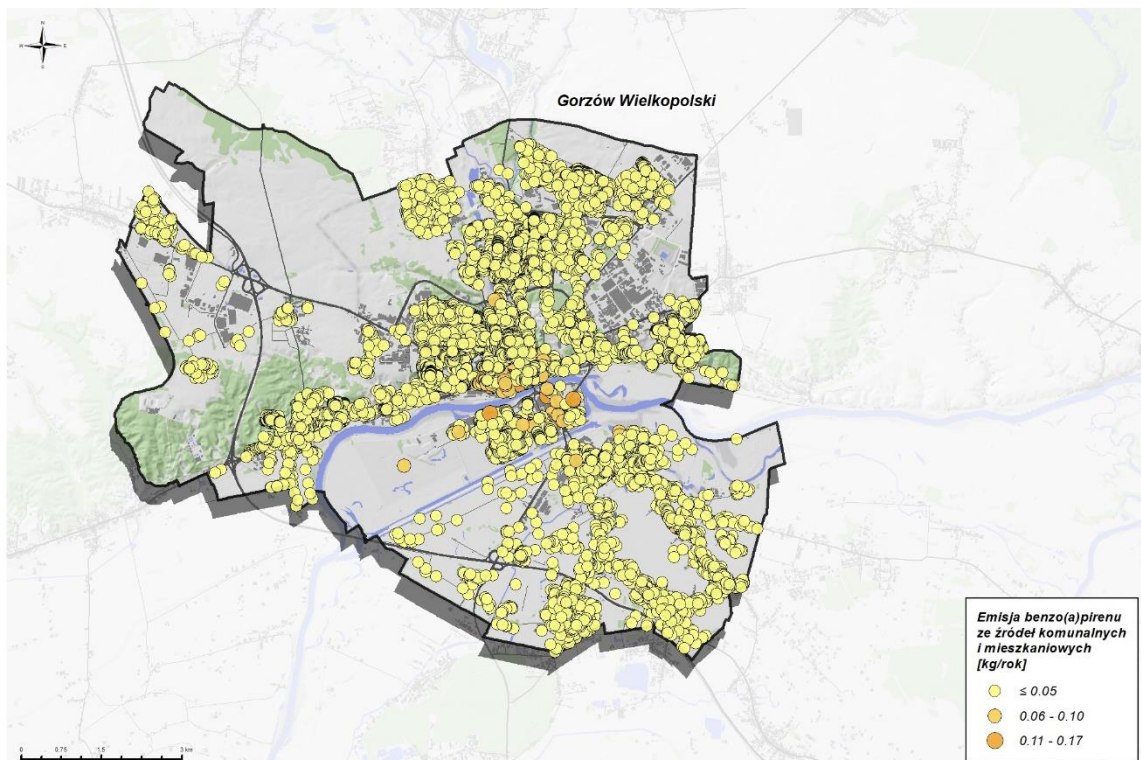
Rysunek 16. Lokalizacja źródeł emisji punktowej B(a)P ze źródeł przemysłowych i energetycznych w Gorzowie Wielkopolskim w roku bazowym 2021¹⁰²

Rysunek 17. Lokalizacja źródeł emisji liniowej B(a)P w Gorzowie Wielkopolskim na drogach krajowych i wojewódzkich w roku bazowym 2021¹⁰³

¹⁰² Opracowano na podstawie danych Centralnej Bazy Emisji KOBIZE za 2021 rok

5.4. Rozmieszczenie głównych źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza odpowiedzialnych za przekroczenia

Rysunek 18. Rozmieszczenie źródeł emisji powierzchniowej benzo(a)pirenu w Gorzowie Wielkopolskim w roku bazowym 2021¹⁰⁴, odpowiedzialnych za przekroczenia.

¹⁰³ Opracowano na podstawie danych Centralnej Bazy Emisji KOBIZE za 2021 rok

¹⁰⁴ Opracowano na podstawie danych Centralnej Bazy Emisji KOBIZE za 2021 rok

Spis tabel

Tabela 1. Charakterystyka strefy miasto Gorzów Wielkopolski dla roku 2021	17
Tabela 2. Klasyfikacja pod względem jakości powietrza strefy miasto Gorzów Wielkopolski za lata 2018 – 2021	17
Tabela 3. Poziomy docelowe dla substancji objętych Programem	20
Tabela 4. Stacje pomiarowe w strefie miasto Gorzów Wielkopolski, na których dokonano pomiarów benzo(a)pirenu w roku 2021.....	20
Tabela 5. Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski w latach 2018-2018	21
Tabela 6. Charakterystyka obszaru przekroczeń benzo(a)pirenu na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski w 2021 roku.....	25
Tabela 7. Wielkość emisji benzo(a)pirenu z obszaru strefy miasto Gorzów Wielkopolski w 2021 roku w podziale na kategorie SNAP.	26
Tabela 8. Szacunkowa wielkość emisji zanieczyszczeń objętych Programem w 2021 roku z pasa 30 km wokół strefy miasto Gorzów Wielkopolski.....	27
Tabela 9. Poziom regionalnego tła zanieczyszczeń w roku bazowym 2021.	27
Tabela 10. Przyrost tła miejskiego oraz przyrost lokalny stężeń w roku bazowym 2021 w podziale na grupy emisji dla benzo(a)pirenu.	28
Tabela 11. Przewidywane poziomy substancji w powietrzu na podstawie przeprowadzonego modelowania po realizacji działań wskazanych prawem i Programem ochrony powietrza.	30
Tabela 12. Porównanie emisji powierzchniowej benzo(a)pirenu w roku bazowym i w roku prognozy dla obszaru poza strefą miasto Gorzów Wielkopolski.....	31
Tabela 13. Porównanie emisji punktowej benzo(a)pirenu w roku bazowym i roku prognozy dla obszaru strefa miasto Gorzów Wielkopolski.....	33
Tabela 14. Porównanie emisji powierzchniowej benzo(a)pirenu w roku bazowym i roku prognozy dla obszaru strefa miasto Gorzów Wielkopolski w przypadku realizacji scenariusza bazowego uwzględniającego osiągnięcie poziomu docelowego B(a)P.	34
Tabela 15. Harmonogram realizacji działań naprawczych w strefie miasto Gorzów Wielkopolski (PL0801-EE).....	42
Tabela 16. Harmonogram realizacji działań naprawczych w strefie miasto Gorzów Wielkopolski (PL0801-KPP).....	43
Tabela 17. Działania ujęte w Programie FEnKS związane z ochroną powietrza	46
Tabela 18. Działania ujęte w Programie Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 związane z ochroną powietrza	47
Tabela 19. Harmonogram naborów wniosków o dofinansowanie w programie Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 związane z ochroną powietrza	48
Tabela 20. Europejskie programy dofinansowań obejmujące działania związane ochroną powietrza	49
Tabela 21. Zestawienie programów oraz funduszy oferujących wsparcie działań związanych z ochroną powietrza	51
Tabela 22. Obowiązki i odpowiedzialności organów za poszczególne elementy planu działań krótkoterminowych.	57
Tabela 23. Poziom docelowy dla benzo(a)pirenu.	58
Tabela 24. Informacje GIOŚ DOŚ Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze o powiadomieniach nt. przekroczeniu/ryzyku przekroczenia poziomów informowania oraz dopuszczalnych i docelowych zanieczyszczenia powietrza w strefie miasto Gorzów Wielkopolski, w latach 2019-2021.	60
Tabela 25. Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski w latach 2018-2023.	61
Tabela 26. Poziomy ostrzegania w ramach Planu działań krótkoterminowych.	64
Tabela 27. Sposób organizacji powiadamiania oraz jego charakteru w przypadku Poziom 1 – ostrzegania.	66

Tabela 28 Sposób organizacji powiadamiania oraz jego charakteru w przypadku Poziomu 2 – Alarmu I stopnia.....	68
Tabela 29. Sposób organizacji powiadamiania oraz jego charakteru w przypadku Poziomu 3 – Alarmu II stopnia.....	70
Tabela 30. Wielkość emisji powierzchniowej z obszaru strefy miasto Gorzów Wielkopolski w roku bazowym (2021) i w roku prognozy (2026)	84

Spis rysunków

Rysunek 1. Lokalizacja strefy miasto Gorzów Wielkopolski.....	11
Rysunek 2. Przestrzenny rozkład wartości niektórych parametrów meteorologicznych w Polsce w 2021 r. .	14
Rysunek 3. Kierunek oraz prędkość wiatru w punktach reprezentatywnych sieci monitoringowej IMGW. ...	15
Rysunek 4. Miesięczna temperatura powietrza w Zielonej Górze w 2021 roku (źródło danych: IMGW-PIB)	16
Rysunek 5. Miesięczny opad atmosferyczny w Zielonej Górze w 2021 roku (źródło danych: IMGW-PIB) ...	16
Rysunek 6. Lokalizacja stacji pomiarowych PM ₁₀ w strefie miasto Gorzów Wielkopolski, na których wykonywano pomiary stężeń benzo(a)pirenu w 2021 r.	21
Rysunek 7. Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych B(a)P na stacjach PM ₁₀ w strefie miasto Gorzów Wielkopolski	22
Rysunek 8. Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych pyłu PM ₁₀ na stacjach PM ₁₀ w strefie miasto Gorzów Wielkopolski	22
Rysunek 9. Obszar przekroczeń benzo(a)pirenu na terenie strefy Gorzów Wielkopolski w roku bazowym 2021.	24
Rysunek 10. Analiza udziałów przyrostu tła miejskiego oraz przyrostu lokalnego stężeń w obszarze przekroczeń B(a)P.	29
Rysunek 11. Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych B(a)P na stacjach PM ₁₀ w strefie miasto Gorzów Wielkopolski	61
Rysunek 12. Schemat przepływu informacji w ramach Planu działań krótkoterminowych.	73
Rysunek 13. Lokalizacja strefy miasto Gorzów Wielkopolski	94
Rysunek 14. Lokalizacja punktów pomiarowych PM ₁₀ na terenie strefy miasto Gorzów Wielkopolski.....	95
Rysunek 15. Lokalizacja źródeł emisji punktowej B(a)P ze źródeł komunalnych i mieszkaniowych w Gorzowie Wielkopolskim w roku bazowym 2021	96
Rysunek 16. Lokalizacja źródeł emisji punktowej B(a)P ze źródeł przemysłowych i energetycznych w Gorzowie Wielkopolskim w roku bazowym 2021	97
Rysunek 17. Lokalizacja źródeł emisji liniowej B(a)P w Gorzowie Wielkopolskim na drogach krajowych i wojewódzkich w roku bazowym 2021	97
Rysunek 18. Rozmieszczenie źródeł emisji powierzchniowej benzo(a)pirenu w Gorzowie Wielkopolskim w roku bazowym 2021, odpowiedzialnych za przekroczenia.....	98